



T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın No: 145

HATT-I RİKKAT

PADİŞAH HANIMLARI VEKİZLARININ EL YAZILARI

İSTANBUL 2016



T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumlusu
Durali GÜRAĞAÇ
Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı

Koordinatör
Cevat EKİCİ

Yayına Hazırlayanlar
Sinan ÇULUK
Sinan SATAR
Salim KAYNAR
Mustafa KIRIŞ

Fotoğraf
Şefik KANYILMAZ

Teknik Hizmetler
Mehmet YAĞCI

Grafik Tasarım
Gamze Nur KAHRAMAN

Baskı
Seçil Ofset
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No:77 Bağcılar, İSTANBUL
Telefon: 0 (212) 629 06 15

2016

ISBN: 978-975-19-6521-9

Kapak içi gravürü: Hatice Sultan Sarayı, Ortaköy-Defterdarburnu. Hatice Sultan (1768-1822)
Üçüncü Mustafa'nın kızı, Üçüncü Selim'in kızkardeşi, Damad Seyyid Ahmed Paşa'nın eşi.
Melling, *Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore* kitabından alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
GİRİŞ.....	6
OSMANLI HAREMİNDEKİ UNVANLAR.....	10
VALİDE SULTANLAR LİSTESİ.....	12
REFERANSLAR.....	13
BİBLİYOGRAFYA.....	14
KISALTMALAR.....	14
PADİŞAH HANIMLARI VE KIZLARININ EL YAZILARINDAN ÖRNEKLER.....	15
Aziz Mahmud Hüdayi'nin kızı Fatma Hanım'ın ismi belirlenemeyen birine mektubu.....	18
Kethüdasının gönderdiği mektubun üzerine Kösem Mahpeyker Valide Sultan'ın el yazısı ile cevabı.....	22
Kösem Mahpeyker Valide Sultan'ın kethüdasına mektubu.....	24
Sultan Dördüncü Mehmed'in annesi Hatice Turhan Valide Sultan'ın el yazısıyla kethüdası Mehmed Efendi'ye mektubu.....	28
Hatice Turhan Valide Sultan'ın yeni sadrazama görevinde başarılar dilediği mektubu.....	30
Sultan İbrahim'in kızı Gevherhan Sultan'ın el yazısı.....	34
Kethüda Mehmed Efendi'nin takriri üzerine Gülnûş Emetullah Valide Sultan'ın el yazısı ile cevabı.....	38
Kethüdası'nın takriri üzerine Gülnûş Emetullah Valide Sultan'ın el yazısı ile cevabı.....	40
Gülnûş Emetullah Valide Sultan'dan kethüdası Mehmed Efendi'ye mektup.....	44
Sultan Üçüncü Ahmed'in hatt-ı hümayunu.....	48
Kimliği tespit edilemeyen bir saraylı hanımın el yazısı.....	50
Mihrişah Kadın'ın (sonra Valide Sultan) el yazısıyla esirci ağaya mektubu.....	54
Sultan Üçüncü Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan'ın el yazısı.....	56
Mihrişah Valide Sultan'ın kethüdasına el yazısı ile emri.....	58
Mihrişah Valide Sultan'ın kethüdasına mektubu.....	60
Sultan Üçüncü Selim'in beyaz üzerine hatt-ı hümayunu.....	64
Sultan Üçüncü Selim'in (muhtemelen Valide Sultan Kethüdası Yusuf Ağa'ya) beyaz üzerine hatt-ı hümayunu.....	66
Sineperver Dördüncü Kadın'ın Sultan Birinci Abdülhamid'e mektubu.....	70
Seyyid Mehmed Said Galib Efendi'den boşanan Fatma Hanım'ın sabık kocasına verdiği ibraname.....	74
Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın Çerkes asıllı Gülnaz Kalfa'ya verdiği müdebbername.....	78
Sultan Üçüncü Mustafa'nın Dördüncü Kadını Rif'at'ın el yazısı.....	82
Sultan Üçüncü Mustafa Han'ın kızı Beyhan Sultan'ın gümrükçü ağaya mektubu.....	86
Sultan Üçüncü Mustafa'nın kızı Beyhan Sultan'ın (muhtemelen Köse Musa Paşa'ya) mektubu.....	88
Beyhan Sultan'ın Sadaret kethüdasına mektubu.....	90
Hangi padişahın eşi olduğu tespit edilemeyen Rûcûş Kadın'ın mektubu.....	94
İsmi tespit edilemeyen bir kadınefendi veya hanım sultanın kethüdasına mektubu.....	96

Esmâ Sultan'ın kethüdasına mektubu.....	100
Esmâ Sultan'ın ismi bilinmeyen bir paşaya hitaben iltimas mektubu.....	102
Esmâ Sultan'ın kimliği meçhul birine hattı.....	104
Esmâ Sultan'ın ağzından düzenlenen sahte mektup.....	106
Esmâ Sultan'ın iltimas mektubu.....	108
Esmâ Sultan'ın imam efendiye mektubu.....	110
Esmâ Sultan'ın kimliği meçhul bir efendiye mektubu.....	112
Esmâ Sultan'ın Hüseyin Hadi Efendi'ye nişan tevcihi için iltiması.....	114
Esmâ Sultan'ın sadrazama veya sadaret kethüdasına hitaben mektubu.....	116
Sultan Üçüncü Selim'in Dördüncü Kadını Re'fet'in Darphane'den aldığı paraya dair tahvil.....	120
Sultan Selim'in Dördüncü Kadını'nın devrin sadrazamına mektubu.....	122
İsmi bilinmeyen bir paşanın mektubuna cevaben Nakşidil Valide Sultan'ın mektubu.....	126
Sultan İkinci Mahmud'un annesi Nakşidil Valide Sultan'ın kimliği tespit edilemeyen bir paşaya mektubu.....	128
Sultan Birinci Abdülhamid'in kızı Hibetullah Sultan'ın serdar-ı ekrem ve seraskere ricasını havi mektubu.....	132
Hibetullah Sultan'ın mukataat nazırına iltimas mektubu.....	136
Hibetullah Sultan'ın evkaf nazırına mektubu.....	138
Hibetullah Sultan'ın darphane nazırına mektubu.....	140
Sultan Üçüncü Mustafa'nın kızı Hatice Sultan'ın kimliği belirsiz bir vezire sitemlerini havi mektubu.....	144
Nezaket Kadın'ın, hanımefendi olarak hitap ettiği birine yazdığı mektubu.....	148
Sultan Abdülmecid'in Üçüncü İkbali Şayeste Hanım'ın borç senedi.....	152
Sultan Abdülmecid'in İkinci Kadını Şevkiefsar Kadın'ın oğlu Murad Efendi şehzade iken aldığı borca mukabil verdiği senet.....	158
Şevkiefsar Kadın'ın muhatabı tespit edilemeyen birine "Valideniz" imzası ile gönderdiği mektup.....	160
Şevkiefsar Kadın'ın "kerimem" hitabıyla hangi hanım sultana yazıldığı belli olmayan bir mektubu.....	164
Beşinci Murad'ın validesi Şevkiefsar Valide Sultan'ın Hamallar Kethüdası Emin Efendi'ye mektubu.....	166
Sultan Abdülmecid'in kızı Seniha Sultan'ın Sultan İkinci Abdülhamid'e arızası.....	170
Sultan İkinci Abdülhamid'e gönderilen "Seniha" imzalı tebrik arızası.....	172
Sultan İkinci Mahmud'un kızı Adile Sultan'ın İkinci Abdülhamid'e gönderdiği arzuhali.....	176
Pertevniyal Valide Sultan'ın bir kutu içerisinden çıkan tezkiresi ve kutunun kilidine tutturulan pusula.....	180
Pertevniyal Valide Sultan'ın "Sergüzeştname" adı verilen tarihçesi.....	182
Şehzade Ömer Faruk Efendi ile Rukiyye Sabiha Sultan'ın kızları Fatma Neslişah Sultan'ın doğum kaydır.....	196
İsmi tespit edilemeyen bir valide sultanın sadrazama gönderdiği mektubu.....	198
Kesin kimliği tespit edilemeyen bir valide sultanın sadrazama gönderdiği cevabî mektubu.....	200

SUNUŞ

Medeniyet tarihinin yazıyla başladığında ittifak edilmiştir. Eski kültürlerin terekesi meyanında yer alan, kitabeler, çivi yazılı metinler, kitap ve belgeler sayesinde geçmiş zamanların sesini duyarız. Bu metrukât sayesinde inşa ettiğimiz tarihin temeli sağlam örülür, çatısı mukavim olur. Türkçenin deyim zenginliğinde yer alan "söz uçar, yazı kalır" deyimini farklı kültürlerde de mesela Latince "verba volant, scripta manent" şeklinde vücut bulmuştur. Her kültür sözlü tarihe önem verse de yazılı metinlerin yerini hiçbir şey tutamaz. Geçmişten gelen bu metinlerin ehil ellerde değerlendirilmesi ile çıkarılan neticeler istikbalin şekillendirilmesinde de bir istikamet tayin eder. Bu doğrultudaki çalışmalara her toplumda büyük önem atfedilmiştir. Ortaya çıkan bilimsel disiplinlerle ortak insanlık kültürü tespit edildikçe, eşit ve adil insanlık idealinin gerçeğe evrilmesi de mümkün olacaktır. Bu mülâhazalar ile dünyadaki bilimsel çalışmaların insanlığa tahakkümden ziyade "eşref-i mahlûkat" olan insanı daha da şereflendirmeye yönelik olmasını temenni ediyoruz.

Toplumların kan ve gözyaşları üzerinden kendilerine bir gelecek inşa etmek isteyen bedbahtların varlığı kadar, dünyada barış ve huzurun tesisi uğrunda canı pahasına çalışan, ter döken saygın şahsiyetlerin mevcudiyeti inkâr edilemez bir hakikattir. Bunların gayreti ve insanlık idealinin tesisindeki çabaları takdirlerimizin ötesindedir. Coğrafyamızda geçmişte yaşanmış insanlık tecrübesi ve devlet telakkisinin, uluslararası literatürde "Pax-Ottomana" yani "Osmanlı Barışı" adıyla mümtaz bir yeri vardır. Yaşanmış tecrübelerin sonraki nesillere aktarılmasında bir zamanlar kesinti olduysa da o zamanların sözleri uçtuysa da o yaşanmışlıkların kayıtları arşivlerimizde durmaktadır. Başbakanlığımıza bağlı Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda muhafaza edilen belge deryası üzerinde çalışan yerli-yabancı araştırmacı sayısının her geçen gün arttığını görmekle iftihar ediyoruz. Araştırmacıların, bilim insanlarının, iğne ile kuyu kazarcasına fedakârlıkla yaptıkları çalışmaların sonuçlarıyla dünyanın hasretini çektiği, gerçekleşmesini beklediği huzur ortamına büyük katkılar konulacağından şüphemiz yoktur. Aynı zamanda bu güzide kurumumuzun asli görevleri arasında yer alan belge neşriyatı da bu katkılara bir misal teşkil etmektedir. "Hatt-ı Rikkat Padişah Hanımları ve Kızlarının El Yazıları" ismiyle yayınlanan bu son eserin büyük bir boşluğu dolduracağı muhakkaktır.

Son zamanlarda gerek kitap gerekse sinema ve televizyon filmleri ile Osmanlı harem, saray hayatı toplum nezdinde merak konusu olmuştur. Ne var ki Osmanlı Sarayı ve Harem Teşkilatı etrafında geliştirilen efsaneler bazen tezvirata, çoğunlukla iftiralara dönüşmüştür. Harem hakkında halen bildiklerimiz, bilemediklerimize oranla çok cüz'î bir nispettedir. Bu yönde yapılacak araştırmalara ihtiyacımız olduğu inkâr edilemez. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü bu eseri ile padişah anaları, eşleri ve kızlarına ait çeşitli el yazılarını bir araya getirip meraklılarına ve araştırmacılara sunmakla önemli bir görevi yerine getirmiştir.

Kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personelinin tebrik eder, çalışmanın konuya ilgi duyan herkese faydalı olmasını temenni ederim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

GİRİŞ

Osmanlı Tarihinin en çok tartışılan yönlerinden biri “Saraydaki harem ile padişah kadınları ve kızlarının hayatları”dır. Altı yüz yıllık bir tarih sürecinde bilinemezlik boyutu gayet fazla olan harem ve mensupları hakkında yüzyıllardır ortaya konulan çalışmalarla, bu boyut mümkün olduğunca aydınlatılmaya çalışılmıştır. Osmanlı toplumu için mahrem hükmünde olan özel hayat ve aile için mütecessis yaklaşımlar, her zaman ayıplanmış ve engellenmiştir. Toplumsal ittifakın sağlandığı bu hususta padişahın da özel hayatı olan evine-sarayına yönelik araştırmalar, Osmanlı kalem erbabı tarafından yapılmamış veya ihmal edilmiştir. Bilinenler sadece teşkilat tarihi ve siyasi tarih açısından gerekli görülen hususlardır. Özel hayata yönelik ayrıntılara neredeyse hiç yer verilmemiştir. Buna rağmen Batı dünyasının her zaman ilgi odağında yer alan harem, bu dünyanın hayal gücüne ve eğilimlerine göre şekillenen bir tarih anlayışıyla sunulmuş, varılan sonuçlardan etkilenen batı toplumları kadar, yurdumuzun sakinleri de gitgide ortak kanaatlere sahip olmaya başlamışlardır. Bu çevrelerin büyük nispette kabul gören telakkilerine göre “saray haremî padişahların zevk u safa merkezi, harem mensupları da birer haz objesi olarak birbirlerine çeşitli entrika ve komplolarla aman vermeyen bir kaynar kazanın sakinleri” olarak düşünülmektedir. Gelinek noktada öyle anlaşıyor ki; günümüzdeki tarafsız ve incitici anlayışın aksine hakikati tespiti yönelmiş bir tarih telakkisi, ancak eldeki arşiv belgelerine dayalı yeni çalışmalar ve araştırmalarla desteklenirse kabul görebilir. Ne var ki tabiatı icabı adı “Harem-Yasak bölge” olan böyle bir konunun belgelerinin tatmin edici ve yeterli sayıda olmadığı da ortadadır. Çeşitli karinelerden ve elde bulunan az da olsa somut verilerden yola çıkılarak yapılacak arşiv destekli objektif çalışmalara her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacın tespitiyle en azından örnek olmak adına, Osmanlı Arşivi’nde mevcut bazı padişah kadınları ve kızlarının mektup ve diğer türlerdeki belge örneklerinden bir derleme yapmış bulunuyoruz. Bu derlemenin içine Osmanlı Arşivi’nin araştırmaya açık belgeleri yanında son yıllardaki tasnif çalışmalarıyla ortaya çıkarılmış yeni belgeler de dâhil edilmiştir.

Konusu “Padişah Kadınları ve Kızlarının El Yazıları” olan bir kitapta bulunan belgelerin en önemli meselesi, yazıların gerçekten kim tarafından kaleme alındığının tespitidir. Klasik dönem Osmanlı yazışmalarında mühür ve imza çoğu zaman bulunsa da tarih ihmal edilebilirdi. Bazı durumlarda da imzasız, mühürsüz ve tarihsiz yazışmalar yapıldı. Bu şekil belgeler genellikle birbirlerinin yazısını tanıyan hususi şahıslar arasında olurdu. Osmanlı bürokratik kurumları arasında yapılan yazışmalarda da bilhassa Bab-ı Asafî - Defterî bürolarının klasik dönemi ile Tanzimat’tan sonra nezaretlerin ilk yıllarında üretilen birçok belge imza veya mühürle bağlanmazdı. Bab-ı Defteri bürolarında tarih ve paraf atma işleri daha bir sistematik hale getirilmiştir. Kâtip bilinemesi bile kalemi temsil eden ve Osmanlı Arşivi’nde “Kâtip Gülü” adı verilen işaretle en azından belgenin üretildiği büro tespit edilebilmektedir. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı’ndan (Gülhane Hatt-ı Hümayunu) itibaren yeniden şekillenen devlet yapısında, yazışma usullerinde de değişiklikler söz konusudur. Bütün yazışmalarda imza-mühür bulunması ve tarih atılması mecburiyeti 19. yüzyılın ortasından itibaren getirilmiş ve yaygınlık kazanmaya başlamıştır.¹ Böyle bir anlayışın olduğu ortamda belgelerde imza veya mühür de olsa belgeyi kaleme alan kişinin kimliği yine de meçhul kalırdı. Bugün bu tip evrakı kaleme alanların tespiti ancak metin içindeki karinelerle mümkün olabilmektedir. Karineler yeterli değilse kimlik tamamen meçhul kalmaktadır. Bu karinelerin en

1 Meclis-i Vala kararı üzerine çıkan irade ile bütün merkezî dairelerin yazışmalarında tarih konulması ve taşradan gönderilecek tahriratlara bundan sonra mührün yanında imza ve tarih konulması emri. İ.MMS 6/95 1262.S.08; Buna dair Sayda valisinin cevabı yazısı. Y.EE 78/141 1262.C.25.

kuvvetlisi ise Gülnûş Emetullah Valide Sultan'ın hattının kesinlikle kendine ait olduğunu ispatlayan ifadelerinde karşımıza çıkmaktadır. Kethüdasına gönderdiği mektubunda “nezle olduğundan yazısını fena yazdığını belirtmesi” en azından Gülnûş Valide Sultan için yazısının kime ait olduğu meselesini ortadan kaldırmaktadır.² Bugüne kadar Osmanlı Arşivi'nde yapılan çalışmalarda Hatt-ı Hümayun tasnifinde mevcut birçok padişah el yazısı tespit edilmiştir. Bunların çokluğu ve çeşitliliği yanında sadrazamların veya diğer kalem görevlilerinin de şahitlikleri belgelerin hangi padişahın elinden çıktığını kesinlikle tespit etmemizi sağlamaktadır. Bunun yanında Saray ve Babıâli bürokratlarının da el yazılarının tespiti zaman zaman gerekli olmuştur.³ Harem mensubu kadınlar ve sultanlardan kalan mektup türünden belgeler ise aslında özel yazışmalar olduğundan kalem kâtipleri ve sair görevlilerin şahadetleri bu tür belgelerde mevcut değildir.⁴ Zaten bu tür belgelerin arşive intikali devrindeki bazı uygulamaların neticesi olarak gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nde askeri⁵ sınıftan veya harem mensubu kadınların kethüdalarından vefat edenlerin terekesi tespit edilip mühürlenirken, nezdinde mahfuz her çeşit evrak da kayıt altına alınarak saklanırdı. Muhallefat tespiti neticesinde alacaklı ve borçlu olduğu kişilerin evrakı bulunur, terekесinden bunlar ödendikten veya alacakları tahsil edildikten sonra işlemleri tamamlanarak torbalara doldurulur ve üzerine evrakın sahibinin kimliği yazılarak Bab-ı Defteri Muhallefat Halifelîği'nde bu evrak saklanırdı. Bu kitapta ortaya konulan padişah kadın ve kızlarına ait mektuplardan HAT 1653/1, A.{AMD 2/43, HAT 1653/41, HAT 1653/7, HAT 1653/8, HAT 1653/15, HAT 1653/17, HAT 1653/18, HAT 1653/13, A.{MKT 7/8 kodlu olanlar “kethüda”lara, HAT 1653/4 kodlu belge “lala”ya, HAT 1653/39 kodlu “esirci ağa”ya, HAT 1653/14 kodlu “gümrükçü ağa”ya, HAT 174/7521 kodlu “muhtemelen Köse Musa Paşa”ya, HAT 1653/31 kodlu “imam efendi” ye yazılmışlardır. Doğal olarak yazılan kişilerin nezdinde bulunması gereken belgelerdir. Arşive intikali ancak terekelerinin tespitinden sonra Muhallefat Halifelîği'nde zapt edilen belgeleri arasında bulunmasıyla mümkün olabilir.

Bu belgeler Osmanlı Devleti zamanında ilgili dairelerinde torbalar içinde mahfuz durumdayken belirsiz bir tarihteki ilk tasnif çalışmaları sırasında dağıtılarak kronolojik sıraya göre dizilmişlerdir. Asli vaziyetlerinin bozulması sebebiyle karışık bir hale geldiler. 1987'den sonraki tasnif çalışmalarında “Provenance” sistemi ile tasnif edilerek yeniden bir araya getirilmeye çalışılmışlardır. Asli vaziyetlerinde günümüze intikal etmiş olsalardı hangi kethüda veya diğer bir görevliye ait olduğunu torbalar üzerinde yazılı kimliğe göre belirlemek gayet kolay olacaktı. Bu tespit imkânı günümüzde ortadan kalkmış durumdadır. Artık karineden veya belgenin diğer diplomatik hususlarından yola çıkılarak bir tarihleme ve kimlik tespit etme cihetine gidilebilir.

Derlememizde mevcut belgelerin bir kısmı yıllardır araştırmacılara açık olan belgelerdendir. Son tasnif çalışmaları ile ortaya çıkarılanlar da buraya ilave edilmiştir. Kitabın muhtevası padişah kadınları ve kızlarının el yazıları olmasına rağmen Osmanlı kadınının dünyasına dair spekülasyonları

2 A. {MKT, 7/36

3 Yıllarca valilik ve Sadaret makamlarında bulunan ve Babıâli'de kaleminden çıkma yüzlerce yazısı bulunan Midhat Paşa'nın bile Taif'te sürgündeyken düzenlediği vekâletnameyi, mührü kaybolduğu için mühürlüyemeyip imza ile yetinmesi sebebiyle sürgün arkadaşları Hasan Hayrullah Efendi ve Mahmud Celaleddin Paşa'nın bu vekâletnamenin paşanın el yazısı ile yazıldığına dair şahadetleri mevcuttur. Y.EE 19/32

4 Üçüncü Mustafa'nın kızı ve Üçüncü Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan ile Melling Kalfa arasında Latin alfabesi kullanılarak yapılmış yazışmaların tahliline dair bkz., *Hatice Sultan ile Melling Kalfa Mektupları*, Perot, Jacques-Hitzel, Frederic-Anhegger, Robert, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001.

5 Osmanlı toplumunda, gördükleri hizmet karşılığında vergi yükümlüsü olmayan askerlerin, ilmiye sınıfının ve beratlı olanların genel adıdır.

bir ölçüde izale edici olması ve nadirlikleri sebebiyle padişah kadın ve kızlarına ait olmayan bazı belgeler de ilave edilmiştir. Bunlar;

a) HAT 1653/3; Devrinin sayılı mutasavvıflarından Aziz Mahmud Hüdayi Hazretlerinin kızı Fatma Hanım'ın, saygınlığının ve vakıf mütevelliliği itibariyle devlet makamına olan üslubunun bir aynası olan mektubu.

b) HAT 1653/9; Boşanma ibranamesi: Günümüzdeki Türk Medeni Kanunu'nun mal paylaşımı maddelerini aratmayan bir şekilde, boşanan çiftlerin birbirlerinden alması gereken maddi varlıkları aldıklarını ve birbirlerini ibra ettiklerine dair ibraname.

c) HAT 1653/10; Müdebbername: Cariye sahibi vefat ettiği andan itibaren cariyesinin hürriyetini elde edeceğine ve yanındaki mal ile tayin edilen çeyiz parasının kendi malı olduğuna dair sahibi olan paşa tarafından verilen belgenin kadı tasdikli sureti.

d) HAT 1447/41; Üçüncü Ahmed'in hasta kızıyla ilgili tavsiyelerini içeren, önemli bir ayrıntı olarak "akşam gördüm validesi ilgilenmiyor" sözüyle aile babası kimliği yanında, sarayın aslında onun evi olduğunu bir kez daha anlamamıza yarayan hatt-ı hümayunu.

e) HAT 193/9473; Kız kardeşi Beyhan Sultan'ın hatırını kıramayan Üçüncü Selim'in kız kardeşinin bir mensubuna haccanlık ruusu verilmesi emri.

f) HAT 1487/63; Hasta olan annesi Mihrişah Valide Sultan'ın Halıcıoğlu'ndaki camiine bir minare ilave ettirmek arzusunu yerine getirmek, memnuniyetini arttırmak için çırpınışlarını gösteren Sultan Üçüncü Selim'in hatt-ı hümayunu.

g) HAT 1653/28; Üslubu ve tavrı itibariyle saraydan çıkma izlenimi uyandıran Nezaket Kadın'ın, Hanımefendi olarak hitap ettiği birine yazdığı selam ve hoş kelimelerden ibaret olup devrin nezaketini yansıtan mektubu.

h) HAT 665/32327-E; Alemdar Mustafa Paşa'nın sadaretinde ortaya çıkan ayaklanmada Dördüncü Mustafa'nın boğdurulması üzerine, isyanı sürdüren yeniçerilerin güvenmediklerini belirttikleri hanedanın tek erkek üyesi Sultan İkinci Mahmud'u tehdit ederken, tahta çıkarmak üzere akıllarına getirdikleri Esmâ Sultan'ın otoritesini teyit eder mahiyette, onun ağzından düzenlenen sahte mektup.

i) Hanedan Defteri, no.2, s.51; Hanedan mensubu olarak doğup bu deftere kaydedilen son kişi olan Neslişah Sultan'ın doğum kaydı.

Bu belgelerin haricindekiler muhakkak padişah kadın ve kızlarına ait olup yazı, imza veya mühür içermeleri itibariyle seçilmişlerdir. Üsluplarının sadelik ve güzelliği yanında, insancılıkları, bazen haşin ifadeleri itibariyle bu hanımların da bizler gibi insanlar olduklarını bir kez daha hatırlamamıza vesile olmaktadır. Bazı sultanlara ait sadece bir iki belge bulunduğu muhteva önceliğimiz ve tercih şansımız olmadan nadirlikleri sebebiyle derlemeye dâhil edilmişlerdir. Günlük meşgale içerisinde üretilmiş bu tip belgelere, tarihi vakaları yeniden değerlendirip, kanaatlerimizi, tasavvurlarımızı kökten değiştirecek çalışmaların malzemesi olarak bakamayız. Her ne kadar



çoğu belge ilk defa burada yayınlanıyorsa da yorum yapılmadan neşredilmişlerdir. Okuyucunun muhayyilesini ve zihnini besleyecek değerlendirmeler, bundan sonra yapılacak araştırmaların neticelerinden beklenilmelidir.

Kitapta yazısına yer verilen İkbâl, Kadın ve Valide Sultan'ların büyük çoğunluğu, zamanında cariyeler olarak saraya alınmışlar, Türkçeyi ve yazı yazmayı orada öğrenmişlerdir. Bu münasebetle bilhassa XVII. ve XVIII. yüzyılda harem mensubu hanımlardan bazılarının imlâları ve Türkçeleri gayet bozuktur. Okunmaları ve karışık ifadelerinin anlaşılmaları bazen müşküldür. Tanzimat sonrası yılların Valide Sultan ve padişah hanımlarının ifade ve imlaları nispeten daha güzeldir. Padişah kızı sultanların ise gayet selis ifadeli ve hatlı yazıları bulunmaktadır. Sarayda, en mümtaz hocalardan yazı meşk ettikleri ve diğer gerekli dersleri de sahasının en iyilerinden tahsil ettikleri bilinmektedir.⁶ İkinci Mahmud'un kızı Adile Sultan gibi divan sahibi bir şâirenin mevcudiyeti saraydaki eğitimin gayet verimli olduğunu göstermektedir. Tabiidir ki herkes kabiliyeti nispetinde bu eğitimden hissedar olabilmektedir.

Pertevniyal Valide Sultan'ın başına gelen felaket ve neticesinde ortaya çıkan tarihçe ile mektubu tam metin olarak burada yayınlanmaktadır.⁷ Türk Tarihi'nin en kederli zamanlarından birinin şahidi olan ve tahtından indirilen oğlu Sultan Abdülaziz Han'ı vefatından önce kucağında tutup kanlarıyla boyanan bir annenin, yüreğinden kopup gelen feryadını ve yazdırdığı tarihçesini burada okuyacaksınız. Buna mukabil Pertevniyal Valide Sultan'ın başına gelenlerin sebebi olduğunu iddia ettiği halefi Şevkiefsar Valide Sultan'ın, tahta çıktıktan az müddet sonra akıl sağlığını kaybedip tahttan indirilen oğlu Sultan Beşinci Murad ile birlikte çektiği çileyi anlattığı, samimi ve arayış içindeki mektuplarından bazıları da burada tam metin olarak yayınlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin idari ve siyasi sisteminin değişmesine sebep olan bu ihtilâlden de anlaşılıyor ki, darbelerde en çok “analar ağlar”.

Kitapta sol sayfadaki belge görüntüsünün karşı sayfasına Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metnin transkripsiyonu ve sadeleştirilmiş hali iki sütun halinde yerleştirilmiştir. Gerekli açıklamalar sayfa altlarında verilmiştir.

Bölüm başlarındaki biyografiler büyük ölçüde Mehmed Süreyya Bey'in *Sicill-i Osmani* adlı eserinden uyarlanmıştır.

6 Meyve Gümrüğü Nazırı Sadık Bey isminde rik'a hattatı ve tirkeş bir hocanın, Hazine Ustası'nın talebi üzerine haftada iki gün saray cariyelerine İnşa, Gülistan ve gerekli diğer dersleri okuttuğu, ders günleri yetmediğinden tezkere yazacak kadar kudretli olmasını istedikleri iki kızın Hattat Sadık'ın evine gelip orada ders gördüklerine dair ifadesi mevcuttur. İ.DH.796/64586, 1297.M.11

7 Bu belge grubu, Baha Gürfırat tarafından, Osmanlı Arşivi'ndeki orijinalinden yararlanılmadan yayınlanmıştır. İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın kardeşi Ahmed Tefvîk Bey tarafından 1336'da istinsah edildiği belirtilen ve İÜ. Kütüphanesi'nde bulunan sureti üzerinden yapılan bir sadeleştirmedir. Bkz. Baha Gürfırat, “Pertevniyal Valide Sultan'ın Hatıratı Sergüzeştname”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Kasım 1967, s.II, sf. 57-59. Ayrıca bkz., Arzu Terzi, *Sarayda İktidar Mücadelesi*, İstanbul 2011, sf. 82-90.

OSMANLI HAREMİNDEKİ BAZI UNVANLAR

İKBAL: Lugat mânası baht, talih, yıldız barışıklığı olan bu kelime saray ıstılahında mukbil (ikballi, talihli) cariyeye, gözde manasına gelen bir tâbirdir. Bunlara "has odalık" da denilirdi. Saraya yeni katılan cariyeler kalfaların nezareti altında saray usullerini, haremın âdap ve erkânını öğrenerek tâlim ve terbiye edilirdi. Her kalfanın birçok cariyeleri vardı. Bu tâlim ve terbiyeden sonra içlerinden padişahların beğendikleri "gözde" unvanıyla padişah dairesinin hizmetlerine tâyin olunurlardı. Gözdelikten "ikbal"liğe yükselenler, padişahın meşru haremlelerinden başka, zevceliğe namzet olanlardır. Cariyeler için "ikbal" olmak sarayın harem hayatında hatırı sayılır bir payeye ermek demektir. Gözdelere hamile kalanlar veya padişahın rızasına uygun hizmetleri görülenler ikbal sınıfına terfi olunurlardı. İkballer şehir halkınca resmen tanınmış olan odalıklar kabîlindendir. Bu sınıfa terfi edenler "Hanım" unvanını alırlar ve artık azat edilip saraydan ihraç edilmeleri söz konusu olmazdı. Fakat saltanat değişikliğinde hakan-ı sabık zevcelerinden evlâdı olmayanların sarayda ikametleri âdet-i kadîmeye aykırı olduğundan o gibilere hariçte ikametgâh tedarik olunarak oraya nakledilirler ve artık kimse ile evlenemeyip tahsis olunan maaşla kendilerini idare ederlerdi. Zevci vefatında evlâdı hayatta olanlara gelince; bunların evlâdı şehzade ise onun dairesinde, kız ise izdivacına değin kerimesiyle bir dairede ve izdivacından sonra da kezaik kerimesiyle Sultan Sarayında ikamet ederler. Bunlara da benzerleri gibi maaşlar tahsis olunurdu.

HASEKİ: Cariyelerden padişahların gözüne girip çocuk doğuranlar hakkında kullanılır bir tâbirdir. Saraya alınan yahut hediye edilen cariyeler önce "acemi", sonra "kalfa" daha sonra "hazinedar" olurlardı. Bu mertebelere geçme sırasında, padişahın teveccühüne mazhar olanlar "haseki" olurlardı. Hasekilerin dört, altı veya yedi tanesi diğerlerinin fevkinde idi. Ayrı ayrı daireleri ve maiyetleri vardı. Osmanlı padişahlarınca asıl ve nesilleri ekseriya belirsiz veya milliyetleri muhtelif kadınların nikâhla alınmaları saray gururuna uygun düşmediğinden, evlât yetiştirmelerine ve birçoğu bu haysiyetle Valide Sultanlık mevkiine yükselmelerine rağmen hasekilerin nikâhlanması âdet değildi. Fatih Sultan Mehmed'den sonra nikâh kıyarak evlenmeyi düşünenler Kanuni Sultan Süleyman, İkinci Osman ve Sultan İbrahim'dir. Kanuni, Hürrem Sultan'a nikâh kıymıştır. İkinci Osman ise Şeyhülislam Hocaşade Esad Efendi'nin kızı Akîle (Ukayla) hanım ile evlenerek sarayda bir yenilik vücuda getirmek, nesli nikâhsız kadınlardan teselsül ettirme âdetini kurtarmak istemişti. Sultan İbrahim ise hasekilerden birini, düğün yapıp eğlenmek düşüncesiyle nikâhlamıştı. Fakat her iki hareket bir gelenek mahiyetini alamadı. Sultan Üçüncü Ahmed zamanına kadar Osmanlı padişahlarının eşlerine "haseki", çocuklara "haseki sultan" denilmek âdeti devam etti. Ondan sonra "kadınefendi" unvanı kullanılmıştır. Aileleri belli olanlardan saraya cariyeye alınmaması ve bunların hasekilik ve kadınefendilik mevkiine çıkarılmaması saray esrarının harice sızdırılmaması maksadına matuftu. Çünkü şehir halkından saraya intisap edeceklerin aileleriyle rabıalarını muhafaza etmeleri ve o yüzden saray esrarını etrafa yaymaları ihtimali vardı. Bu ise saray için arzu edilmez bir şeydi.

KADINEFENDİ: Padişahın ilk dört zevcesine denilir. Avrupa protokolünde S.M. (Sa Majeste) olarak adlandırılan "Kraliçe" muadilidir. Çocuklarına göre değil evlenme tarihlerine göre sıraya girerler. Başkadın, 2. Kadın, 3. Kadın, 4. Kadın olarak sıralanırlar. Bazı padişahların 5. hattâ 6. kadınları olduğu da görülmüştür. Şehzadelerin ilk dört zevcesi, şehzade tahta çıkınca kadınefendi

olur, kocası olan padişah öldükten sonra da hayatlarının sonuna kadar kadınefendi unvanını, haklarını ve protokolünü muhafaza ederler. Padişahların boşadığı ve padişah öldükten sonra evlenen kadınefendiler çok olmamakla beraber mevcuttur. Padişah kendilerini boşarsa veya padişah öldükten sonra evlenirlerse, unvanlarını kaybedip alelade hanımlar haline gelirler. 1703'ten önce padişah zevcelerine "Haseki" deniyordu. Nadiren birkaç hasekiye padişah "sultan" unvanını vermiştir ki en ünlüleri Hürrem Haseki Sultan'dır. Kanuni Sultan Süleyman'ın zevcesi olup, oğlu İkinci Selim'in padişahlığını göremeden yani "Valide Sultan" olamadan vefat etmiştir. Sultan Üçüncü Ahmed Han'ın tahta çıkmasından (1703) sonra padişah zevcelerine "kadın" dendiği görülür ki bu kelime Türkçedir ve İslam'dan önce hakan zevcesi olan "Türk İmparatoriçesi" demektir. "Katun" olan kelime sonraları "Hatun" haline geldi ve "Kadın" şeklini de muhafaza etti.

HANIMSULTAN: Annesi sultan olan erkek çocuklara "Sultanzade" denildiği gibi, kız çocuklarına da "Hanımsultan" denilir. Sultanzadelerle aynı düzeydedirler. Sultanzadelerden sonra yaşları itibarıyla protokole girerler. Kocaları ve çocukları hiçbir unvan ve imtiyaz taşıyamaz, kocaları "damad" unvanını kullanamaz. Görevleri neyse alelade vatandaşlar gibi muamele görür. Kız ve oğullarına "Hanım" ve "Bey" denir.

SULTANLAR: Baba tarafından Osmanoğlu olan imparatorluk prenseslerine denilir. Batı protokolündeki büyük düşesler (grandüşes, arşidüşes) (Son Altesse Imperiale) gibidirler. Şehzadelere eşittirler. Şehzadeler sırayla protokole girince onlardan sonra sultanların protokolü başlar ve kendi aralarında yaş sırasına, doğum önceliğine göre protokole girerler. İstanbul'un fethinden (1453) önce "hatun", bu tarihten devletin sonuna kadar "sultan" diye anılmışlardır. Birinci Sultan Mehmed Han'ın kızı Selçuk Hatun, sonraları; Ayşe Sultan, Beyhan Sultan, Hatice Sultan. Sultan kelimesi hanımlar için kullanıldığında muhakkak isimden sonra getirilmelidir. Padişahlar için kullanıldığında ise ismin önünde zikredilmelidir.

VALİDE SULTAN: Ana imparatoriçedir. Padişahın annesidir. Oğlu padişah olmadan ölmüşse bu makam boş kalır. Avrupa protokolünde S.M.I (Sa Majeste Imperiale, His Imperiale Majesty) olarak adlandırılır. Adının sonuna bu unvan getirilir, "Bezmialem Valide Sultan". Hiçbir kadınefendi, padişah zevcesi Osmanlı protokolünde imparatoriçe sayılmaz, tek imparatoriçe, hayatta bulunuyorsa padişahın annesidir. Oğlu padişah öldükten sonra gene hayatta ise "Valide Sultan" unvanını taşımağa devam eder ve haklarını muhafaza eder. "Mehd-i Ulya-yı Saltanat" olarak da adlandırılır. Kadınefendiler, kocası padişah ölünce eğer oğlu tahta çıkma sırasında değilse Eski Saray'a (Şimdiki İstanbul Üniversitesi Merkez binasının yerindeydi) gönderilirdi. Oğlu tahta çıktığında ise "Valide Sultan" unvanı alır ve büyük bir alay ile Yeni Saray=Topkapı Sarayı'na getirilirdi. Kanuni'nin annesi Hafsa Sultan bu unvanı kullanan ilk validedir. Oğlu padişaha seslenirken veya yazıda ibare arasında "Arslanım" sıfatını kullanırdı. Büyük gelir kaynaklarına "has"lara sahip olurlardı. Son zamanlarda maaşa bağlanmışlardır. Mali işlerini idare etmeleri için her valideye "Valide Sultan Kethüdası" adı verilen devlet erkânından güvenilir bir görevli tayin edilirdi. Bunların nüfuzları her zaman etkili olmuştur. Valide Sultanlar gelirleri ile hayır eserleri ortaya koymakta birbirleri ile yarışmışlar ve büyük vakıflar meydana getirmişlerdir. Özellikle İstanbul'da valide sultanların hayır eserleri Osmanlı'dan kalan en kapsamlı eserlerdendir.



VALİDE SULTANLAR LİSTESİ

Sıra	Validenin İsmi	Oğlu	Kocası Padişah	Validelik Müddeti
1	Halime Hatun	I. Osman	Ertuğrul Gazi	Bilinmiyor
2	Mal Hatun	Orhan Gazi	Osman Bey	1323.11.00
3	Nilüfer Hatun	I. Murad	Orhan Bey	1362-1363 ?
4	Gülçiçek Hatun	I. Bâyezid	I. Murad	Bilinmiyor
5	Devlet Hatun	I. Mehmed	I. Bayezid	1413-1414.01.00
6	Emine Hatun-Dulkadiroğlu Süli Bey'in kızı	II. Murad	I. Mehmed	1419- Valide sultan olamadan vefat etti.
7	Hüma Hatun	II. Mehmed	II. Murad	1449.09.00
8	Gülbahar Hatun	II. Bâyezid	II.Mehmed	1481.05.03-1492.00.00
9	Ayşe Hatun-Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin kızı. veya Gülbahar Hatun	I. Selim	II.Bayezid	1453-1505-Valide Sultan olamadan vefat etti.
10	Hafsa Sultan	I. Süleyman	I.Selim	1520.09.22-1534.03.19
11	Hürrem Sultan	II. Selim	I.Süleyman	1558.04.17 -Valide sultan olamadan vefat etti.
12	Nur Banu	III. Murad	I.Selim	1574.12.15-1583.12.07
13	Safiye Sultan	III. Mehmed	III.Murad	1595.01.16-1603.12.21
14	Handan Sultan	I. Ahmed	III.Mehmed	1603.12.21-1604.11.26
15	Bilinmiyor	I. Mustafa (1. Kez)	III.Mehmed	1617.11.22-1618.02.26
16	Mahfiruz Sultan	II. Osman	I. Ahmed	1618.02.26-1620.10.26
(15)	Bilinmiyor	I. Mustafa (2.Kez)	III.Mehmed	1622.05.19-1623.05.10
17	Kösem Mahpeyker Sultan	IV. Murad	I. Ahmed	1623.09.10-1640.02.08
18	Kösem Mahpeyker Sultan	I. İbrahim	I. Ahmed	1640.02.08-1648.08.08
19	Hatice Turhan Sultan	IV. Mehmed	İbrahim	1648.08.08-1683.07.05 (naibe-i saltanat Kösem Sultan 1648.08.08-1651.09.03)
20	Dilaşub Sultan	II. Süleyman	İbrahim	1687.11.08-1689.12.05
21	Muazzez Sultan	II. Ahmed	İbrahim	1687.09.12-Valide Sultan olamadan vefat etti.
22	Emetullah Rabia Gülnüş Sultan	II. Mustafa	IV. Mehmed	1695.02.06-1703.08.22
23	Emetullah Rabia Gülnüş Sultan	III. Ahmed	IV. Mehmed	1703.08.22-1715.11.06
24	Saliha Sebkatı Sultan	I. Mahmud	II. Mustafa	1730.10.01-1739.09.21
25	Şehsuvar Sultan	III. Osman	II. Mustafa	1754.12.13-1756.04.27
26	Emine Mihrişah Kadın	III. Mustafa	III. Ahmed	1693-1732 -Valide Sultan olamadan vefat etti.
27	Rabia Şermi	I. Abdülhamid	III. Ahmed	1732- Valide Sultan olamadan vefat etti.
28	Mihrişah Sultan	III. Selim	III. Mustafa	1789.04.07-1805.10.16
29	Ayşe Sineperver Sultan	IV. Mustafa	I. Abdülhamid	1807.05.29-1808.07.28
30	Nakşidil Sultan	II. Mahmud	I. Abdülhamid	1808.07.28-1817.08.28
31	Bezmialem Sultan	Abdülmecid	II. Mahmud	1839.07.01-1853.05.03
32	Pertevniyal Sultan	Abdülaziz	II. Mahmud	1861.06.25-1876.05.30
33	Şevkiefsar Sultan	V. Murad	Abdülmecid	1876.05.30-1876.08.31
34	Tirimüjgan Sultan	II. Abdülhamid	Abdülmecid	1819.08.16-1852.10.03 Valide Sultan olamadan vefat etti.
35	Gülcemal Sultan	V. Mehmed (Reşad)	Abdülmecid	1826-1851.11.16 Valide Sultan olamadan vefat etti.
36	Gülistu Hanım	VI. Mehmed (Vahideddin)	Abdülmecid	1831?-1861.05.00 Valide Sultan olamadan vefat etti.

REFERANSLAR

KODU	DOSYA / GÖMLEK NUMARASI	KODU	DOSYA / GÖMLEK NUMARASI
HAT	1653/3	HAT	1653/27
HAT	1653/2	HAT	665/32327-E
HAT	1653/1	HAT	1653/29
A.{AMD	2/43	HAT	1653/31
A.{MKT	1/57	HAT	1653/32
HAT	1653/4	HAT	1653/35
A.{MKT	7/36	HAT	1653/37
HAT	1653/41	HAT	1653/19
A.{MKT	7/68	HAT	1653/25
HAT	1447/41	HAT	1653/20
HAT	1653/5	HAT	1653/34
HAT	1653/39	HAT	1653/21
HAT	1653/7	HAT	1653/30
HAT	1653/8	HAT	1653/33
HAT	1653/15	HAT	1653/36
HAT	193/9473	HAT	1653/22
HAT	1487/63	HAT	1653/28
HAT	1653/24	Y.EE	54/163
HAT	1653/9	Y.EE	22/65
HAT	1653/10	Y.EE	22/84
HAT	1653/11	Y.EE	22/71
HAT	1653/14	Y.EE	22/82
HAT	174/7521	Y.EE	147/23
HAT	1653/23	Y.EE	147/22
HAT	1653/12	İ.DH	838/67408
HAT	1653/13	Y.EE	18/114
HAT	1653/17	HANEDAN DEFTERİ	Nu. 2/sf. 51
HAT	1653/18	HAT	1653/40
HAT	1653/26	HAT	1653/38

BİBLİYOGRAFYA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Ankara 2010.

Samih Fethi, *Hibetullah Sultan ve Zevci*, İstanbul 1330.

GÜRFİRA, Baha, "Pertevniyal Valide Sultan'ın Hatıratı Sergüzeştname", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Kasım 1967, nu. 2, sf.57-59.

Mehmed Süreyya Bey, *Sicill-i Osmanî*, Haz. Nuri Akbayan-Seyit Ali Kahraman, İstanbul 1996.

ÖZTUNA, Yılmaz, *Bir Darbenin Anatomisi*, 4. baskı, İstanbul 1990.

_____, *Devletler ve Hanedanlar – Türkiye (1074-1990)*, c.II, Ankara 1989.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3. baskı, Ankara 1983.

PEROT Jacques, Frederic HITZEL, Robert ANHEGGER, *Hatice Sultan İle Melling Kalfa Mektuplar*, çev. Ela Güntekin, İstanbul 2001.

SAKAOĞLU, Necdet, *Bu Mülkün Kadın Sultanları - Valide Sultanlar, Hatunlar, Hasekiler, Kadınefendiler, Sultanevendiler*, İstanbul 2008.

SKALJIC, Abdulah, *Turcizmi u Srpskohrvatskom-Hrvatskosrpskom Jeziku*, Sarajevo 1973.

TERZİ, Arzu, *Sarayda İktidar Mücadelesi Saray Mücevher İktidar*, 2. Baskı, İstanbul 2011.

THYS-ŞENOCAK, Lucienne, *Hadice Turhan Sultan Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadın Baniler*, çev. Ayla Ortaç, İstanbul 2009.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Sultan V. Murad ile Oğlu Selahaddin Efendi'yi Kaçırarak İçin Kadın Kıyafetinde Çırağan'a Girmek İsteyen Şahıslar", *Belleten*, VIII/32, Ankara 1944, s. 589-597.

_____, " V. Murad'ı Avrupa'ya Kaçırma Teşebbüsü", *Belleten*, c.X/37, Ankara 1946, s. 195-209.

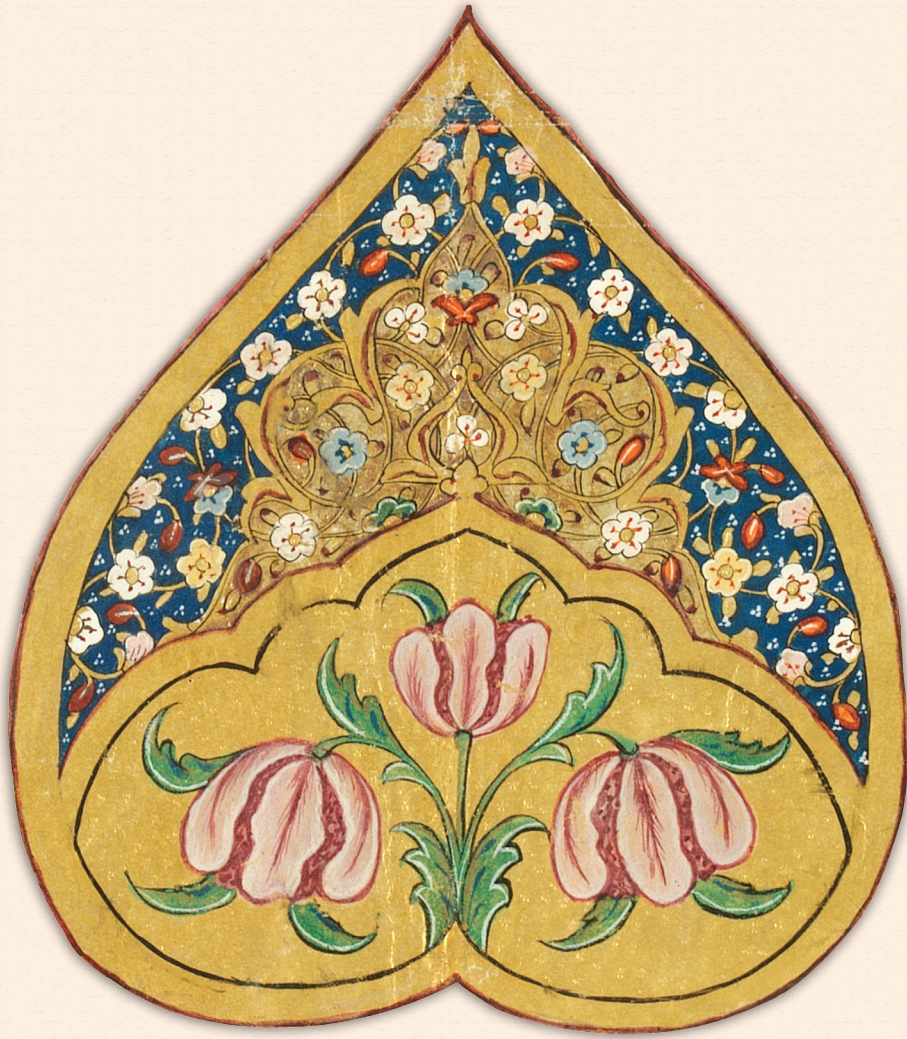
_____, " Sultan V. Murad'ın Tedavisine ve Ölümüne Ait Rapor ve Mektuplar", *Belleten*, c.X/38, Ankara 1946, s. 317-367.

KISALTMALAR

A.AMD: Sadaret Amedi Kalem
A. {MKT: Bab-ı Asafî Mektubi Kalem
BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
HAT: Hatt-ı Hümayun
İ.DH: İrade Dahiliye
MFB: Müzehheb Ferman ve Beratlar
Y.EE: Yıldız Esas Evrakı



PADIŞAH
HANIMLARI
VE
KIZLARININ EL
YAZILARINDAN
ÖRNEKLER



Fatma Hanım (Aziz Mahmud Hüdayi kızı)

Aziz Mahmud Hüdayi

Seferîhisarlıdır. Tahsilini tamamlayıp müderris olduktan sonra Bursa'da Celveti Şeyhlerinden Üftade Efendi'nin müridi oldu. Üftade Hazretlerinin halifesi olarak Üsküdar'da kurduğu zaviyeye yerleşti. 1002 (1593/4) de Sultan Mehmed Camii vaizi olup yüz akçe ücret verildi. Celvetî tarikatının pîri ve şeyhidir. 1038 (1628/9) de vefat etti. Kanuni'nin kızı Mihrimah Sultan'ın Rüstem Paşa ile olan evliliğinden doğan Ayşe Hümaşah Hanım Sultan ile evlenmiştir. Mektup sahibi Fatma Hanım bu şeyhin kızıdır.



بک افندی او غلم

عزتو وسعادتلو و مروتلو حضرت تارینک غرضو شریفینا نفع اعز
و اکرام و اصناف توقیر و احترام بله در دعو و غرضنا ایشار قلند قد نصکره لنها و اعلام
اولان بود که بنم سعادتلو و علم اولاغز اگر مبارک اولوب هر حاله جناب رب العالمین
معین و ظمیر یکر اولوب دنیوی و اخروی مراد انکر خیر ایلده هیسر ایلینده فیمابعدنم و علم
پدیما الشیخ محمود افندی قدس سره الغیر حضرت تارینک قرینا بولغورلی او قافده عشر
مقاطعه بی و سائر وقف فرموده عائد اولان محصولی خصوصند قانون نامه در
برهوقدا مرش فیما خرج بیوروب و بو طرفدار سال بیور مکرزجا اولونونم سفا
او غلم که چید بو محله جناب شریفکزه عظیم ثقلندرو لکن جناب شریفکزه غایتدن
کچر انیدی ایلدورقه تحیر اولندی هر خیر ممکن اسیلا کاکور ایلیندن باقی احوالی
جناب شریفکزه بلورسن باقی عمر دولت دام باد

الفقه السید فاطمه
بنت الشیخ محمود افندی
از استکداری

Fatma Hanım

Benim saadetli oğlum gerçi bu makamda sorumluluğunuz epeyce ağırdır. Velâkin tarafınıza ricamız geçer ümidi ile mektup yazıldı.



METİN

İzzetlü saâdetlü mürüvvetlü beyefendi oğlumuz hazretlerinin izz-i huzûr-ı şerîflerine envâ-ı i'zâz u ik-râm ve asnâf-ı tevkîr u ihtirâm birle dürer-i duâ ve gu-rer-i senâ îsâr kılındıktan sonra inhâ ve i'lam olunan budur ki

Benim saâdetlü oğlum evvelâ gazânız mübârek olup, her hâlde cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn mu'în ve zahîriniz olup dünyevî ve uhrevî murâdâtınız hayr ile müyesser eyleye. Fi-mâ ba'd benim oğlum pederimiz eş-Şeyh Mahmud Efendi kuddise sırruhu'l-azîz hazretlerinin karye-i Bulgurlu evkâfında öşür mukâtaası vesâir vakf-ı mezbûra aid olan mahsûlâtı husûsunda kanunnâmeden bir müekked emr-i şerîf ihrâc buyurup ve bu tarafa irsâl buyurmanız ricâ olunur. Benim saa[detlü] oğlum gerçi bu mahalde cenâb-ı şerîfinize azîm sikletdir. Velâkin cenâb-ı şerîfinize gâyet de ricâ[mız] geçer ümmîdi ile varaka tahrîr olundu. Her nice mümkün ise ana göre eylesin. Bâkî ahvâli cenâb-ı şerîfiniz bilürsüz. Bâkî ömr-i devlet dâ-me-bâd.

el-Fakîre es-Seyyide Fatıma
bint-i eş-Şeyh Mahmud Efendi
el-Üsküdarî
m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İzzetli, saadetli, insaniyetli, beyefendi oğlumuz hazretlerinin huzurlarına her türlü izzet, ikram ile dua incileri ve parıltılı övgüler gönderildikten sonra bildir-diğim budur ki

Benim saadetli oğlum, evvela gazanız mübarek olsun. Her halde Cenab-ı Rabbü'l-âlemin yardımcı ve destekçiniz olup dünyevi ve uhrevi muratlarınızı hayır ile kolaylaştıra. Bundan böyle benim oğlum, pederimiz Şeyh Mahmud Efendi kuddise sırruhu'l-aziz hazretlerinin Bulgurlu köyü vakıflarından öşür mukataası vesair vakfa ait olan mahsulâtı hususunda kanunname-den bir tekidli hüküm yazdırıp göndermeniz rica olunur. Benim saadetli oğlum gerçi bulunduğunuz yerde sorumluluğunuz epeyce ağırdır. Velâkin tarafınıza ricamız geçer ümidi ile mektup yazıldı. Her ne mümkün ise ona göre yapasın. Durumu bilirsiniz. Devletinizin ömrü daim olsun.

Seyyide Fatıma
Şeyh Üsküdarlı Aziz Mahmud Hüdayi Efendi'nin
kızı

الفقيه السيد فاطمة
بنت الشيخ محمود افندي
الاسكنداري

BOA, HAT, 1653/3
1640-1641

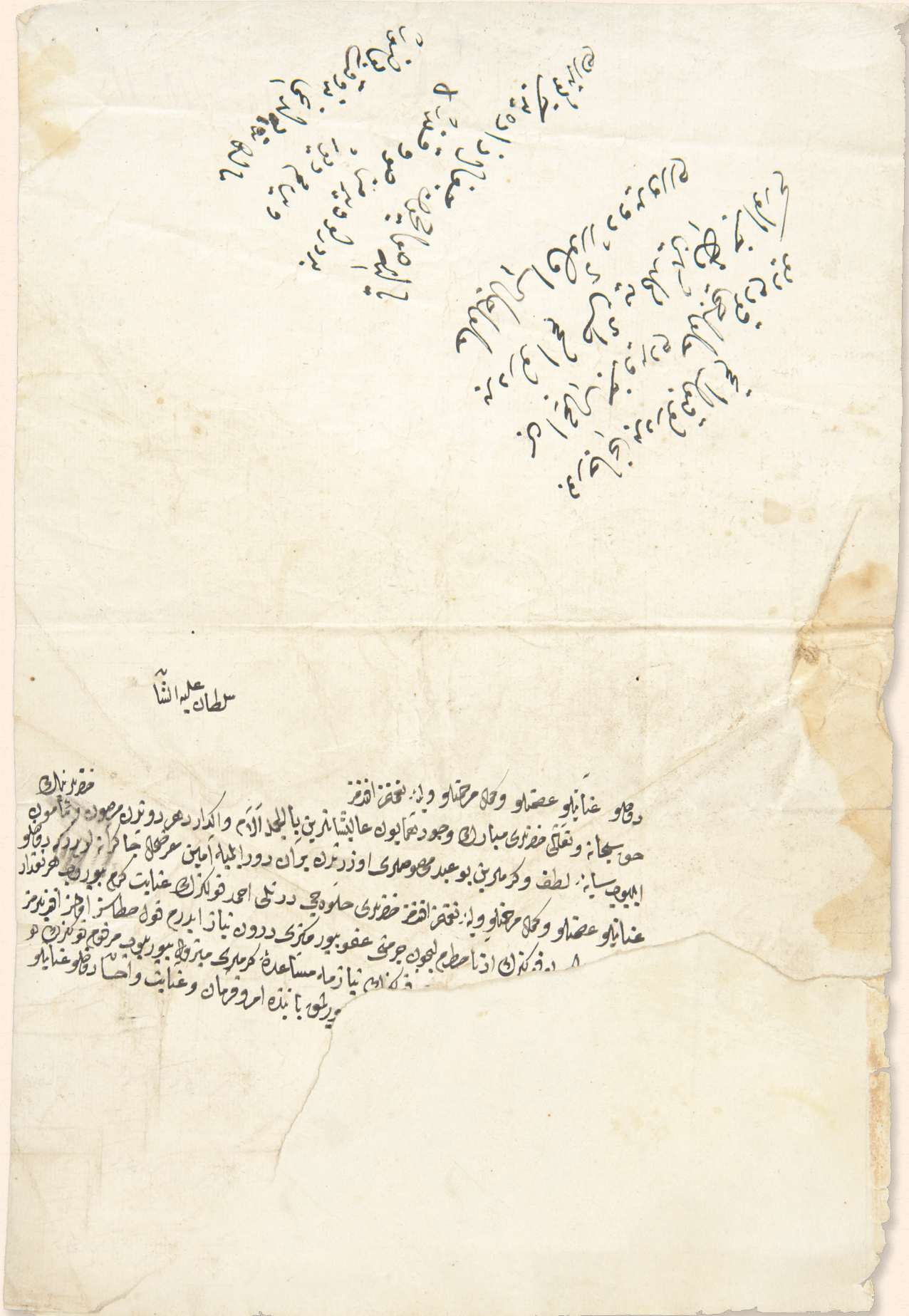
*Aziz Mahmud Hüdayi'nin kızıdır. Belge tarihsizdir. Tahmini tarih verilmiştir.



Kösem Mâhpeyker Valide Sultan

Sultan Birinci Ahmed Han'ın eşi ve Sultan Dördüncü Murad, Sultan İbrahim ve Şehzade Kasım'ın annesidir. 1032 (1623) yılından 1061 (1651) yılına kadar Valide Sultan olmuş ve o sene Ramazan'ında (3 Eylül 1651) vefat etmiştir. Üsküdar'da Çinili Camii ile Anadolu Kavağı Camii'ni yaptırdı. Çok sayıda hayratı ve vakıfları vardır.





سرطان علیہ الشاہ

دعاو غنائو عصاو وکل مرغلو ویا: نفقہ افق
حوسجان و نعلی خفزی مبارک وجود تعابون عالی شانین بالحد الیم والدار دهر دونن صود و نامون
ایبوی سیاه لطف و کرمانین بو عبد محصورک اوزرین بران دور ایله آمین سرکل جا کران لردم برقلو
غنائو عصاو وکل مرغلو ویا: نفقہ افق خفزی حاووجی درنی احد فولکرک غنایت کیم بورج هو نغدار
ادکرک اذنا صطیح لچون جرمی عفو بورعزک درون نیاز ایدرم قوه صطاسز اچز افروز
یرلق بانده امر و فرمان و غنایت واحسان دعاو غنائو

Kethüdasının gönderdiği mektubun üzerine Kösem Mahpeyker Valide Sultan'ın el yazısı ile cevabı.

Kösem Mahpeyker Valide Sultan

Helvacı Dertli Ahmet kulunuzun suçunu benim hatırım için affedin. Kul hatasız olmaz.



METİN

Bu ricânı bir dürlü kabûl etmem ben elçileri haber verdim. Helvacı kovdum deyü bir dürlü almam taşraya geldiğin dahi haber alursam helvacıları üşürür döydürürüm.

Yalına su için Cağalzade'ye haber gönderdim bir dürlü vermez su vakıftır veremem diyor mâlikâne olduğu ne vakit bulunur.

Devletlü inâyetlü ismetlü ve kemâl merhametlü velînimetimiz efendimiz Sultân-ı aliyyetü's-şân hazretlerinin Hak sübhânehu ve teâlâ hazretleri mübârek vücûd-ı hümayûn-ı âlîşânların bi'l-cümle âlâm u ekdâr ve dehr-i dündan masûn u me'mûn eyleyüp sâye-i lütf u keremlerin bu abdi mahsûsları üzerinden bir an dûr eylemeye. Âmîn. Arzuhâl-ı çakerâneleridir ki: Devletlü inâyetlü ismetlü ve kemâl merhametlü velînimetimiz efendimiz hazretleri Helvacı Dertli Ahmed kulunuzun inâyet kerem buyurup her ne kadar [kesik] bu kulunuzun ednâ hâtırım için cürmünü af buyurmanızı derûn-ı niyâz ederim. Kul hatâsız olmaz efendimiz [kesik] kulunuzun niyâzıma müsâade-i keremleri mebzûl buyurup merkûm kulunuzun [kesik] buyrulmak bâbında emr u fermân ve inâyet u ihsân devletlü inâyetlü [kesik]

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Bu ricanızı kabul etmem mümkün değildir. Hatta elçilere "Helvacıyı kovdum" diye haber verdim. Helvacının geldiğini haber alırsam helvacılara onu dövdürürüm.

Yalı için istediğin suya dair Cağalzade'ye haber gönderdim. Bir türkü vermez, " Su vakıftır vermem" diyor. Su ne vakitten beri ölünceye kadar şartı ile verilmiştir.

Devletli, ismetli ve merhametli Valide Sultan hazretlerine;

Allah elem ve kederden koruyup, lütuf ve keremlerini üzerimizden eksik etmesin. Benim isteğim şudur ki; Helvacı Dertli Ahmet kulunuzun suçunu benim hatırım için affedin. Kul hatasız olmaz. Benim isteğim budur. Yine de emir ve ferman sizin takdiri-nizdedir.

BOA, HAT, 1653/2
3 Eylül 1651*

*Belge tarihsizdir. Kösem Sultan'ın vefat tarihi ile tahmini tarih verilmiştir.

بنم کتخام ایره اولتان ایلج بیک بشتور قورق دقوالی
قوش بختام صود بولد فکده اولجا بیک طرف قورق
غایه کوز لکی وار بیک دره غنابتی باریم اولون بیک
اعلا اولجا اوزر صوغوج جلنکی استرم صا طبا
یو بیک بیک استیم طرفه ویرالتون دیوبه بولدم
بیک لوب بیک کدیر ایشور قورق درن فح بیک
اولور تمجین ایدر ویزم خالص التومیدر ایلج انون اولکاس

Kösem Mahpeyker Valide Sultan

İkişer yüz kuruştan kaç bilezik olur tahmin ettiresiniz. Hem halis altın mıdır? Düşük ayarlı altın olmasın.



METİN

Benim Kethüdâm, irsâl olunan aylık bin beş yüz guruş def'a elli guruş bi-tamâm vüsûl buldu. Fikirde olmayasız tarafımızın gâyet gözleyeni var sizler de inâyet-i Bârî'de olun pek âlâ olmak üzre sorguç çelengi isterim satılık bulursuz alçak istemem tarafınıza bir altun divit yolladım bozulup bilezikler yapılacaktır. İkişer yüz guruşdan kaç bilezik olur tahmîn etdiresiz, hem hâlis altın mıdır? Alçak altın olmasın.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Benim kethüdam gönderilen aylık bin beş yüz kuruş ile elli kuruş tamamen ulaştı. Düşünmeyiniz, tarafımızın gayet gözleyeni var. Sizler de Allah'ın inayetinde olun. Satın almam için en güzelinden sorguç çelengi isterim, yollayasız. Ayarı düşük istemem. Tarafınıza bir altın divit yolladım; bozulub bilezik yapılacaktır. İkişer yüz kuruştan kaç bilezik olur tahmin ettiresiniz. Hem halis altın mıdır? Düşük ayarlı altın olmasın.

BOA, HAT, 1653/1
3 Eylül 1651*

*Belge tarihsizdir. Kösem Sultan'ın vefat tarihi ile tahmini tarih verilmiştir.





Hatice Turhan Valide Sultan

Sultan İbrahim Han'ın kadınlarından iken 1058 (1648) de 7 yaşında bulunan oğlu Sultan Dördüncü Mehmed Han tahta çıkınca Valide Sultan olmasına rağmen büyük valide Kösem Sultan'la müştereken saltanat nâibeliği yaptı. 1061 (1651) de Kösem Sultan'ın vefatında saltanat nâibesi ve Valide Sultan oldu. Sonra Köprülü Mehmed Paşa'nın sadâretinde saltanat işlerinden el çekerek hayrat ve hasenat işlerine daldı. Safiye Sultan'ın yapımını başlattığı ancak yarım kalan Yeni Cami inşaatını tamamladı. Oğlu maddi yardımda bulunmuştur. 13 Receb 1094 (8 Temmuz 1683) de vefat etti ve oradaki türbede defnedildi. Yanlarında oğullarıyla iki torunu ve torunlarının oğulları olarak beş padişah ve nice sultan ve şehzade medfundur.



کھذام محمدانندی معلوم اوله که سنی
وزارت ایله قوبه نشین ایدر جلد
اوله قسم برود که کیمسه ناک تعریفه
وما کیمسه ناک معلوم دکلر هان
سندو خدمت مأمول ایدر یور ایدر
بنم خدمت ارسلانل خدمتدر نیکه سنل
سیادش ایدر کم خدمتدر وزارت اولوقده
کورده باس بو قدر جوانی قلمکله یازوب کوندره

Sultan Dördüncü Mehmed'in annesi Hatice Turhan Valide Sultan'ın
el yazısıyla kethüdası Mehmed Efendi'ye mektubu.

Hatice Turhan Valide Sultan*

Bana yapacağın hizmet Arslanıma yapılmış hizmettir.



METİN

Kethüdâm Mehemmed Efendi ma'lûmun ola ki seni Arslanım vezâret ile kubbe-nişîn edecektir. Öyle kasem buyurdu ki kimsenin ta'rîfiyle olmayup ve hâlâ kimsenin ma'lûmu değildir. Heman senden hizmet me'mûl ideyor. İmdi benim hizmetim Arslanım'ın hizmetidir. Yine senin yedinle sipâriş eylediğim hizmetleri vezâret oldukda görmede beîs yokdur. Cevâbını kalemle yazup gönderesin.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Kethüdam Mehmed Efendi bilesin ki Arslanım seni kubbe veziri yapacaktır. Öyle yemin etti ki bu kimsenin teklifiyle olmamıştır ve kimse bunu bilmemektedir. Şimdi o senden hizmet bekliyor. Bana yapacağın hizmet Arslanıma yapılmış hizmettir. Benim için yapman gereken hizmetleri vezir olduktan sonra da yerine getirebilirsin. Bu husustaki cevabını kendi el yazınla yazıp gönderesin.

BOA, A. {AMD, 2/43
1651-1652

*Belge üzerindeki tahmini tarih 1137 verilmiş olup Emetullah Gülnûş Valide Sultan'a tarihlenmiştir. A. {MKT. 7/36 da Emetullah Gülnûş Valide Sultan'ın el yazısı kesin olarak tespit edilmiş ve buradaki yazıya hiç benzememektedir. Kethüdası Mehmed Efendi'nin vezir olmasından dolayı tasnif heyetinin bu tarihi tespit ettiği düşünülmektedir. Ancak aynı şekilde ikinci bir Mehmed Efendi kethüdalıktan vezir olmuştur ki o da Hatice Turhan Valide Sultan'ın kethüdasıdır. Hatice Turhan Valide'nin kethüdasına vezir olacağını haber verdiği yazısı gördüğümüz diğer yazılarına göre daha özenli yazılmıştır ama aynı eda hissedilmektedir. Kethüdasının cevabını kendi eliyle yazıp göndermesini istemesinden dolayı bu hattın da Hatice Turhan Valide Sultan'a aidiyeti şimdilik düşünülebilir.

بِأَنَاءِ مَوْفُوقِ

خضر تدرنگ خضر و لرنگه

و کیم مطلقه و زری سلطنت ساداتو

خجیات لایقه ابلاغیه حط کور سؤالی و لذت فصحی منهای حجتاً نر بود که خلاته خضر و شرفیه بر فاعل صبرست
منور کوردن و بر مجوهر خجیر کوند کمال انشا الله تعالی و صوفیه حق سبحان و تعالی میون و مبارک ایلده کوریم سز
دین دونه لایق و شمع شرفیه مطابق و وضای مجاودن شهنشاهی موافق دعایا فقر آلربنک هر ساله نرینه مرحمت و حمایت
و دین دولتیضانت ایله شوکت و حرمان او اسلیم خضر تدرنگه عامه عباد الله خیر دعا آلدیر مندن لیل خا و خواب
دختر کیزی ترک و سحاهتماً مکرر چودر الله زوالجلازل خضر تدرنگ شوکت و کرم آملو اسلیم طوبی عرله عرله عرله
زمانه سعادته اوقت محسنه آحترا احسان ایلده آمین و فیما بعد مجدداً اجبا اولدان جامع شرفیه بر کمال
عالم و فاضل شیخ مناسب بودوب یقین ایلش کز یک مرغوبه کجند سز لرله مناسب کورد و عکر بزم مقبولدرد
حدائق متعال خضر تدرنگ سز لرله یخچ هر حال مسکن کز اولوب توغین دوق ایلده آخر اقبکیزی خیر ایلوب
اکی جهان سلا مملکت احسان ایلده آمین و نبه طافش دروف دعای خیر دن فراموش ایلده سز
باقی در مقام و کالت عظماء دئم و نابت باد
دوئل و آلک سلطان
اقدیم خضر تدرنگ

Hatice Turhan Valide Sultan'ın yeni sadrazama görevinde başarılar dilediği mektubu.

Hatice Turhan Valide Sultan

Göreyim sizi dîn ve devlete lâıyk ve şer‘-i şerîfe mutâbık ve rızâ-yı hümayûn-ı Şehenşâhî'ye muvâfık reâyâ fukarâlarının her hâllerine merhamet ü himâyet ve dîn ü devleti siyânet ile şevketlü mehâbetlü Arslanım hazretlerine âmme-i ibâdullahdan hayr duâ aldirmekda leyl ü nehâr ve hâb u râhatınızı terk ve sa‘y u ihtimâmınız mercûdur.



METİN

Vekîl-i mutlak vezîr-i saltanat saâdetlü paşa-yı muvaffak hazretlerinin huzûrlarına

Tahiyyât-ı lâıyka iblâğıyla hâtırınız suâl olunduktan sonra minhâ-yı muhibbânemiz budur ki

Hâlâ huzûr-ı şerîfe bir fâhir sırt semmûr kürk ve bir mücevher gönderilmeğle inşâallahu teâlâ vusûlünde Hak Sübhânehû ve teâlâ meymûn ve mübârek eyleye göreyim sizi dîn [ü] devlete lâıyk ve şer‘-i şerîfe mutâbık ve rızâ-yı hümayûn-ı Şehenşâhî'ye muvâfık reâyâ fukarâlarının her hâllerine merhamet ve himâyet ve dîn [ü] devleti siyânet ile şevketlü mehâbetlü Arslanım hazretlerine âmme-i ibâdullahdan hayr duâ aldirmekda leyl [ü] nehâr ve hâb [u] râhatınızı terk ve sa‘y [u] ihtimâmınız mercûdur. Allahu Zülcelâl hazretleri şevketlü kerâmetlü Arslanımı tavîl ömr ile muammer eyleyüp zamân-ı saâdetlerinde Ümmet-i Muhammed'e râhatlar ihsan eyleye. Âmîn. Ve fî-mâ-ba‘d müceddeden ihyâ olunan câmî-i şerîfe bir kâmil âlim ve fâzıl şeyh-i münâsib bulup ta‘yîn eylemişsiniz pek mergûbuma geçmiş ve sizlerin münâsib gördüğünüz bizim makbûlümüzdür. Hüdâ-yı müteâl hazretleri sizlerin dahi her hâlde muîniniz olup tevîkîn refik eyleye âhir-i akabinizi hayr eyleyüp iki cihân selâmetliğin ihsân eyleye. Âmîn. Ve yine tarafımızı derûnî duâyı hayrdan ferâmûş eylemeyesiz. Bâkî der-makâm-ı vekâlet-i uzmâ dâim ve sâbit bâd.

Devletlü Valide Sultan
Efendimiz Hazretlerindendir

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Sadrazam hazretlerinin huzûrlarına

Size layık selamlarım gönderilip hatırınız sorulduktan sonra dostluğumuzun ikramı budur ki

Huzûrunuza gayet gösterişli bir sırt samur kürk ve bir mücevher gönderilmekle Allah izin verir de varırsa Hak bereketli ve uğurlu eyleye. Göreyim sizi din ve devlete lâıyk, kanunlara bağlı ve Padişahın rızasına uygun hareket etmelisiniz. Padişah kullarının her hâllerine merhamet ve onları himaye etmelisiniz. Din ve devleti koruyarak Padişah oğlum hazretlerine kullarının hayır duasını aldirmek için gece gündüz çalışıp uykuyu ve rahatı terk etmeniz rica olunur. Hazret-i Allah Arslanımın ömrünü uzun edip, onun saltanatında Ümmet-i Muhammed'e rahatlık ihsan eyleye. Âmîn.

Bundan sonra, inşaatı tamamlanan câmî-i şerîfe olgun ve faziletli bir âlim şeyhi uygun bulup ta'yîn etmişsiniz. Pek sevindim, sizlerin uygun gördüğünüz bizim de kabulümüzdür. Hazret-i Allah sizlerin de her hâlde yardımcınız olup, yardımını yoldaşınız eyleye. Geçmişinizi geleceğinizi hayırlı eyleyip iki cihânda kurtuluşunuzu ihsân eyleye. Âmîn. Tarafımızı en samimi dualarınızdan esirgemeyiniz. Sadaret makamınız sürekli ve kararlı olsun.

Devletlü Valide Sultan
Efendimiz Hazretlerindendir

BOA, A.İMKT, 1/57
1660*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından verilen tahmini tarih esas alınmıştır. Kethüdası tarafından yazılmış olması muhtemeldir. Yeni tayin olunan sadrazama, Valide Sultan tarafından gönderilmesi adet olan mektuptur.



Gevherhan Sultan

Sultan İbrahim Han'ın kızıdır. Çavuşzade Mehmed Paşa'nın zevcesiydi. 8 Rebiülevvel 1106 (27 Ekim 1694) da Edirne'de vefat eylemiştir. Naşı İstanbul'a getirilip Şehzade Camii'ne defnedilmiştir.



پاشا اتم
حضرتی نیک حضرت
عزت و سعادت و رفعت و لالام
شریفه انوع اعزاز و اکرام ایلا سلام و جنر دعا و ثنالی
اولند قدر صلت اولهالی و حاصل شرفانی سوال اولنور ایولر
و خوشای مدیر همان رانما حق سبحانه و تعالی حضرتی نیک حفظ
و اسانند اولوب همیشه صحت و سلامت اوزر اوله سیر
آمین بامعین بنم سعادت و لالام بوی میوه ایلا عند کانی یک
حفظ ابدم الله تعالی دیواری شریف ایلا اکسون کتخت قادی
فراوان اوزر سلام و جنر دعا ایلا
سلطان
حضرتی نیک

Sultan İbrahim'in kızı Gevherhan Sultan'ın el yazısı.

Gevherhan Sultan

Benim saadetlü Lalam bizi meyve ile andınız pek haz eyledim.



METİN

İzzetlü ve saâdetlü rif'atlı Lalam Paşa-i mükerrem hazretlerinin huzûr-ı şerîflerine envâ-ı i'zâz u ikrâm ile selâmlar ve hayır duâlar ve senâlar olunduktan sonra evvelâ hâli ve hâtır-ı şerîfiniz suâl olunur. Eyüler ve hoşlar mıdır heman dâimâ Hak Sübhânehu ve teâlâ hazretlerinin hıfz u emânında olup hemîşe sıhhat ve selâmet üzre olasız. Âmîn yâ Mu'în. Benim saâdetlü Lalam bizi meyve ile andınız pek haz eyledim. Allâhu teâlâ dîdâr-ı şerîf ile ansun. Kethüdâ kadın firâvân üzre selâmlar ve hayır duâlar eder.

Gevherhan Sultân Hazretlerinden

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İzzetli ve saadetli Lalam Paşa hazretlerine izzet ve ikramların her çeşidi ile selam ve hayır dualar ederiz. Hal ve hatırlarınız nasıldır. İyiler ve hoşlar mıdır? Allahu tealaya emanet olup sıhhat ve afiyet üzere olarsınız. Âmin. Benim saadetli Lalam, bizi meyve gönderip andınız, çok memnun oldum. Allahu teala seni güzellikle ansın. Kethüda kadın çok selamlar ve hayır dualar eder.

Gevherhan Sultan

سوهرجان
سلطان
حضرتی

BOA, HAT, 1653/4
27 Ekim 1694*

*Belge tarihsiz olup, Gevherhan Sultan'ın vefat tarihi ile (1106) tahmini olarak tarihlenmiştir.





Gülnûş Emetullah Valide Sultan

Sultan Dördüncü Mehmed Han'ın başhasekisi ve Sultan İkinci Mustafa Han ve Üçüncü Ahmed Han'ın anneleri olduğundan 1106 (1695) da Valide Sultan oldu. 9 Zilkade 1127 (6 Kasım 1715) de Edirne'de vefat etti ve cenazesi Üsküdar'da inşa ettirdiği Yeni Valide Camii'ndeki üstü açık türbesine defnedildi. Hayır işlerine meyilli ve akçelerini bu yolda harcamış olup başkadınlığında Mekke-i Mükerrerme'deki Hasekiyye hayrât ve imâretini meydana getirmiştir. Büyük oğlu Sultan İkinci Mustafa zamanında Galata Yenicalı Camii'ni inşa etmiş, Arap Camii avlusundaki gayri müslimleri çıkararak orayı canlandırmış ve küçük oğlu Üçüncü Ahmed Han'ın saltanatında Üsküdar'daki camiini yaptırmıştır. Hac yolunda çeşmeler, köprüler ve selsebiller inşa ettirmiştir. Her sene Mekke ve Medine'ye büyük miktarda Surre gönderirdi.



تلمیصی قرأیت اولنوز معلوم اولدی
اول زمان کوندرشی ایذا منظورم اولمش
ایدری جلمی قورم بکوته کلیمه حاکم مد
جقوی دفترین اوزرینه یازدم رستم اللهوره نیاز
ایدرملکی داخه نیجه نیجه حیر حسنه ناله ایملک مایتر
ایدر دنیا بر فانی سلطان عالیشان
ربیمه لایق علم یوق ایسه بایرم عباد و الله انفعه
اولا نایخده بولنوب بومؤمنک رسایی مستجاب
حق سبحانه و تعالی حصنه نری اولوب سبب مغفرت اوله یز ایتمی بحق سید المرسلین
بنم کتخام نوافلیم هرگز ایلا دیذ حضرتلرینک مبارک چون
دولتلر و سعادتلر و محنتلر اقدم یازدی فنایازدم رستم راحی اولدومیده ایملی کمال
شریفیلرین خطالردن بکلیوب شوکتلر و مهابتلر و رسالتلر ایله طول عمریله معتبر و سیر سلطنتلرین
پیرلکه ایرشدروب سایه سعادتلرین بوقوللری اوزوندن زائل ایلمه امین بنم دولتلر و التعم اقدم
بوندن اقدم دله واقع هر سک نام محله مجدد آکاریکر کین کوپری و یاشنک چشمه و چشمه ناک اوزرینه سقف
بنا اولنوب دفترینی بارک خاکچای دولترینه ارسال ایلش ایدم بوانه دکن بر جواب عالیلری کلدو کندن
بلکی خاطر غایبالتلریندن اخراج اولنشد دیوا عالم اولندی بنم دولتلر اقدم کرک قالدم و کرک کوپری و الحمد لله
تعالی بر خیرات جلیله اولنشد که هر یار مرور و عبور ایدن عباد الله اقدیمه خبرد عالایدلر بوقوللرینک
معرفیه زمان دولتلرینک واقع اولان خیرات جلیله لرینه جان باش ایله سعی و تقید ایلدکم مجرد اقدیمه
خیرد عالیدر و ب زخر ایزیت و سبب مغفرتلری ایچوندن هم انقوتالی جنة علیه لرنه عالی مقاملر احسان ایلد
دنیا ده دخی اقدیمی معزز و مکرم ایدم اوزون عمر احسان الیبوب اکساکلرین کوستریمه امیر و یاسید السلطان
باقی امروفرمان دولتلر و التعم اقدم کدر

بنم کتخام
نوافلیم
هرگز ایلا دیذ
حضرتلرینک
مبارک چون

Gülnûş Emetullah Valide Sultan

Benim Kethüdâma nezlem hareket eylediğinden yazımı fena yazdım. Rabbim dahi öldürmeye, âmin



METİN

Telhîs kırâet olundukda ma'lûmum oldu. Ol zamân göndermiş idin manzûrum olmuş idi. Çekmeceye kodum bu güne gelince hâtırimdan çıktı. Defterin üzerine yazdım. Rabbim Allah'dan niyâz iderim ki; daha nice nice hayr hasenâtlar eylemek müyesser ide. Dünya bir fânî. Rabbime lââyık amelim yok ise bârim ibâdullah[a] enfa' olan hayrda bulunup bir mü'minin duâsı müstecâp olup sebep-i mağfîret olayız. Âmin. Bi-Hakk-ı Seyyidi'l-Mürselîn

Benim Kethüdâm; Nevâzilim hareket eylediğinden yazımı fena yazdım. Rabbim dahi öldürmeye. Âmin.

Hak Sübhânehû ve teâlâ hazretleri

Devletlü ve Saâdetlü ve Merhametlü Efendim Sultân-ı Âlîşân hazretlerinin mübârek vücûd-ı şerîflerin hatâlardan pekleyüp şevketlü ve mehâbetlü Arslanınız ile tûl ömr ile muammer ve serîr-i saltanatlarında kemâl-i pirlîğe erişdirüp sâye-i saâdetlerin bu kulları üzerinden nâil eyleye. Âmin. Benim devletlü veliyyü'n-niam efendim, bundan akdem Dil'de vâkî Hersek nâm mahalde müceddeden kârgîr kebîr köprü ve başında çeşme ve çeşmenin üzerine sakaf binâ olunup defterini mübârek hâk-i pâ-yı devletlerine irsâl eylemiş idim. Bu ana değin bir cevâb-ı âlîleri gelmedüğünden belki hâtır-ı âlîşânlarından ihrâc olunmuşdur deyü i'lâm olundu. Benim devletlü efendim, gerek kaldırım ve gerek köprüler elhamdülillahi teâlâ bir hayrât-ı celîle olmuşdur ki her bâr mürûr u ubûr iden ibâdullah, efendime hayr duâlar iderler. Bu kullarının ma'rifetiyle zamân-ı devletlerinde vâkî olan hayrât-ı celîlelerine cân baş ile sa'y u takayyüd eylediğüm mücerred efendime hayr duâ aldırıp zuhar-ı âhiret ve sebep-i mağfîretleri içündür. Heman Hak teâlâ Cennet-i aliyyelerinde âlî makâmlar ihsân idüp dünyâda dahi Efendimi muazzez ve mükerrerem idüp uzun ömr ihsân eyleyüp eksikliğin göstermeye. Âmin ve Yâ Seyyide'l-Murselîn. Bâkî emr u fermân devletlü veliyyü'n-niam efendimindir.

Bende

El-Hâc Mehmed
Kethüda Kulları

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Telhisini okuyunca hatırladım, o zaman göndermiştin, görüp okumuştum. Çekmeceye koydum bu güne gelinceye kadar hatırimdan çıktı. Defterin üzerine yazdım. Rabbim Allah'tan dilerim ki daha nice hayır hasenat eylemeyi kolaylaştırsın. Dünya hali geçici, Rabbime layık işlerim yok ise de bari kullara yararlı hayır işlerinde bulunayım. Bir Müslümanın duası kabul edilir de affımıza sebep olur. Âmin. Peygamberimiz hakkı için.

Benim Kethüdâma nezlem şiddetlendiğinden yazımı fena yazdım. Rabbim dahi öldürmeye, âmin.

Hak Sübhânehû ve teâlâ hazretleri

Devletli ve Saâdetli ve Merhametli Efendim Sultân-ı Âlîşân hazretleri hatâlardan korunup şevketli ve mehâbetli Arslanınız ile uzun ömür sürmenizi ve saltanatlarında ihtiyarlığa erişip himayenizi bu kulları üzerinden eksik etmemenizi dilerim. Âmin. Benim devletli veliyyü'n-niam efendim bundan önce Diliskelesi'nde bulunan Hersek mevkiinde yeniden kârgîr büyük köprü ve başında çeşme ve çeşmenin üzerine çatı inşa edilip defterini mübârek devletinizin eşîğine göndermiş idim. Bu ana değin bir cevap gelmediğinden belki hatırinizden çıkmıştır diye bu yazıyı yazdım. Benim devletli efendim, gerek kaldırım ve gerek köprüler Allah'a şükür bir güzel hayrât olmuşdur ki gelip geçenler her defasında efendime hayır duâlar ederler. Bu kullarının becerisiyle Valide Sultanlığınız zamanında yapılan hayırlarınıza cân baş ile çalışmam sadece efendime hayır duâ aldırıp âhirette günahlarımıza kalkan ve affa sebep olması içindir. Hemen Hak Teâlâ Cennet'inde yüce makamlar bağışlayıp, dünyada da efendimi yüceltip ömrünü uzun ede, eksikliğini göstermeye. Âmin ve Yâ Seyyide'l-Murselîn. Bâkî emr u fermân devletli veliyyü'n-niam efendimindir.

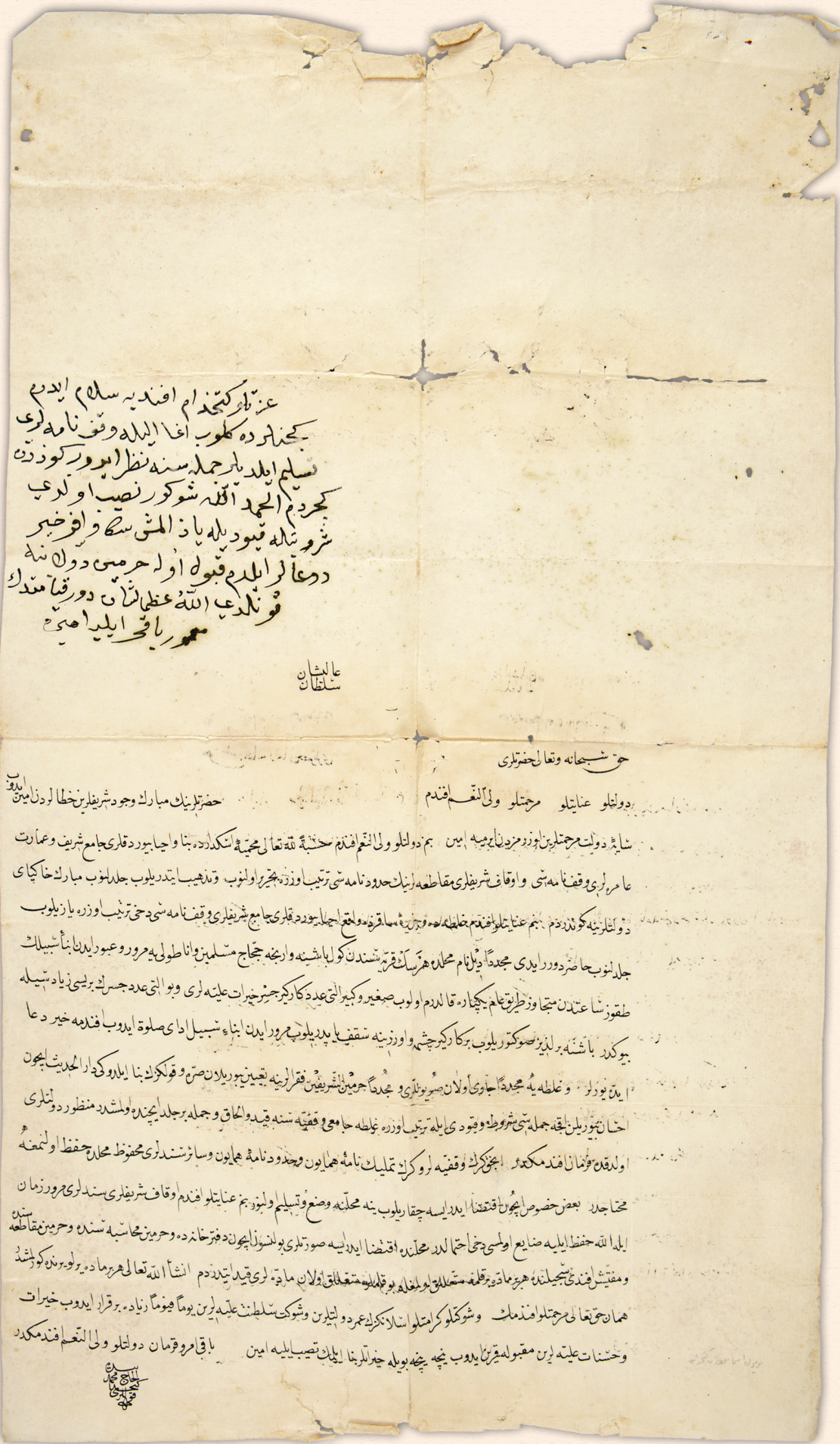
Bende

Hacı Mehmed
Kethüda Kulları

BOA, A.{MKT, 7/36
1709*



*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından verilen tahmini tarih esas alınmıştır.



Kethüdâsı'nın takriri üzerine Gülnûş Emetullah Valide Sultan'ın el yazısı ile cevabı.

Gülnûş Emetullah Valide Sultan

Allâhu azîmü's-şân devr-i kıyâmete dek ma'mûr bâkî eyleye. Âmin



METİN

İzzetlü Kethüdâm efendiye selâm iderim geçenlerde gelüp ağa eliyle vakıfnâmeleri teslim eylediler cümlesine nazar edüp gözden geçürdüm Elhamdülilâh şükür nasîb oldu şurûtuyla kuyûduyla yazılmış sana vâfir hayır duâlar eyledüm kabûl ola. Haremeyn dolabına konuldu. Allâhu azîmü's-şân devr-i kıyâmete dek ma'mûr bâkî eyleye. Âmin.

Hak sübhânehu ve teâlâ hazretleri

Devletlü inâyetlü merhametlü veliyyü'n-niam Efendim Sultân-ı âlîşân hazretlerinin mübârek vücûd-ı şerîflerin hatâlardan emîn edüp sâye-i devlet-i merhametlerin üzerimizden ayırmaya. Âmin. Benim devletlü veliyyü'n-niam efendim hasbeten lillâhi teâlâ mahmiyye-i Üsküdar'da binâ ve ihyâ buyurdıkları câmi-i şerîf ve imâret-i âmireleri vakıfnâmesi ve evkâf-ı şerîfleri mukâtaalarının hudûdnâmesi tertîb üzre tahrîr olunup ve tezhîb etdirilüp cildlenüp mübârek hâk-pâyı devletlerine gönderdim. Benim inâyetlü efendim Galata'da ve cezîre-i Sakız'da vâki ihyâ buyurdıkları câmi-i şerîfleri vakıfnâmesi dahi tertîb üzre yazılup cildlenüp hazır durur idi. Müceddeden Dîl nâm mahalde Hersek karyesinden Gölbaşı'na varınca hüccâc-i müslimîn ve Anadolu'ya mürûr u ubûr eden ebnâ-yı sebîlin dokuz sâatden mütecâviz tarîk-ı âmm yekpâre kaldurum olup sagîr ü kebîr altı aded kârgîr cisr-i

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İzzetlü Kethüdam efendiye selam ederim. Geçenlerde gelip ağa eliyle vakıfnameleri teslim ettiler. Hepsini gözden geçirdim, Elhamdülillâh şükür nasip oldu; şartları ve kayıtlarıyla yazılmış. Sana çok hayır dualar ettim. Kabul olur İnşaallah. Bunlar Haremeyn dolabına konuldu. Allahu azimüşşan kıyamete kadar mamur ve kalıcı eylesin. Âmin.

Allahu teala hazretleri

Devletli, merhametli velinimetim efendim sultanım hazretlerini hatalardan emin edip merhametli devletin gölgesini üzerimizden ayırmasın. Benim devletli velinimetim efendim, Allah rızası için Üsküdar'da yaptırdığınız cami ve imarete ait vakıfnameyi ve gelirlerinin hudutnamesini düzenleyip, tezhip ve ciltletip taraflarınıza gönderdim. Benim yardımsever efendim Galata ve Sakız adasında yaptırdığınız caminin vakıfnamesi de düzenlenmiş ve ciltlenmiş haldedir. Dil isimli yerde, Hersek köyünden Gölbaşı'na kadar hacıların ve Anadolu'ya gelip geçen yolcuların kullandıkları yol dokuz saati aşkın olup yekpare kaldırım taşı ile döşelidir. Yaptırdığınız altı adet köprüden büyük olanın başına üzeri kapalı bir çeşme yaptırılmıştır. Yoldan gelip geçenler namaz kılıp size hayır dualar

METİN

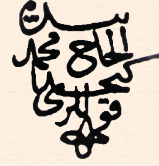
hayrât-ı aliyyeleri ve bu altı aded cisrin birisi ziyâdesiyle büyükdür. Başına bir lezîz su götürülüp bir kârgîr çeşme ve üzerine sakaf yapıdırılıp mürûr eden ebnâ-yı sebîl edâ-yı salât edüp efendime hayır duâ ideyorlar ve Galata'ya müceddeden cârî olan su yolları ve müceddeden Haremeyni'ş-şerîfeyn fukarâlarına ta'yîn buyrulan surre ve kulunuzun binâ eylediği Dârul-hadîs için ihsân buyrulan akçe cümlesi şurût ve kuyûdu ile tertîb üze Galata Câmîi vakfiyesine kayd u ilhak ve cümle bir cild içinde olmuştur. Manzûr-ı devletleri oldukda fermân efendimindir. Ancak gerek vakfiyeler ve gerek temliknâme-i hümayûn ve hudûdnâme-i hümayûn vesâir senetleri mahfûz mahalde hıfz olunmaya muhtâcdır. Bazı husûs için iktizâ eder ise çıkarılıp yine mahalline vaz u teslim olunur. Benim inâyetlü efendim evkâf-ı şerîfleri senetleri mürûr-ı zamân ile Allâh hıfz eyleye, zâyî olması dahi ihtimâldir. Mahallinde iktizâ eder ise sûretleri bulunsun için Defterhâne'de ve Haremeyn Muhâsebesi'nde ve Haremeyn Mukâtaası'nda ve Müfettiş Efendi sicilinde her bir mâdde bir kaleme müteallik olmağla bu kalemlere müteallik olan mâddeleri kayd ettürdüm. İnşâallâhu teâlâ her bir mâdde yerli yerinde görülmüştür. Heman Hak teâlâ merhametlü efendimin ve şevketlü kerâmetlü Aslanınızın ömr-i devletlerin ve şevket-i saltanat-ı aliyyelerin yevmen fe yevmen ziyâde ber-karâr edüp hayrât ve hasenât-ı aliyyelerin makbûle karîn edüp niçe niçe böyle hayrâtlar binâ eylemek nasîb eyleye. Âmîn. Bâkî emr u fermân devletlü veliyyü'n-niam efendimindir.

Bende el-Hac Mehemmed Kethüdâ Kulları

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

etmektedirler. Galata suyolları, Haremeyn'e gönderilen surre ile yaptırdığım Darülhadis için verilen akçenin tamamı Galata Camii vakfiyesine kaydedilmiş ve ciltlenmiştir. Bu konuda yapılacak işlemlerle ilgili emirler efendimizindir. Ancak gerek vakfiyeler, gerek temlikname ve hududname vesair senetler muhafazalı bir yerde korunmaya muhtaçtır. İhtiyaç halinde oradan alınıp tekrar teslim edilmelidir. Efendim evkaf senetleri zaman geçtikçe Allah muhafaza zayi olabilir. Gerekirse yerinde bir sureti bulunması için Defterhane'ye, Haremeyn kalemlerine ve Müfettiş Efendi siciline ayrı ayrı kaydettirdim. Allah siz merhametli efendimizin ve şevketli Aslanınızın ömrünü ve saltanatını artırsın, hayır ve hasenatınızı kabul edip, başka hayır ve hasenat yapmanızı nasip eylesin. Emir efendimizindir.

Hacı Mehmed Kethüda kulları



BOA, HAT, 1653/41
1710-1711*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından verilen tahmini tarih esas alınmıştır.



عزیزلو کتخدا محمد افندی حضور بنده
تبلغ خبر دعا در نماز کرم وصولد ان شاء الله
بوکونا زکات اچجه سنی کویزه سن زمانی اولدی
نم کتخدا بیاسک اعمار ایلدم تغیری امانت اولسون
حله اچجه اولدی ایچنه بر اچجه خرام قشمایدی
بیورسون سکا بار موق حاجت دکلر دیم قبوله العشی
اوله اپنی بحرمه بید المرسلین انجی بو غنی التونا
اولسون نم کتخدا

والله
سطح
حضرت

Gülnûş Emetullah Valide Sultan

Tanrıya emânet olasun. Helâl akçe olaydı, içine bir akçe haram karışmayaydı.



METİN

İzzetlü Kethüdam Mehmed Efendi huzurlarına selamım tebliğ hayr duamdan sonra tezkirem vusûlünde inşallah bu gün zekât akçesini gönderesin. Zamanı oldu. Benim Kethüdâm ben sana i'timâd eyledim Tanrı'ya emânet olasun. Helâl akçe olaydı içine bir akçe haram karışmayaydı. Bilürsün sana yazmak hacet değildir. Rabbim kabûl etmiş ola. Âmîn. Bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselîn. Ancak çoğu altın olsun benim Kethüdâm.

Vâlîde Sultan Hazretlerinden

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İzzetlü Kethüdam Mehmed Efendi Huzurlarına. Selamımı tebliğ ve hayır duamdan sonra, tezkirem geldiğinde bugün zekât akçesini gönder. Zamanı geldi. Kethüdam sana güvenirim, Tanrı'ya emanet olasın. Sana yazmağa gerek yok ama zekât paraları helal akçe olsun. İçine bir akçe haram karışmasın. Paraların çoğu altın olsun. Rabbim, Peygamberi hürmetine kabul etmiş olsun. Âmin.

Vâlîde Sultan Hazretlerinden

والد
سلطان
حضرتها

BOA, A.{MKT, 7/68
1714*

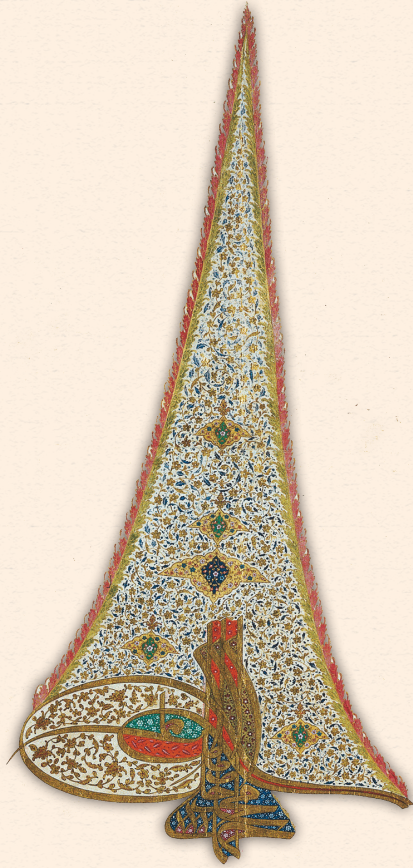
*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından verilen tahmini tarih esas alınmıştır.





Üçüncü Ahmed

Sultan IV. Mehmed Han ile Gülnûş Emetullah Valide Sultan'ın oğludur. 22 Ramazan 1084 (31 Aralık 1673) de Hacıoğlu Pazarcığında doğmuştur. 3 Rebiülâhir 1115 (16 Ağustos 1703) de tahta çıktı. 17 Rebiülevvel 1143 (30 Eylül 1730) de tahttan indirildi. 21 Safer 1149 (1 Temmuz 1736) da vefat etti. Yenicami türbesine defnedildi. Akıllı, fâzıl, şair, münşî, hattat, hayır ve hasenâta râğbetli idiler. Saltanatları zamanında büyük fetihler olmuş, Prut kenarında Rusya İmparatoru Deli Petro esir derecesinde hezimete uğramıştır. İran'ın dörtte birine yakın mahalli zabt ve fethedildi. İsveç Kralı Demirbaş Şarl iltica etti. Eyüp Sultan türbesine bir gümüş şebeke yapmış ve nice sultanların kabirlerine sedeften şebekeler yaptırmıştır. Üsküdar'da annelerine bir cami inşa ettirdi. Topkapı Sarayı Bab-ı Hümayun karşısındaki çeşmeyi yapıp "Aç besmeleyle iç suyu, Han Ahmed'e eyle duâ" tarihini yazdılar.



عالم خزانق قیاد رحیم علاجه ایتمک
صحتی دوتوب دوتور بعضی سبب
اصول دفع اولور سلطانک حاکم قویب
فادیه سیکین

صقدا حافظه
و صحتی کونوردم لسان و فی سبب
صاحب کونوردم لسان و فی سبب
ایلم بولیکه یار بولیکه
ایلم بولیکه یار بولیکه
بادشاه

هم شوکلو کرمانلو مهانبو قدزولو بیغم سبب دولتم باغ جانم اقدام
سلطان گلشن افندک مکتوبی حکم کردن استفسار اولندقه حرارت
بونون ابرلور غندن اقتضا ایدر بوجوب ایدر امفادینه دمی ادم
کونداشدر کسون بقالم اودنی بیدکی کبی برعلو البسونه نه اشیه لم
معالجه اهل ایندیکه امکان بون ناجا ریفق قوت و به جک علاجه جاری فیدر
ایندهوب صوبرینه استیکجه بیانی صودر دیو وریکی اخبار و فیدر به
اولمخدر حکیم باشبه و باسق و جانی زاده به برر بر صودرم قرامفک
اقتضای بودر معالجه به مداومت سیدله لر عون من الاله طبیفنه امداد
ایوب بتر دفع بوزر لودی دیر سادلو سلطان افندک اسله علاجه قطعاً
رغب بوزر لودی دیرت بش کوندر برنسنه اهل بوزر لودی دیرت بش کوندر برنسنه
مبجی سواله یقیوب برمقدار سیکجه باز لر صفت باری شقای غم احباب
حال اوفوجی حبه افرین کلوب اوفومغه مباشرت ایلمشدر

هزار یک ایوب کینه
کوره
بعضی علاج
والله سی مهم
اضام کوردم
زره قدر قضیه
اتکه یور

Sultan Üçüncü Ahmed'in hatt-ı hümayunu.

Üçüncü Ahmed

Sultân'ın hâline komayup harâretin eyülemesine bazı ilâç göresiz. Vâlidesi mühim etmez. Akşam gördüm zerre kadar takayyüd etmiyor. Kadına söyleyesin mümkün mertebe soğuktan muhâfaza ve sıcak tutsunlar.



METİN

Âlem kızâmık çıkarır hekim ilâcı etmezler. Sıcak dutup dolarlar ve bazı şerbet içerler def olur. Sultân'ın hâline komayup harâretin eyülemesine bazı ilâç göresiz. Vâlidesi mühim etmez. Akşam gördüm zerre kadar takayyüd etmiyor. Kadına söyleyesin mümkün mertebe soğuktan muhâfaza ve sıcak tutsunlar. Şimdi musâhib gönderdim. Lisânen dahi sipârîş eyledim bolay ki: Ya arpa cullabı ve yahud çorba yedire idiniz. Hazret-i Allâhu azîmü's-şân tûl ömür ihsân etmiş ola. Âmîn.

Benim şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, veliyyü'n-ni'metim, sebeb-i devletim, bâis-i hayâtım efendim Pâdişâhım

Sultân-ı âlîşân efendimizin hareketleri hekimlerden istifsâr olundukda harâret bütün ayrılmadığından iktizâ eder deyü cevâb ederler. Emir kadına dahi âdem gönderilmiştir. Gelsün bakalım o dahi bildiği gibi bir ilâç eylesün. Ne işleyelüm. Muâlece ekl etdirmeğe imkân yok nâçâr bazı kuvvet verecek ilâçları takdîr etdirüp su yerine istedikçe bayağı sudur deyü verilmeği ihtiyâr ve takdîre mübâşeret olunmuştur. hekimbaşuya ve Yasef ve Hayatizade'ye birer birer sordum. Kızâmığın iktizâsı budur. Muâleceye müdâvemet buyursalar avn-i Hak ile tabîate imdâd edüp tiz def buyururlardı der. Saâdetlü Sultân efendimiz ise ilaca kat'a râğbet buyurmazlar. Dört beş gündür bir nesne ekl buyurmadılar. Hâlâ mübârek ayakların sıcak su ile yıkayup bir mikdâr sâkince yatarlar. Hazret-i Bârî şifâ-yı tamâm ihsân eyleye. Âmîn. Hâlâ okuyucu Hüseyin Efendi gelüp okumağa mübâşeret eylemiştir.

BOA, HAT, 1447/41
1 Ekim 1730*

*Belge tarihsizdir. Üçüncü Ahmed'in tahttan indirildiği tarih ile tahmini tarihlenmiştir.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Âlem kızamık çıkardığında önce hekim ilacı yapmazlar. Sıcak tutup dolarlar ve şerbet içirerek hastalığı geçirirler. Sultanı kendi haline bırakmayıp, ateşini düşürmek için ilaç verin. Validesinin bu hususa önem vermediğini akşamleyin gördüm. Kadına söyleyin mümkün mertebe soğuktan koruyarak sıcak tutsunlar. Şimdi musahibi göndererek ne söylemesi gerektiğini tembih ettim. Ya arpa cullabı veya çorba içiresiniz. Allah vere de uzun ömürlü olmuş ola. Âmin

Benim keremli, heybetli, hayatımın varlığı ve sebebi olan efendim Padişahım

Hasta olan sultanımızın durumu hekimlerden sorulduğunda ateşinin düşmediğini söylediler. Emir kadına haber gönderilmiştir. Gelsin bakalım o da bildiği gibi bir ilaç versin. Ne yapalım ilaç içirilmesine imkan yoktur. Çaresiz su istedikçe kuvvet verici ilaçlar su yerine verilmektedir. Bu durumu hekimbaşı, Yasef ve Hayatizade'ye sorduğumda "Kızamık için yapılacaklar bunlardır. İlaç verilmeye devam edilirse Allah'ın yardımıyla şifa bulacaktır" dediler. Sultan efendimiz ilacı kullanmak istemiyor. Dört beş gündür de bir şeyler yemediler. Sadece ayaklarını sıcak su ile yıkayarak sakin bir şekilde yatmaktadırlar. Allah acil şifalar versin. Âmin. Okuyucu Hüseyin Efendi gelip okumağa başlamıştır.

بنم دو دلو غایو محفل و لبه انعم خفتری
مولوی محفل خفترینه امانه او که ترا میں نیاز خانم اقدیک او کب و ریتور خوش
کدلی مقدم قلون انچه بیک او درینه ختم ایست او ان الق بیک دریتور خوش
بر غمتک باز دم حضور دو و لکزه ارسل او لندی جملک حقو لکزه او نور
ایکی کب و ریتور خوش بدو رحم او لک خاتم اقدیه بزم فرق کب انچه مقدم
بر غمتکم وارد در غنا سبکد روپ ازن عقبه کزیر بلور ایست او غنک خولکزه
غنا بید و احب کزیر بلور اب انعم خفتری اعظم مولوی به امانه او که

Bilinmiyor*

Senin hatırında yağnış kalmış. Kırk kise temessükü almadım.



METİN

Binnaz Hanım'ın mukaddem kırk kisesini verdiğim vakit biz senden temessük almadık. Şimdi aldım. Senin hâtırında yağnış kalmış. Kırk kise temessükü almadım.

Benim devletlü inâyetlü merhametlü veliyyetü'n-niam efendim hazretleri

Mevlâ-yı müteâl hazretlerine emânet olasız. Âmîn. Binnaz Hanımefendi'nin on kise dört yüz guruşu geldi. Mukaddem kalan akçesinin üzerine zam edüp on altı bin dört yüz guruşa bir temessük yazdım huzûr-ı devletinize irsâl olundu. Cümlesi kulunuzda otuz iki kise dört yüz guruş borcum oldu. Hanımefendi'de bizim kırk kise akçe mukaddem bir temessüküm vardır. Münâsib görüp izn-i aliyyeniz buyrulur ise ol temessükü kulunuza inâyet ve ihsânınız buyrulur ise efendim hazretleri a'lemsiz Mevlâ'ya emâne olasız.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Binnaz Hanım'ın önceki kırk kesesini verdiğim vakit biz senden senet almadık. Şimdi aldım. Senin hatırında yanış kalmış. Kırk keselik senedi almadım.

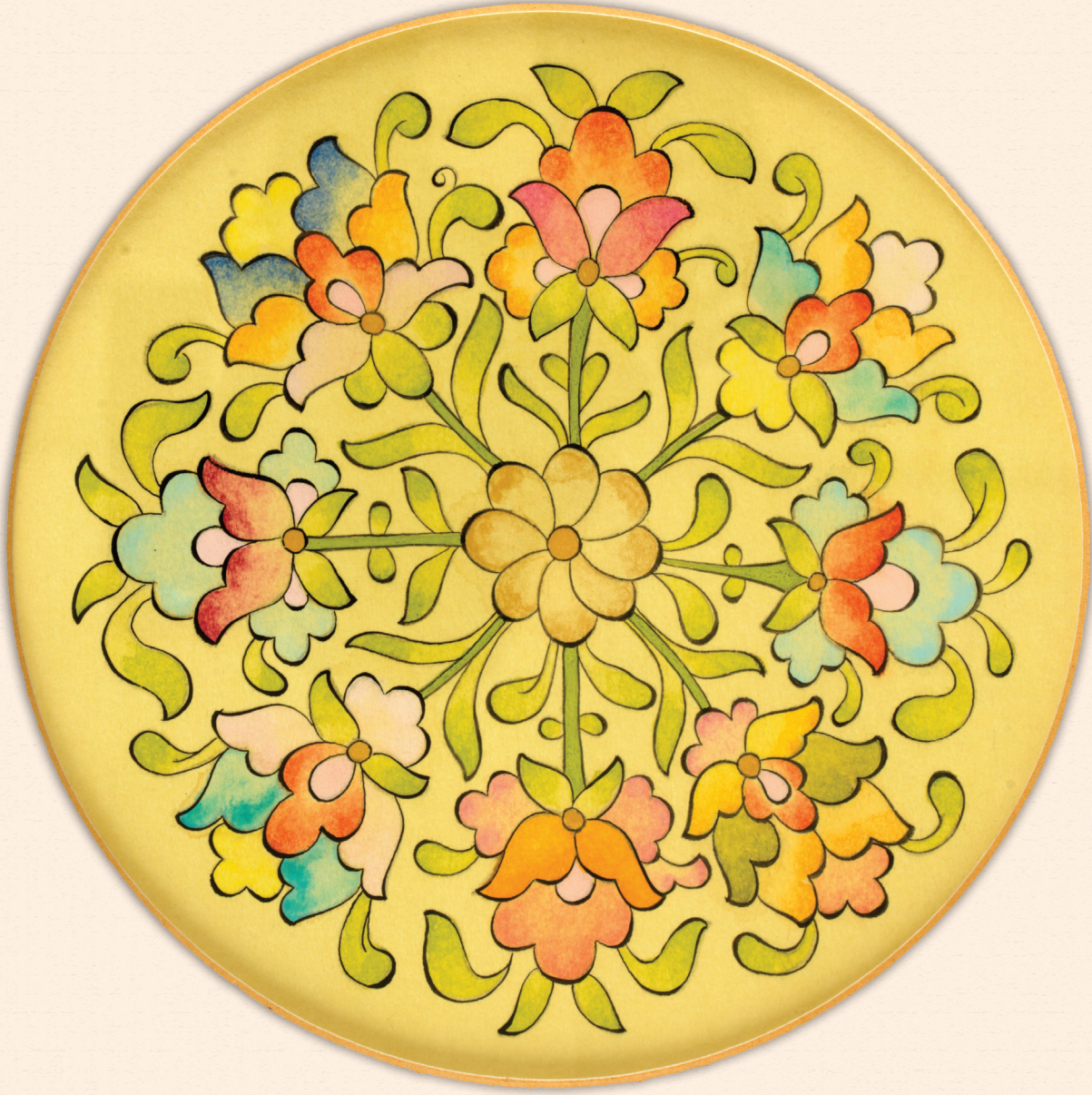
Benim devletli inayetli merhametli velinimetim efendim hazretleri

Yüce Mevla'ya emanet olasınız. Âmin. Binnaz Hanımefendi'nin on kese dört yüz kuruşu geldi. Önceden kalan akçesinin üzerine zam edip on altı bin dört yüz kuruşa bir senet yazdım; huzurlarınıza gönderildi. Hepsi bendedir, otuz iki kise dört yüz kuruş borcum oldu. Binnaz Hanımefendi'de bizim kırk kese akçe için verilmiş bir senedim vardır. Münasip görüp izniniz olur ise o senedi kulunuza ihsan edersiniz. En iyi siz bilirsiniz. Mevla'ya emanet olasınız.

BOA, HAT, 1653/5
1777-1778

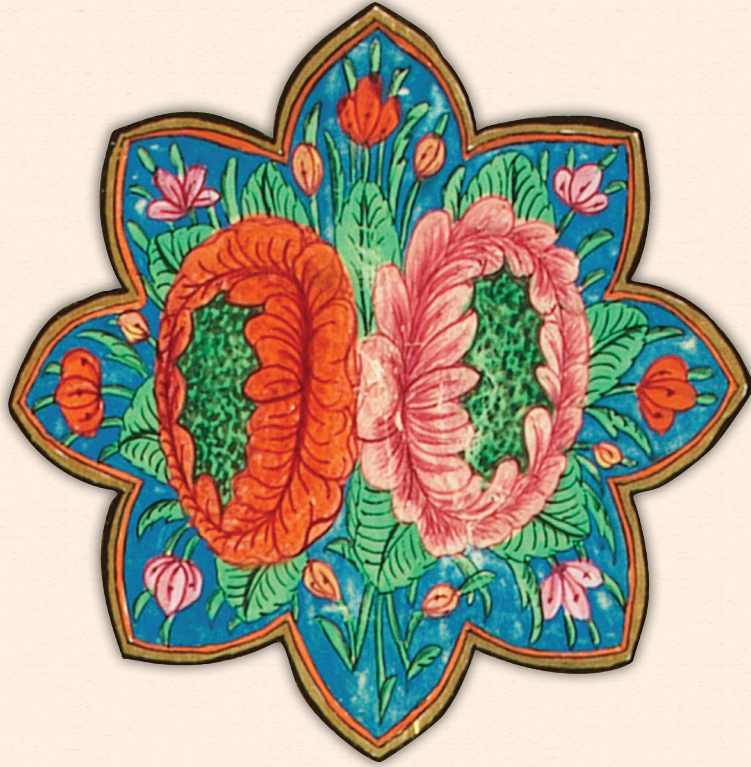
*Binnaz Hanım'a verilen 40000 akçelik bir temessük üzerine yazışmanın yapıldığı bu belgenin arkasında sarraf yazısı olması muhtemel Rum alfabesi ile yazı vardır. 1191 senesi de buradadır. Bu vesikada zikredilen Binnaz Hanım, Sultan Birinci Abdülhamid'in İkinci Kadınefendisi Binnaz Hanım olmalıdır.





Mihrişah Valide Sultan

Sultan Üçüncü Mustafa Han'ın kadını ve Sultan Üçüncü Selim'in annesidir. Oğlu padişah olunca mehd-i ulyâ olmuştur. 22 Receb 1220 (16 Ekim 1805) de vefat etti. Eyüp'de Bostan İskeleyi'nde türbesine defnedildi. Hayrât ve hasenât sahibi idi. Humbarahane Camii adına yapıldı. Günümüzde halen kullanılan ve İstanbul'un su ihtiyacını yıllarca karşılayan Valide Bentleri bu hanımın eserlerindendir. İstanbul'da Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olup halen yoksullara yemek dağıtılan tek imaret Mihrişah Valide Sultan'ın imaretidir.



Mihrişah Kadın'ın (sonra Valide Sultan) el yazısıyla esirci ağaya mektubu.

Mihrişah Kadın [Valide Sultan]

Ben parasız alacak değilim. Paramladır. Andan hediye istemiyorum. Neüzü billâh gönderse de istemem.



METİN

İzzetlü mekremetlü Esir Ağa huzûrlarına selâm olunur

Size bir şey tahrîr edeyim Gümrükçüden. Yirmi günden mütecâvizdir ki bir tezkire gönderdim. Şimdi gelen kalyonlarda Arap câriyeler var imiş. Gümrüğe geldiği gibi bana gönderesin deyü. Kalyonlar geldi gümrüğe, câriyeleri göndermedi. İhrâk esnâsında gümrükçü bizim selâmlığa gelmiş. Ben de haber gönderdim ki Arap câriyeler geldi niçün bize göndermedi deyü ol da demiş ki Araplar gelmedi, gelse gönderirdim deyü. Şimdi biriyle haber aldım ol zaman da gelmiş şimdi de geldi Arap câriyeler. Yazdım gönderdim câriyeleri bahâlarıyla isterim deyü. Şimdi iki küçük Arap câriye göndermiş bahâların da yazmamış. Bu nasıl keyfiyyetdir. Bir husûs için ne zaman bir kağıt göndersem benim adamımı savar. Bir karşılık tahrîr etmez. Bu adam gümrükçü oldum deyü bizi mi saymayor. Hâşâ ki bir gümrükçü bunu bize etmedi. Ne zaman ki merhûm Sultân Mustafa gününde gümrükçü olanlara kâğıd gönderüp câriyeler taleb eyledimse bize onbeşer yirmişer beyaz câriyeler gönderir idiler. Ma'kûl bahâ ile bahâlaşur alırdım. On gün gümrükçü müzâkeresi oldu. Hayli kapı kethüdâlık eyledim. Ben seni gümrükçüye o[r]tak bilürdüm.

Senin için söyledim ki, bu sene de ibkâ eylesün de zarar etmesün deyü. Bu adam evvel bize böyle değil insâniyeti var idi. Şimdi bu bize niçün böyle oldu. Ben ana tezkire gönderüp de bize karşuluğunu yazmayup adamımı savdığı gâyet benim betime geliyor. Bizi saymadığındandır. Ne demek olsun, bu kadar Araplar gelüp de bize iki dâne gönderdi. Ben parasız alacak değilim. Paramladır. Andan hediye istemiyorum. Neüzü billâh gönderse de istemem. Sizin dostluğunuz var imiş anınla. Bu cevâbımı bir bir ana kırâat edesin.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İzzetli, keremli Esirci Ağa'ya selam olunur

Size bir şey yazayım Gümrükçüden. Yirmi gün önce ona bir tezkire gönderdim. İçinde Arap cariyelerinin olduğu kalyonlar gümrüğe geldiğinde "Bana gönder" dedim, ancak kalyonlar geldiği halde cariyeleri bana göndermedi. Yangın esnasında gümrükçü bizim selamlığa gelmiş. Ben de "Arap cariyeler geldiği halde niçin bana göndermedin" diye haber gönderdim. O da "Araplar gelmedi, gelse gönderirdim" demiş. Arap cariyelerin o zaman da, şimdi de geldiğini haber aldım. "Cariyeleri bedelleri ile isterim" diye yazdım gönderdim. Bana iki küçük Arap cariyeye göndermiş, bedellerini de yazmamış. Bu nasıl bir durumdur. Bu husus için ne zaman bir yazı göndersem benim adamımı savar. Bir cevâb yazmaz. Bu adam Gümrükçü olduktan sonra bizi saymıyor. Hiç bir gümrükçü bize karşı bu şekilde davranmadı. Merhum Sultan Mustafa zamanında gümrükçü olanlara ne zaman kağıt gönderip cariyeye istesem bize onbeşer yirmişer beyaz cariyeye gönderirlerdi. Uygun bir fiyatta anlaşıp alırdım. On gün gümrükçü ile konuşuldu. Epeyce kapıkethüdalığı yaptım. Ben seni gümrükçüye ortak bilirdim. Senin için "Bu sene de yerinde kalsın da zarar etmesin" diye söyledim. Bu adam önceden böyle değildi, insaniyetliği vardı. Şimdi bize niçin böyle oldu. Ben ona tezkire gönderiyorum, o ise karşılığını yazmayıp adamımı da savıyor. Bu durum benim gücüme gidiyor. Bu ise bizi saymadığındandır. Bu kadar Arap cariyeye gelip de bize iki tane göndermesi ne demek oluyor. Ben parasız alacak değilim. Paramla alacağım, ondan iyilik istemiyorum. Allah esirgesin artık gönderse de istemem. Sizin onunla dostluğunuz varmış, bu cevabımı bir bir ona okuyasın.

BOA, HAT, 1653/39
7 Nisan 1789*

*Bu mektubun yazıldığı tarihte Valide Sultan olmadığı kesindir. Muhtemelen Sultan Birinci Abdülhamid'in vaktinde Eski Saray'da ikamet ederken yazılmıştır. Mihrişah Kadın'ın Valide Sultan olduğu tarih ile tahmini olarak tarihlenmiştir.

قلمی افغانی بنی
مهرشاه
بم خاتم زر بخانه امی بنیدن
شوتلو افندیب محبت افجه کی
اول ماق اوزمه اون بشی
کیه افجه ال وپ نمده بکونیز
سلطان

۲۵۰۰
روموا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک
نومکوا خیمه اریک

Mihrişah Valide Sultan*

On beş kise akçe alup şimdi bana gönderesiz.



METİN

Şevketlü Efendimizin emridir.

Benim Kethüdâm. Zarbhâne [Darbhâne] emî-
ninden şevketlü efendimizin akçesi olmak üzere on
beş kise akçe alup şimdi bana gönderesiz.

Vâlîde Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Şevketli Efendimizin emridir.

Benim kethüdâ, Darphane Emîni'nden şev-
ketli efendimizin akçesi olmak üzere on beş kесе ak-
çeyi alıp şimdi bana gönderiniz.

Valide Sultan

[Arka yüzü]

7500 gurus, Fi 14 Safer sene [1]209 şevketlü
efendimizin akçesinden olarak Darbhâne'den getir-
dülüp devletlü efendimize irsâl.

(Arka yüzü)

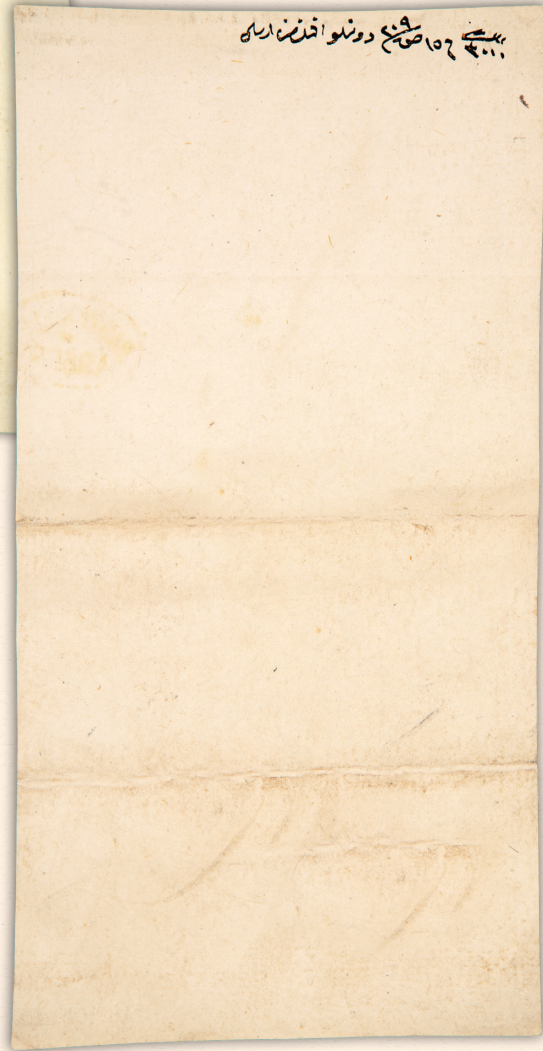
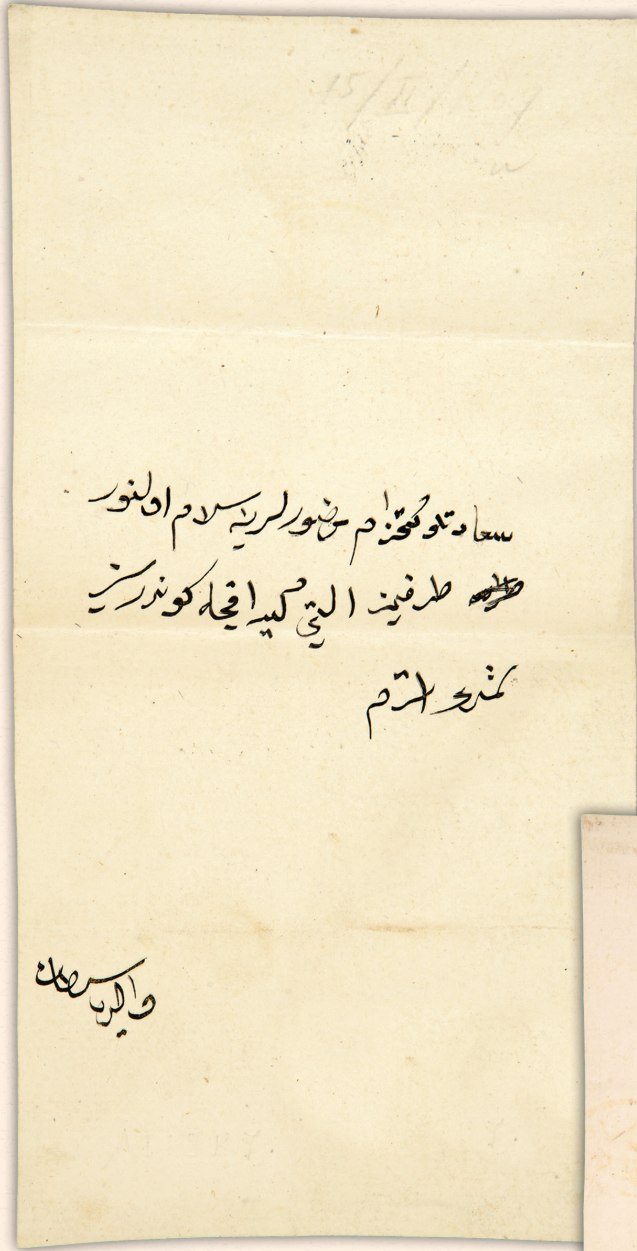
14 Safer 1209 tarihinde şevketli efendimizin
akçesinden olan 7500 kuruş Darbhane'den getirtile-
rek devletli efendimize gönderilmiştir.

Valide Sultan

BOA, HAT, 1653/7
10 Eylül 1794

*Mihrişah Valide Sultan'a aidiyeti arka yüzündeki tarihi ile kesin olarak saptanan hattı.





Mihrişah Valide Sultan'ın kethüdasına el yazısı ile emri.

Mihrişah Valide Sultan*

Altı kise akçe gönderirsiniz şimdi isterim.



METİN

Saâdetlü kethüdâm huzûrlarına selâm olunur
tarafımız [a] altı kise akçe gönderesiz şimdi isterim.

Vâlîde Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Saadetli kethüdam hazretlerine selam olunur.
Tarafigına altı kese akçe gönderiniz. Şimdi isterim

Valide Sultan

[Arka yüzü]
3000 guruş Fi 15 Safer sene [1]209 Devletli
efendimize irsâl.

(Arka yüzü)
15 Safer 1209 tarihinde 3000 kuruş devletli
efendimize gönderilmiştir.

والى

BOA, HAT, 1653/8
11 Eylül 1794

*Mihrişah Valide Sultan'a aidiyeti arka yüzündeki tarihi ile kesin olarak saptanan hattı.



و السلام
عقدتو گنجه حضرتك سلام
اولور نجه كن و نه عهده
اميرت اولور
بر صحنه جانب
نك دفع اولور
از شاه الله صحنه

وليد
رحمان

Mihrişah Valide Sultan'ın kethüdasına mektubu.

Mihrişah Valide Sultan

Nicesiz ve ne âlemdesiz Cenâb-ı Hakk'a emânet olasız.



METİN

Saâdetlü kethüdâm hazretlerine selâm ve hayır duâlar olunur. Nicesiz ve ne âlemdesiz. Cenâb-ı Hakk'a emânet olasız. Âmîn. Şimdi nasılsınız. Bir sıhhat haberiniz [i] isterim. Acaba ıyâdetiniz vâki olur mu deyü ben fikr eylerim. İnşâallâh sıhhate meveddetle ulaştırı.

Vâlide Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Saadetli kethüdam hazretlerine selam ve hayır dualar ederim. Nasılsınız ve ne durumdasınız. Allah'a emanet olasınz. Âmin. Şimdi nasılsınız, bir sıhhat haberinizi isterim. Acaba sizi ziyaretimiz vaki olur mu diye düşünmekteyim. İnşaallah muhabbetle sıhhate ulaşırsınız.

Valide Sultan

ولست
رعيان

BOA, HAT, 1653/15
16 Ekim 1805*

*Belge tarihsizdir. Mihrişah Valide Sultan'ın vefat tarihi ile tahmini olarak tarihlenmiştir.



Sultan Üçüncü Selim Han

Sultan Üçüncü Mustafa Han ile Mihrişah Valide Sultan'ın oğludur. 21 Cemaziyülevvel 1175 (18 Aralık 1761) Perşembe günü doğdu. 11 Receb 1203 (7 Nisan 1789) de tahta çıktı. 11 Rebiülevvel 1222 (19 Mayıs 1807) de tahttan indirildi ve 4 Cemaziyülâhir 1223 (28 Temmuz 1808) de Topkapı Sarayı'nda 48 yaşında öldürüldü. Babasının Laleli Camii'ndeki türbesine defnedildi. Âlim, kâmil, cömert, yumuşak huylu, ileri görüşlü, gayretli idi. Güzel şiirleri vardır. Musikîde usta idi, besteleri vardır. Ta'lik hattı ile el yazıları güzeldir. Düzenli ordu tanzimine, ıslâhât ve nizam-ı cedide çalışırdı. Mısır'a giren Fransızları dört sene süren harpten sonra çıkardı ve orasını yeniden ele geçirdi. Eyüp Sultan türbesinin etrafına gümüş şebeke yaptırıp altın kandiller koymuştur. Fatih Camii'ni tamir ettirdi. Selimiye Camii ile Humbarahane içindeki cami de kendilerininindir. Tophane, Beyoğlu ve Levend Çiftliği ile Üsküdar-Selimiye Kışlalarını, Tersane'de büyük havuzu, Mühendishane'yi ve Dâruttıbbâa'yı inşa ettirdi. Yeni usulle top ve gemi yaptırıp barut imâl ettirmiştir. Vefatında ceplerinden bir kâğıt çıkmış ve "Kendi elimle kesip yâre verdiğim kalem - Fetvâ-yı hûn-ı nâhakkımı yazdı ibtidâ" beytinin yazılı olduğu görülmüştür.



قائم مقام باش
همسر محترم سرك حضرت مرزا بنياز الميرزا انك كتمند است
احمد نامنده محمد به خواجگانك اكنه مرزا محمد دود خواجگان
س

Sultan Üçüncü Selim'in beyaz üzerine hatt-ı hümayunu.

Sultan Üçüncü Selim

Hemşîrem Beyhan Sultân hazretleri bana niyâz eylemiş.



METİN

Kâimmakâm Paşa

Hemşîrem Beyhan Sultân hazretleri bana niyâz eylemiş. Anın kethüdâsının kâtibi Ahmed nâmında kimesneye hâcegânlık istemiş. Şimdi getürdüp hâcegân idesin.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Kaymakam Paşa

Kızkardeşim Beyhan Sultan benden bir istekte bulunmuş, kethüdasının katibi Ahmed isimli kimseye hâceganlık istemiş, şimdi getirip hâcegan edesin.

BOA, HAT, 193/9473
(20 Eylül 1789)*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından verilen tahmini tarih esas alınmıştır.
Valide sultan yazısı olmayıp, Sultan Üçüncü Selim'in beyaz üzerine hatt-ı hümayunudur. Padişahların kendi istekleriyle düz bir kâğıda yazıp muhatabına gönderdikleri elyazılı emirlerine "Beyaz Üzerine Hatt-ı Hümayun" adı verilmektedir.

ماهو
۵۱۴
اغا
فلانة الحمد بورايه كل والد من ابنت كل من مودة بعضى له
اوق ايون نور كن انت الله بوله قالوا انى كليا محسنى
قد دود ما مولد ر بزم جامع قارنو اولعله اعلم بنا ويدر
سنة جامعة غبطة ايدم وساند و اليد لروحي ايكى مناره
ليدر بزم حاصل كويده كى جامعاه برضاره وحي يانلب
ويدر بنده كچه كزله يازين يادر رويدم يوقى بن حجاب
ايدم كس ياز يادر كس يادر رايه بكم حفظ ايدم
ويون كدر بنده ام لوك فصاح يازو هم يادر كوك
ويدم كى حاصل كى حمزه خانه جامعة برضاره وحي يانلب
عظا ايدم يور بزم والد من يازو سنلى شو كولا فندم
سنة ايدم سنرك غمبه خانه كى جامع برضاره
وحي اصمار لدم و يوزاره سن حفظ ايدم

Sultan Üçüncü Selim'in (muhtemelen Valide Sultan Kethüdası Yusuf Ağa'ya) beyaz üzerine hatt-ı hümayunu.

Sultan Üçüncü Selim

Benim Hasköy'deki câmiime ah bir minâre dahi yapılsa.



METİN

Hüve

Ağa

Fe-lillâhi'l-hamd buraya gele[li] vâlideme nabet [nöbet] gelmiyor. Lâkin merâkdan bazı kere ah of edeyor. Lâkin inşâallâh böyle kalur ise külliye sıhhati dahi Hüdâ'dan me'mûlumdür. Bizim câmie karşı olmağla ahşam bana dedi ki: Senin câmiine gıpta idem vesâir vâlideler dahi iki minârelidir. Benim Hasköy'deki câmiime ah bir minâre dahi yapılsa dedi. Ben de kethüdânıza yazın da yaptırur dedim. Yok ben hicâb ederim sen yaz yaptırın. Yaptırur ise pek haz ederim deyü söyledi. Ben de olsun sabah yazayım yaptırın dedim. Hâsılı Humbarahâne Câmiine bir minâre dahi yapılmak arzu edeyor. Sen vâlideme yazasın ki: Şevketlü Efendimiz tenbîh eyledi sizin Humbarahâne[de] ki câmie bir minâre dahi ısmarladım deyü yazasın haz eder.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Hüve

Ağa

Allah'a hamdolsun, buraya geleli valideme nöbet gelmiyor. Bazan iç sıkıntısından ah oh ediyor. Lâkin inşaallah burada kalır ise tamamen sıhhatini kazanması Hüdâ'dan isteğimdir. Annemin camii benim camiimle (Eyüp) karşı karşıya olduğundan akşamleyin "senin camiine gıpta ediyorum. Diğer validelelerin de camileri iki minarelidir. Benim Hasköy'deki camiime ah bir minare daha yapılsa" dedi. Ben de "kethüdânıza yazın yaptırır" dedim. "Yok, ben hicap duyarım sen yaz yaptırın" dedi. "Yaptırır ise pek sevinirim" dedi. Ben de "sabaha olsun yazarım yaptırın" dedim. Hâsılı Humbarahane Camii'ne bir minare yapılmasını istiyor. Sen valideme yazıp "padişahımız tenbih etti, sizin Humbarahane'deki camiinize bir minare ısmarladım" diyerek yazarsan çok memnun olur.

BOA, HAT, 1487/63
(9 Nisan 1804)*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Sineperver Dördüncü Kadın

Bu hanım Sultan Birinci Abdülhamid'in hanımı, Sultan Dördüncü Mustafa ve Şehzade Ahmed'in annesi Sineperver Valide Sultan olmayıp, Sultan Üçüncü Mustafa'nın kaynaklarda zikredilmeyen dördüncü kadınıdır. HAT 1455-38 numaralı ve 1208.Za.29. tarihli belgede Sultan Gazi Mustafa Han'ın Dördüncü Kadını olup vefat eden Sineperver Kadın'ın et tayinatının Habibe Hanım'a devri kayıtlıdır.



سنا پرور
در دخی قادیان

Sineperver Dördüncü Kadın*

İsmim büyük olup lâkin malım hacc-ı şerîfde ve ihrâkda ve illetim sebebiyle sarf u bezl olup ancak bâ-defter-i müfredât eşyâdan gayri malım kalmadığı...



METİN

Hak sübhânehu ve teâlâ

Şevketlü mehâbetlü kerâmetlü azametlü Pâdişâh-ı âlem-penâh efendimizin mübârek vücûd-ı hümayûnların mesâyib-i dehrden mahrûs eyleyüp serîr-i saltanat-ı Hüsrevânelerinde ber-karâr ve şehzâdegân efendilerimizi sıhhat âfiyet ve tûl-i ömr ile muammer ve enzâr-ı şefkat-i Mülûkânelerin kâffe-i enâm üzerine dâim ve sâbit eyleye. Âmin. Arzuhâl-i câriyeleridir ki: Bu câriyeleri Hüdâvendigâr-ı sâbık merhûm ve mağfûrun-leh cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultân Mustafa Hân tâbe serâhu hazretlerinin Dördüncü Kadın ve sarâyılı câriyeleri olup bundan akdem hacc-ı şerîfe azîmet, hacc-ı şerîfde hâssa-ten şevketlü mehâbetlü efendimizin ve şehzâdegân ve Sultân-ı aliyyetü's-şân efendilerimizin devâm-ı ömr-i devletleri daavâtı ve farz-ı hacc-ı şerîfi edâ ve iki def'a ihrâk-ı perîşânî ve on seneden berü hasta ve alîle-i mefrûşe olduğumdan gerek masârifât-ı hacc-ı şerîfden ve gerek ihrâkdan ve hasta ve illetim sebebiyle cümle mal ve eşyâmı fûruht ve sarf edip ancak bâ-defter-i müfredât eşyâmdan gayri malım kalmayup ve on seneden berü hasta ve illetim vaktinde hizmetimde bezl-i vücûd ve ifnâ-yı ömr eden Fatıma nâm câriyelerine hizmeti mukâbilinde bir mikdâr eşyâ i'tâ ve mesrûr etmek murâdım olup ancak hâlim mağdûr ve alîle ve perîşân ve zevcim mağdûr bâ-izn-i hümayûn eşyası merkûme Fatıma câriyelerine i'tâ olunmak için mübârek rikâb-ı hümayûna arzuhâle cesâret kılındı. Eltâf-ı Mülûkânelerinden mutazar-ı'dır ki iki def'a ihrâk-ı perîşânî ve on seneden beri hasta ve alîle câriyelerine merhameten ismim büyük olup lâkin malım hacc-ı şerîfde ve ihrâkda ve illetim sebebiyle sarf u bezl olup ancak bâ-defter-i müfredât eşyâdan gayri malım kalmadığı ma'lûm-ı ilm-i hümayûnları buyruldukda on seneden berü hizmetimde olan Fatıma câriyelerine bazı eşyâ i'tâ olunması için izn-i hümayûn-ı şevket-makrûn buyrulmak bâbında emr u fermân şevketlü mehâbetlü kerâmetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinedir.

Bende

Sineperver

Dördüncü Kadın

BOA, HAT, 1653/24

7 Nisan 1789**

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Hak sübhanehu ve teala

Şevketli Heybetli Kerametli Azametli Âlemin Sığınağı Padişahımız Efendimizin Mübarek Vücut-ı Hümayunlarını zamanın musibetlerinden koruyup saltanatında daim ve şehzade efendilerimizi sıhhat afiyet ve uzun ömürlü, Padişahımızın şefkatli bakışlarını bütün canlılar üzerine sabit eyleye. Âmin. Cariyelerinin arzuhalidir ki; bu cariyeleri önceki padişahımız (Allah'ın rahmet ve mağfireti üzerine olsun), cennet-mekan firdevs-aşıyan Sultan Mustafa Han (kabri iyi ve temiz olsun) hazretlerinin Dördüncü Kadını ve saraylı cariyeleriyim. Bundan önce hacc-ı şerife gidip hacda özellikle Padişah efendimizin ve şehzadelerle hanım sultan efendilerimizin baht ve sadetleri duasında bulunularak hac farızası yerine getirildi. İki defa yangınla perişan ve on seneden beri hasta cariyeleri olduğumdan gerek hac masrafları gerek yangın ve hastalığım sebebiyle bütün mal ve eşyayı satarak parasını harcadım. Ancak defterde kayıtlı eşyamdı gayri malım kalmadı. On seneden beri hastalığım esnasında sıkıntılara katlanarak ömrünü tüketen Fatma nam cariyelerine hizmeti karşılığında bir miktar eşya verip sevindirmek muradımdır. Ancak halim mağdur ve hastalıklı olduğundan mağdur kocamın eşyası Padişahımızın izniyle Fatıma cariyelerine verilmek için Hünkârımızın eşiğine arzuhal vermeğe cesaret kılındı. İsmim büyük olup lakin malım hacda, yangında ve hastalığım sebebiyle sarf edildi. Defterde kayıtlı eşyadan gayri malım kalmadığı padişahımızın bilgisine sunulduğunda on seneden beri hizmetimde olan Fatıma cariyelerine bazı eşyaların verilmesi izni için ferman hünkârımızdır.

Sineperver

Dördüncü Kadın

سینا پور
دردینچی قادین

*Bu hanım Sultan Dördüncü Mustafa'nın validesi Ayşe Sineperver Valide Sultan olmayıp Üçüncü Mustafa'nın dördüncü kadını olan Sineperver Kadın'dır. Her ne kadar burada Sinaperver imlası varsa da doğrusu olan Sineperver tercih edilmiştir.

**Belge tarihsizdir. Sultan Birinci Abdülhamid Han'ın vefat tarihi ile tahmini olarak tarihlenmiştir.



Fatma Hanım - Seyyid Mehmed Said Galip Efendi

Seyyid Mehmed Said Galip Efendi. 1177 (1763/4) de doğdu. Mektûbî-i Sadârete girip 1202 (1788) de Ordunya Hümâyun'da görevlendirilerek hâcegan oldu. Şaban 1221 (Ekim/Kasım 1806) de reisülküttaplığa getirildi. Bolu, Sivas, Niğde, Ankara, Çankırı ve Kastamonu valiliklerinde bulundu. 20 Safer 1239 (26 Ekim 1823) da sadrazam oldu. Muharrem 1240 (Eylül 1824) da azledildi ve vezirliği alınıp Gelibolu'ya sürgün edildiyse de yolda vezirliği geri verilerek Erzurum valisi ve Şark Seraskeri oldu. 1244 (1828/9) de vezirliği kaldırılıp Gelibolu'da ve sonra Balıkesir'de ikâmete memur edilmiş ve oraya varışını takiben vefat etmiştir. Akıllı, ileri görüşlü ve hariciyede bilgi sâhibi idi. Terekesi borcuna yetmemiş ve evlâdı olmamıştır. Kasım Çavuş Mescidi'ni yeniden tamir etmiştir.





Seyyid Mehmed Said Galib Efendi'den boşanan Fatma Hanım'ın
sabık kocasına verdiği ibraname.

Fatma Hanım - Seyyid Mehmed Said Galip Efendi*

Evliliğin başlangıcından bu ana kadar aramızda yaptığımız alış veriş ve çeşitli muameleler ile hukuka ait bütün dava ve taleplerimi boşandığım kocam Galip Efendi'den aldığımı beyan ederim.

METİN

Bâis-i tahrîr-i huruf oldur ki

İşbu bin iki yüz dokuz senesi şehr-i Rebiulâhir evâhırinde zevcim Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn'dan ve Mektûbî-i Sadr-ı a'zamî hulefâsından Seyyid Mehmed Said Galib Efendiyle beynimizde olan râbîta-i zevciyyetin istihsâl-i inhilâlîne ben râgibe ve hal'a tâlibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdün-aleyh olan seksen bin akçe mehr-i müeccel ve nafaka-i iddet-i muayyenem ve maûnet-i süknâm kendi üzerime olmak üzere zevcim mûmâileyh Galib Efendiyle zeyl-i temessükde isimleri tahrîr olunan huzûr-ı müslimîn muvâcehelerinde muhâlaa-i sahîha-i şer'iyeye ile hal' olduğumda ol dahi hal'-i mezbûru kabûl eyledikten sonra ibtidâ-i zevciyyetden işbu târîh-i temessûke gelinceye değin beynimizde cereyân eden ahz u i'tâ ve muâmelât-ı şettâyâ ve sâir hukûk-ı şer'iyeye müteallika âmm-e-i deâvî ve mutâlebât ve kâffe-i eyâmân ve muhâsamâtdan ben zevc-i sâbık-ı mûmâileyh Galib Efendi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-ı dâfiu'l-hisâm ile ibrâ vü ıskât eylediğimde ol dahi husûs-ı mezkûra dâir vesâir âmm-e-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ vü ıskât birle her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eylediğimize binâen sened olmak üzere gerek benim ve gerek pederim efendi hazretlerinin mühürlerimiz ile mahtûm işbu temessük ketb u imlâ ve mûmâileyh Galib Efendi yedine i'tâ olundu. Hurrire fi gurre-i şehr-i Cumâdelûlâ sene tis'a ve mieteyn ve elf.

es-Seyyid el-Hac Mehmed el-Malume Fatıma
Emin [mühür]

Şuhûdü'l-Hâl

Bâki Efendi an-Hulefâ-yı Mektûbî-i Sadr-ı âlî
es-Seyyid Abdülhalim Efendi Halîfe-i Râbi-i
Muhâsebe-i Cizye

Mir Ahmed Nuri an-Hâcegân-ı Dîvân-ı
Hümâyûn Mehmed Emin Efendi an-Kâtib-i Muhâsebe-i evvel

Osman Ağa Câbî-i Evkâf-ı Kara Mustafa Paşa

Mehmed Said Efendi an-Hulefâ-yı Mektûbî-i
Sadr-ı âlî Mustafa Ağa Tâbî-i Halîfe-i Mâlikâne

ve gayruhum

BOA, HAT, 1653/9
24 Kasım 1794

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Belgenin yazılmasına sebep budur ki

Bin iki yüz dokuz senesi Rebiulahir ayının sonlarında Divan-ı Hümayun Hâceganı ve Sadrazam Mektupçusu halifelerinden kocam Seyyid Mehmed Galib Efendi ile aramızda olan evlilik bağının sona erdirilmesini ben istediğimden kendisinde bulunan seksen bin akçe mihr-i müeccelimin, tayin edilmiş olan nafakamın ve geçim masraflarımın tarafıma verilmek üzere kocam Galib Efendi ile belgede isimleri yazılı şahısların huzurlarında boşandıktan, kocam da bu boşanmayı kabul ettikten sonra, evliliğin başlangıcından bu ana kadar aramızda yaptığımız alış veriş ve çeşitli muameleler ile hukuka ait bütün dava ve taleplerimi boşandığım kocam Galip Efendi'den aldığımı, o da benim üzerimde olan alacaklarını aldığımı beyan ile karşılıklı olarak bu senet tanzim edildi, benim ve babamın mührü ile mühürlenerek Galip Efendi'ye verildi. 24 Kasım 1794

Seyyid Hacı Mehmed
Emin

el-Malume Fatıma
[mühür]

Şahitler

Baki Efendi Sadaret Mektupçusu
Halifelerinden

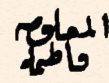
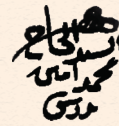
Seyyid Abdülhalim Efendi Cizye Muhasebesi
Halifesi

Mir Ahmed Nuri Divan-ı Hümayun Hâceganından Mehmed Emin Efendi Başmuhasebe Katibi

Osman Ağa Kara Mustafa Paşa Vakfı Cabisi

Mehmed Said Efendi Sadaret Mektupçusu
Halifesi

Mustafa Ağa Malikane Halifesi mensuplarından ve diğerleri



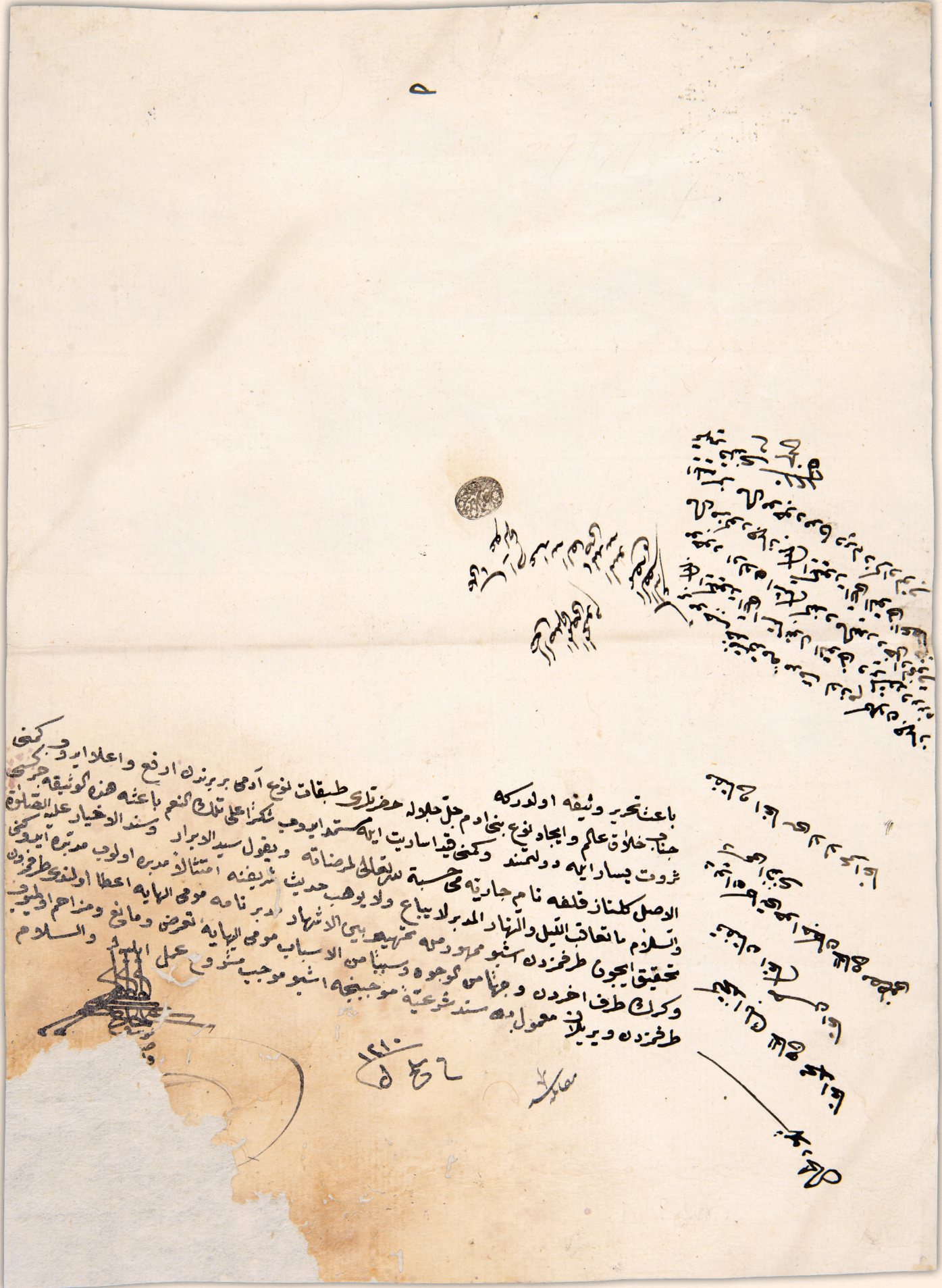
*Daha sonra Sadrazam olacak Said Galib Efendi bu sıralarda Mektubi-i Sadaret hulefasındandır.



Sadrazam Yusuf Ziya Paşa

Mirâhûr Mustafa Paşa'nın kölesi iken Halil Hamid Paşa'ya intisab ederek silahdarı olmuştur. Diyarbakır, Erzurum, Çıldır ve Trabzon valiliklerinde bulundu. 8 Rebiülevvel 1213 (20 Ağustos 1798) de sadrazam oldu. Fransızlar tarafından işgal edilen Mısır'ın geri alınması için ordunun başında Mısır'a gitti. 21 Muharrem 1220 (21 Nisan 1805) de istifa etti. 14 Zilkade 1223 (1 Ocak 1809) de 2. defa sadrazam oldu. 1232 de Sakız muhafızı iken 1234 (1819) de orada öldü. Sakız'da Şeyh İlyas Türbesinde medfundur. Şair, münşi, gayretli idi.





Sadrizam Yusuf Ziya Paşa'nın Çerkes asıllı Gülnaz Kalfa'ya verdiği müdebbername.

Sadrazam Yusuf Ziya Paşa*

Âlemi yaratan ve âdemoğlunu ortaya çıkaran Allah, âdemoğlundan kimini düşürür, kimini yükseltir, kimini kolay servet sahibi yapar, kimini esir ederek yardım edilecek hale getirir.

METİN

Bâis-i tahrîr-i vesîka oldur ki

Cenâb-ı hallâk-ı âlem ve îcâd-ı nev-i benî âdem celle celâluhu hazretleri tabakât-ı nev'î âdemi birbirinden erfa' ve a'la edüp kimini servet-i yesâr ile devlet-mend kimini kayd-ı esâret ile müstemed edüp şükran alâ tilke'n-niam bâise-i hâzihi'l-vesîka Çerkesiyyü'l-asl Gülistan Kalfa nâm câriyemi hasbeten lillâhi teâlâ li-merzâtihi ve yekûlû Seyyidü'l-ebrâr ve senedü'l-ahyâr aleyhi's-salâtü ve's-selâm ma-teâ-kabe'l-leylü ve'n-nehâr "el-müdebberu lâ-yübâu ve la-yûheb" hadîs-i şerîfine imtisâlen müdebber olup müdebber idüğünü tahkîk için tarafımızdan iş bu memhûrumla temhîr beyne'l-eşhâd müdebbernâme*** mûmâileyhâya i'tâ olundu. Tarafımızdan ve gerek taraf-ı âhardan vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb mûmâileyhâya taarruz ve mâni ve müzâhim olmayup tarafımızdan verilen ma'mûlün-bih sened-i şer'iyye mücebince iş bu mûcib-i meşrû amel eyleyeler ve's-selâm.

El Hac Yusuf

Fi selh-i L sene 1210

Mukâbele şod

Şühûdü'l-hâl

Kethüdâ Bey el-Hac Mehmed Ağa

Kaftan Ağası Hasan Ağa

Dîvân Kâtibi Hâcegân el-Hac Mustafa Resmi Efendi

Miftâh Ağası Lala Ömer Ağa

Ber müceb-i hizmet-i hademe-i meveddet lâzım gelen cihâz bahâsı iki yüz elli İstanbul altunu verilmiştir ve yedinde mevcûd olan eşyası kendi malıdır dahl olunmayup mal-ı mezkûr cihâz bahâsı iki yüz elli altunu i'tâ eylesiz. Mal-ı mevcûdumdan verile. Zikrolunup temhîr kılındı.

Fi selh-i L sene 1210

Tıbk-ı aslıhümâ el-mümzâ el-mahtûm

Ali Paşazade Abdullah el-Kâdî bi'l-Medîneti'l-Münevvere, Nemmekahü'l-fakîr ileyhi azze şânuhu gufire lehümâ.

[Mühür] [Abdullah]

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Belgenin yazılmasına sebep budur ki

Âlemi yaratan ve âdemoğlunu ortaya çıkaran Allah, âdemoğlundan kimini düşürür, kimini yükseltir, kimini kolay servet sahibi yapar, kimini esir ederek yardım edilecek hale getirir. Bu nimeti verene şükürler olsun. Bu vesikanın yazılmasına sebep Çerkes Gülistan Kalfa isimli cariyemi, Allah'ın rızası ve Peygamberimiz'in " Müdebber satılmaz ve hibe edilmez" hadis-i şerifine binaen müdebber (Azat olması, efendisinin ölümüne bağlı olan câriye) edip, kendisine müdebber olduğunu bildiren ve kendi mührümle mühürlü bu müdebbername şahitler huzurunda verildi. Gerek tarafımızdan ve gerek başka taraftan hiç bir şekil ve sebeple cariyeme saldırı ve engelleme olmayıp, tarafımızdan verilen bu hukuki senet gereğince amel olunsun. 7 Mayıs 1796

Hacı Yusuf

Şahitler

Kethüda Bey, Hacı Mehmed Ağa, Kaftan Ağası Hasan Ağa, Divan Katibi Hâcegan Hacı Mustafa Resmi Efendi, Miftah Ağası Lala Ömer Ağa

Yapmış olduğu hizmetler karşılığında çeyiz parası olarak iki yüz elli İstanbul altını verilmiştir ve elinde bulunan eşyası da kendi malıdır. Hiç bir şekilde müdahale edilmeyip malı ve çeyiz parası benim mevcut olan malımdan verile..

1210.L.29

İmzalanmış ve mühürlenmiş olup aslı gibidir.

Medine Kadısı Ali Paşazade Abdullah

[Mühür] [Abdullah]

BOA, HAT, 1653/10

7 Mayıs 1796

*Yusuf Ziya Paşa tarafından verilmiştir.

** "müdebber köle satılmaz ve hibe edilemez" anlamına gelen bu hadis için bkz. *Kâsânî, Bedâ'i'u's-Sanâ'i*, Tedbir Hükümleri Bahsi; Beyhaki, *Sünenü'l-Kübrâ*, hadis no. 21572, c.X, Beyrut 2003, sf. 529.

***Müdebbername: Efendisinin ölümü ile cariyenin hürriyetini elde edeceğini bildirir belge.



Dördüncü Rifat Kadın

Sultan Üçüncü Mustafa Han'ın dördüncü kadını olup Ramazan 1218 (Aralık 1803-Ocak 1804) de öldü. Haydarpaşa'da defnedildi. Şah Sultan'ın annesidir.



ن

عزیزه ارضه
عجبین بیله اطمینان
نقدی
میدان

دولتو عنایتلو سوطانم مرفوق صاخی اولسون
عرضه قولیردکه چاریده مژ پدنه و عربیه جمر عبدی نام کسنه لرا اتفاق ایردی برز انیشا و سیر
ایروب و سریقده اولونان برقاج شال و برز پارچیلر و برمنه لی ساعت و کوملک الله بزر و برز
طباق و چاریده یی از دوق و ایکسی بردن فرار اتمکله بزره کرک کبی ششینی و برکله مرام
علیه لری درکه بزه اولون دزالت شوکلو افدیره و اجدد بوشتلو بیلری بوندون استقام
لکن شونلری ایکسی بله باشقه باشقه نفی ایه نادیرک دجا و نیاز اولسون افرم اولسون
عنایتلو سوطانم مرفوق بیکرد

دوردی
دورقدی
یاقی

Dördüncü Rif'at Kadın

Bize olan rezâlet şevketlü Efendimiz'e râcidir.



METİN

Bihi

Câriye İzmir'e, arabacı Bozcaada'ya çavuş mübâşeretiyle nefyi için fermânlar

Devletlü inâyetlü Sultânım hazretleri sağ olsun

Arzuhâl-i kullarıdır ki câriyemiz Penbe ve arabacımız Abdi nâm kimesneler ittifâk edüp biraz eşyâmızı serîka edüp ve serîka olunan birkaç şâl ve biraz parçalar ve bir mineli sâat ve gömleklik bezler ve biraz bî-nazîr tabaklar ve câriyeyi azdırıp ve ikisi birden firâr etmekle bizlere gereği gibi şe'n vermekle merâhim-i aliyyeleridir ki; bize olan rezâlet şevketlü Efendimize râcidir. Bu misillü şeyleri bunlardan istemem lâkin şunların ikisini bile başka başka nefy ile teeddübleri ricâ ve niyâz olunur. Emr u fermân inâyetlü Sultânım hazretlerininidir.

Dördüncü Rif'at Kadın

Sâbık

hâlâ

دوردی
رفعت
کادین

BOA, HAT, 1653/11
1800-1801*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Cariyenin İzmir'e, arabacının Bozcaada'ya çavuş nezaretinde sürülmesi için fermanlar

Devletli, yardımsever, Sultanım hazretleri sağ olsun

Arzuhalim budur ki cariyemiz Penbe ve arabacımız Abdi birlik olup eşyamızın bir kısmını çalmıştır. Çalınan şal, mineli saat, gömleklik bezler ve benzersiz tabaklar ile birkaç parça eşyadır. Abdi, cariyeyi azdırıp ikisi birden firar ederek bizim başımıza iş açmışlardır. Bize olan rezalet Efendimize olmuş gibidir. Bu gibi çaldıkları şeyleri onlardan istemem, lakin bu ikisinin ayrı ayrı sürülmesini rica ederim. Emir ve ferman Sultanımındır.

Dördüncü Rifat Kadın

Sabık

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Beyhan Sultan

Sultan Üçüncü Mustafa Han'ın kızıdır. 20 Şaban 1179 (1 Şubat 1766) da doğmuştur. 1198 (1784) de Silahdar Mustafa Paşa'ya nikâhlandı. 15 Rebiülevvel 1240 (7 Kasım 1824) da vefat etti. Eyüp'de Mihrişah Valide Sultan türbesine defnedildi. Rumelihisarında bir muvakkithane ve Atikalipaşa'da bir çeşme yaptırmıştır.



۹

غیرمکتوبی انا
دوئی کون جاری سفینسی کاشی مروتنه ابکیوز نفر جاری
قدر وارایش کلون سفینه ده کم جاری لراسیر جلم ویرطون
جلمسی کورملک اداره ایه بوزم جلمسی برون کلک اولمز
لکی اونوز نفر فغانده مذکور جاری دی طرفه کوندره سر
شمی بوواران ارمغه اونوز نفر جاری ویروب کوندره سر
الحالی روه کلون جاری دی جلمسی کورملک استم ورجوز
اونده طرفه ایسی اتمز مطاوبدر

عکس

Beyhan Sultan

Gelen sefinedeki câriyeler esircilere verilmeden cümlesini görmek irâde ediyorum.



METİN

Bihi

İzzetlü Gümrükçü Ağa

Dümkü gün câriye sefinesi gelmiş. Derûnunda iki yüz nefer câriye kadar var imiş. Gelen sefinedeki câriyeler esircilere verilmeden cümlesini görmek irâde edeyorum. Cümlesi birden gelmek olamaz lâkin otuzar nefer defaatle mezkûr câriyeleri tarafıma gönderesiz. Şimdi bu varan adamımıza otuz nefer câriye verüp gönderesiz. el-Hâsıl dün gelen câriyeleri cümlesini görmek isterim. Vech-i muharrer üzre tarafıma irsâl eylemeniz matlûbumdur.

Beyhan Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

İzzetli Gümrükçü Ağa

Dün cariye gemisi gelmiş. İçinde iki yüz kadar cariye varmış. Gelen gemideki cariyelerin hepsini esircilere verilmeden önce görmek istiyorum. Tamamının birden gelmesi mümkün olmaz. Lakin bir kaç defada otuzar nefer cariyeyi tarafıma gönderesiz. Şimdi bu varan adamımıza otuz nefer cariye verip gönderesiz. Velhasıl dün gelen cariyelerin cümlesini görmek isterim. Burada yazıldığı şekilde tarafıma göndermeniz talebimdir.

Beyhan Sultan



BOA, HAT, 1653/14
1805-1806*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



سعادتمو مکتوبو پاشا حضرتی
ابراهم نسیم اقدی بی بزدن سئوال امید من سر علم الله سید الله ابراهیم
نسیم اقدی برادره دکلدر دون دیوکر نزم کلدری اگر اعتماد افندی
معتمد ایزدی کوندره سر بوزره هر محله باقی و الله العظیم اولارم
اول صقلاصم بر قاج دفعه ارم کوندره نیا نقبتة تخریر افادک
اولدی

حک

ح

Sultan Üçüncü Mustafa'nın kızı Beyhan Sultan'ın (muhtemelen Köse Musa Paşa'ya) mektubu.

Beyhan Sultan

Eğer i'timâd olunmaz ise mu'temed adamınızı gönderesiz. Burada her mahalle baksun. Vallâhülazîm evlâdım olsa saklamam.



METİN

Saâdetlü mekremetlü Paşa hazretleri

İbrahim Nesim Efendi'yi bizden suâl eylemişsiz. Alimallâh şehidallâh İbrahim Nesim Efendi burada değildir. Dün ve bugün bize gelmedi. Eğer i'timâd olunmaz ise mu'temed adamınızı gönderesiz. Burada her mahalle baksun. Vallâhülazîm evlâdım olsa saklamam. Birkaç def'a adam gönderdiğinizize binâen keyfiyet tahrîren ifâde olundu.

Beyhan Sultân
m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Keremli Paşa hazretleri

İbrahim Nesim Efendi'yi bize soruyorsunuz. Allah bilir ve şahittir ki İbrahim Nesim Efendi burada değildir. Dün ve bugün bize gelmedi. Eğer bize güvenmiyorsanız güvenilir adamınızı gönderiniz. Burada her yere baksın. Allah'a yemin olsun ki evladım olsa saklamam. Bir kaç defa adam gönderdiğinizize binâen durum size yazı ile bildirildi.

Beyhan Sultan

15
65

BOA, HAT, 174/7521
Mayıs 1807*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır. Sadaret Kethüdası İbrahim Nesim Efendi Nizam-ı Cedid'in ilgası ve Üçüncü Selim'in tahttan indirilmesi olaylarında bir müddet saklanmış ve sonradan bulunarak ihtilalciler tarafından öldürülmüştür.



۵
سعاد تو کھدی صدر عالی حضور لوی صلیہ خطہ باریدہ اور کثیرہ
عہد مزہ اولان مون جیزک سند آفاتینہ قضا نہ تابع استغنیہ
قریبی ساکھو رب عایا سند بلا موط او غلی نیا کہ نام مسفور بوزن
اقدام بعض اصحاب اعراضہ تھیں کیلئے با فرمان عالی سلاطین کلمہ قلعہ
قلعہ بند اولوشہ اولوب بواشناد محلندن بر قسطہ اعلام شرعیہ
ظہور و مسفور یک و لایت او موردیہ قادشمدنی معلومہ اٹکند
و کھندن عہد مزہ اولان قریبہ لبرہ دائرہ سوال جوامع المصلیہ مسفور
جودھ داعی وارہے جودھ عوفیہ و قلعہ اطلاعہ فرمانی طرفہ
اس سال ایماز مظلومہ

سید
سطان

Beyhan Sultan

Yenaki'nin suçu dahî var ise suçunun af ve kaleden çıkarılması fermânını tarafıma irsâl eylemeniz matlûbumdur.



METİN

Bihi

Saâdetlü Kethüdâ-yı Sadr-ı âli huzûrları her hâlde hıfz-ı Bâri'de olasız

Uhdemizde olan Mora cezâresinde Akartine kazâsına tâbi İstemniçe karyesi sâkinleri reâyâsından Palamut oğlu Yenaki nâm mesfûr bundan akdem bazı ashâb-ı a'râz [agrâz] tahrîkiyle ba-fermân-ı âli Selanik'de Gelmeriye kal'asına kal'abend olunmuş olup bu esnâda mahallinden bir kıt'a i'lâm-ı şer'iyye zuhûr ve mesfûrun vilâyet umûruna karışmadığı ma'lûmumuz olmuştur ve kendinden uhdemizde olan karyelere dâir suâl cevâbımız olmağ ile mesfûrun cürmü dahi var ise cürmün [ü] avfa [afva] ve kal'adan ıtlâka fermânını tarafımıza irsâl eylemeniz matlûbumdur.

Beyhan Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli Sadaret Kethüdası, Allah sizi muhafaza etsin

Bize ait olan Mora adasında Akartine kazasının İstemniçe karyesi sakinlerinden Palamut oğlu Yenaki kötü düşünceli insanların istekleri doğrultusunda ferman ile Selanik'in Gelmeriye kalesine hapsedilmiştir. Kadı tarafından gönderilen yazı ile bu şahsın vilayet işlerine karışmadığı bilgim dâhilindedir. Ayrıca kendisini uhdemizde bulunan karyelere dair sorulayacağız. Yenaki'nin suçu var ise dahi affedilmesi ve kaleden çıkartılması fermanının tarafıma gönderilmesini isterim.

Beyhan Sultan

BOA, HAT, 1653/23
1814-1815*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Rûcûş Kadın

Hakkında bir bilgiye şimdilik ulaşamamıştır.



بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

عنا يا وافر من جنات مكان سلطان اقدار
وقتلني نيفوز جيفنلكي او تود سنه دين بري
ارچنده مال اوله برق دور تيوز قيون اولغاله
بود فعه قصاب باشي اغاهاون دانه سنه
بر قيون جمله سي قرق قيون مطلوب و خلور له
الماق بيزار لرعا اولوب وقف الله مالي عخل
دور تيوز قيون زياده بولور سيده السوه
جا نم افند منبارك الكزي ايا غاكري او بوم
قصاب باشي اغا به بر آدم صلف شريفكردن
ار سال بيوره نر وقف اللهم دو قونمسه
كرم لطف احسك بيوره نر قياز ايه
روحوش

Hangi padişahın eşi olduğu tespit edilemeyen Rûcûş Kadın'ın mektubu.

Rûcûş Kadın

Canım efendim mübarek elinizi, ayağınızı öpeyim Kasapbaşı Ağa'ya trafınızdan bir adam gönderseniz, vakfullaha dokunmasın.



METİN

Hem bendenizi mübârek hâtır-ı şerîfden çıkarmayasız. Allâh'a emânet olasız

Înâyetlü Efendim; cennetmekân Sultân efendimin vakıfları Nifoz çiftliği otuz seneden beri içinde mal olarak dört yüz koyun olmağla bu def'a Kassabbaşı Ağa her on dânesinde bir koyun cümlesi kırk koyun matlûb ve zorla almak murâdları olup vakfullâh malı azala. Dört yüz koyun ziyâde bulursa alsın. Cânım efendim mübârek elinizi, ayağınızı öpeyim. Kassabbaşı Ağa'ya bir âdem taraf-ı şerîfinizden irsâl buyurasız, vakfullâha dokunmasın. Kerem, lûtf u ih-sân buyurasız niyâz ederim.

Rûcûş

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Ben kulunuzu mübarek hatırlığınızdan çıkarmayınız. Allah'a emanet olunuz

Yardımsever cennetmekan Sultan efendimin vakıflarından Nifoz çiftliğinin içinde otuz seneden beri mal olarak dört yüz koyun vardır. Kasapbaşı Ağa her on koyundan bir koyun olmak üzere toplam kırk koyunu zorla almak istemektedir. Bu durumda vakıf malı azalmaktadır. Dört yüz koyundan fazla olur ise alsın. Canım efendim mübarek elinizi ayağınızı öpeyim, Kasapbaşı Ağa'ya tarafınızdan bir adam gönderseniz, vakfullaha dokunmasın. Sizden kerem ve lut-fetmenizi dilerim.

Rûcûş

روحوش

BOA, HAT, 1653/12
1805-1806*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.

عَلِيَّةُ الْاَنْ

دولتو عصمتلو عذابلو ولية النعمة افندم
صباغ اوسون عرضحال فوللري اولدرنه صالح اغانام كنده مئدي فوت اولوب اياصوبيه
كبرده دوردر اچقه دن اكي تزره ايله بوي سراقچه به مقريف اولوب مخلونين بوعد
حقير قوللرينه نوجه و عنایت بيورلوق باينده بائقي لطف وكرم دولتو عذابلو محمدلو
افندم عَلِيَّةُ الْاَنْ حضرت نيرسند

الحمد لله
مصدق
فوللري

بازديشتم تمام صلبه در فخر اولوب
كلتتاهم كونه اولوب
مصدق ايه تزيين اولوب
بازديشتم تمام صلبه در فخر اولوب

İsmi tespit edilemeyen bir kadınefendi veya hanım sultanın
kethüdasına mektubu.

Bilinmiyor

Benim kethüdâm bu mahlûlü teberdârımız Hacı Mustafa'ya tezce geçirdesiz.



METİN

Bihi

Devletlü ismetlü inâyetlü veliyyetü'n-ni'amiyye Efendim aliyyetü's-şân hazretleri devlet-i ikbâl birle sağ olsun. Arzuhâl-i kulları oldur ki: Salih Ağa nâm kimesne şimdi fevt olup Ayasofya-i Kebîr'de dörder akçeden iki tezkire ile yevmi sekiz akçeye mutasarrıf olup, mahlûlünden bu abd-i hakîr kullarına tevcih ve inâyet buyrulmak bâbında bâkî lütf u kerem devletlü inâyetlü merhametlü efendim aliyyetü's-şân hazretlerininindir.

Bende

el-Hac Mustafa

Benim Kethüdâm. Bu mahlûlü teberdârımız Hacı Mustafa'ya tezce geçirdesiz. Yazıcı efendi tarafına âdem gönderüp dünkü gün yazdığım hammâm sâhibidir fevt olan.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Devletli ismetli yardımsever velinimetim efendim hazretleri saadetiniz ve talihiniz daim olsun. Ben kullarının arzuhali budur ki: Vefat eden Salih Ağa'nın Ayasofya'dan aldığı sekiz akçe boşta kalmıştır. Boşta kalan akçenin bu fakir kullarına tahsisi hususundaki emir, iyilik ve ikram sahibi devletli, yardımsever, merhametli ve şanı yüce efendim, sultanım hazretlerininindir.

Hacı Mustafa

kulları

Benim kethüdâm bu boşta kalan akçeyi, Yazıcı efendi tarafına adam gönderip baltacımız Hacı Mustafa'ya tezce tahsis edesiniz. Ölen, dün yazdığım hamam sahibidir.

BOA, HAT, 1653/13
1805-1806*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Esma Sultan

Sultan Birinci Abdülhamid Han'ın kızıdır. 21 Cemaziyülâhir 1192 (17 Temmuz 1778) de doğdu. 7 Recep 1264 (14 Haziran 1848) de vefat etti. Kardeşi Sultan İkinci Mahmud Türbesi'ne defnedildi. Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa ile evliydi. Cömert ve ikram sahibi idi.



a

لحمه ام جوهر و رودنه طه في ابرال اوصافه مالهية به يلبه و صوابه
قارنك مالهية التوعذ و من جمعا سخا ما طه مالهية و صوابه بعنه
در بار فلانجه كز وكحة ام مالهية و فتى دض مالهية و رود بعنه
اب و به جمله معلوم و معلوم او حنه اودن به سخا به اوصافه مالهية
طه فله ابرال او حنه در وكحة ام اضا فاجو اوصافه ابرال
اولافه ان طرم بنه يلبه اقبه دض فبوجفه به يلبه ابرال املدك
معلوم او حنه لحمه ام بومليه معلوم فله اولدقه صفاته اقبه
اقبه

م

Esmâ Sultan

Kethüdâm böylece ma'lûmunuz oldukda Hakk'a emânet olasın. Âmin.



METİN

Bihî

Kethüdâm, cevâbınız vürûdunda tarafıma irsâl olunan mâhiye yedi kise ve Hâce Kadın'ın mâhiyesi altı guruş cem'an tamâmen tarafıma gelüp vüsûl bulmuşdur. Derkâr fikr etmeyesiz ve kethüdâm mâhiye defteri dahi gelüp vürûd bulmuşdur. Nazar edüp cümle mefhûm ve ma'lûmum olmuşdur. Üzerine tahrîr olunup mühürlenüp tarafınıza irsâl olmuşdur ve kethüdâm esnâf için on kise irsâl olundukdan sonra beş kise akçe dahi kapuçukadar yediyle irsâl eylediniz, ma'lûmum olmuşdur. Kethüdâm böylece ma'lûmunuz oldukda Hakk'a emânet olasın. Âmin.

m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Kethüdam, cevabınız geldiğinde tarafıma gönderilen aylık yedi kese ve Hâce Kadın'ın aylığı altı kuruş toplamı tamamen tarafıma ulaşmıştır. Bu iş üzerine düşünmeyiniz. Kethüdam aylık defteri de gelmiştir. Tamamını incelediğimde içindekiler malum olmuştur. Üzerine yazılıp mühürlenip tarafınıza gönderilmiştir. Kethüdam esnaf için on kese gönderildikten sonra beş kese akçe de kapı çukadarı eliyle gönderdiğiniz malumum olmuştur. Kethüdam böylece malumunuz oldukda Hakk'a emanet olasın. Âmin.



دولتو عظمندو خیمه‌ار یاشائی خیمه‌ار
موصفا ستم ننا و صوب و اعیان و خیمه‌ار صحت عافیه
آمین خیر عیلم و بهی بوم لوا سیم یاشائی اکیچی ازیده اوچی طابورک دور دخی
بدلکند یوز باشی حسن بن مر نظامت ابداسند بگونه قدر هنر و خدمتکده قصوری
اولوب اولیقه برابر اولندن هر براری و حکم د قیادلانری فیض باب اولقدری
نمایان اولرق مسما قز اولور و بعض کور و یوز جنب قهکز مقدم یوز باشی
نصب قش ایزک یوز باشیقه قالب حبیبی دخی کزی هر غم مکتوبه اسد کز
یاشا خیر قزده انماس ایدم دفعتز نظامه مغایر دیک ایماض ایدی سانی
تدکونه مکتوبه نظامت اصول خیر عیلم معلوماتم وار در قشوقه جوبیم دخی
وار ایچ قید اتمم و اکیین بدین مشترک اولدی قول اغالغیده مسرور بیورر
جنب حق جنب خیمه‌ار داغا مسرور و معنی بیورر
اسماخان

Esma Sultan'ın ismi bilinmeyen bir paşaya hitaben iltimas mektubu.

Esma Sultan

Sizden önceki paşa hazretlerinden iltimâs eyledim defaatle nizâma mugâyir diyerek görmezden geldi.



METİN

Bihi

Devletlü atûfetlü hamiyet-şîâr Paşa-yı celî-lü's-şân hazretleri

Mahsûsan selâm senâ olunup Vâcib teâlâ hazretleri sıhhat [ve] âfiyetle umûr-ı husûsâtlarınızda muvaffak bi'l-hayr buyura. Âmîn. Tahrîr-i aliyyem vechi bu ki: Livâ-i Selim Paşa'nın İkinci Alayı'nda Üçüncü Tabur'un Dördüncü Bölüğü'nde Yüzbaşı Hasan bendemiz nizâmın ibtidâsından bu güne kadar hüner ve hizmetinde kusûru olmayup oldukça berâber olanların her birerleri ve sonradan kayd olanları feyz-yâb oldukları nümâyân olarak mesmûâtımız oluyor ve bazı görüyoruz cenâb-ı devletiniz mukaddem yüzbaşı nasb etmiş idiniz. Yüzbaşılıkta kalup halîlesi dahi kendi çerâğım mülâbesesiyle eslâfınız paşa hazretlerinden iltimâs eyledim defaâtle nizâma mugâyir diyerek iymaz [iğmâz] eyledi sâye-i şevket-vâye-i mülûkânede nizâmın usûl [ü] fûrûğundan ma'lûmâtım vardır. Karşılık cevâbım dahi var ise de kaydetmedim. Velâkin bu bende müşterik oldu. Kolağalığıyla mesrûr buyurursanız cenâb-ı Hakk, cenâb-ı devletinizi de dâimâ mesrûr ve memnûn buyurur.

Esma Sultân

اسماء سلطان

BOA, HAT, 1653/26
1824-1825*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Devletli, şerefli, onurlu paşa hazretleri

Hususi olarak selam ve dualar ile Allah işlerinizi hayırla bitirmenizi nasip etsin. Yazmamın sebebi Selim Paşa Livası'nın İkinci Alayı'nda Üçüncü Tabur'un Dördüncü Bölüğü'nde Yüzbaşı Hasan kulumuz bugüne kadar olan hizmetlerinde başarılı olmuştur. Sonradan gelenlerin de ondan çok istifade ettiklerini işitmekteyiz. Siz de onu yüzbaşı olarak tayin etmiştiniz. Yüzbaşının eşi benim çıraklarımdan olup sizden önceki paşadan rütbesinin yükseltilmesi için defalarca ricada bulundum. Ancak nizama aykırı diyerek görmezden geldi. Nizamın usul ve esaslarını bilmeme rağmen karşılık vermedim ama içime dert oldu söylenir oldum. Yüzbaşayı Kolağalık rütbesine atarsanız Allah da sizi memnun eder.

Esma Sultan

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.

سعادتمند و دقو افند و حضرت
حکم شریف در دینده ای تحویل ابرئیل اولی و در بهمنه شایسته بنوید
بار لریبه الور لریبه بویینه بر دوری و رقیب طرف حاکم ابجق
بودند به بار لریبه العجب بر دوری که و حق عبور بوند اقدم
ارسی اضیاد جو بملک قرشی و ای و صوبه بر هفت صوبه ایش
اسطاط
م

Esma Sultan'ın kimliği meçhul birine hattı.

Esma Sultan

Taraf-ı hâtırım için bunların paralarını alup teberdârımla göndermeniz matlûbumdur.



METİN

Bihi

Saâdetlü mürüvvetlü efendi hazretleri

Hükm-i şerîfim derûnunda iki tahvîl irsâl olunmuşdur. Beher sene şapçıdan bunların paralarına [paralarını] alurlar idi. Bu sene bir dürlü vermemiş. Taraf-ı hâtırım için bunların paralarına[1] alup teberdârımla göndermeniz matlûbumdur. Bundan akdem irsâl olunan cevâbımın karşılığı dahi matlûbumdur. Hemîşe Hüdâ'ya emânet olasız.

Esma Sultân

m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli mürüvvetli efendi hazretleri

Hükm-i şerifimin içinde iki tahvil gönderilmiştir. Her sene şapçıdan bunların paralarını alırlardı. Bu sene vermemiş. Hatırım için bunların paralarını alıp baltacımla göndermeniz talebidir. Bundan önce gönderilen cevabımın karşılığını da isterim. Allah'a emanet olasız.

Esma Sultan

اسماء

BOA, HAT, 1653/27
1824-1825*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عظمتی مریزانه رفاه منماو شدافان در سدر مکتوم و زیر عیانان
در سبایه تمامت چمنه صفات و ذریه لربنه در کاد امیرانه لربنی آسوده حال و صدق مقام و صدق مقام
و ابله کای و قوتی بخلوص ایاد ادا و اکل قننی باقیه طافه بر قطعه حکم نامه و دود مضاعفی کجای از دودن آغاز بزدن ه
خبرای بنده مزور دخی آیت مقیمه و دکان سپرو زره ایکی برایش غروشی زهر حانه بودج و دود بیه کلا اول ه
مقوم لغو دفتر بنده قید ایبت دوشان امده و صحنه مقیت اوله ییز زیر بنده مشی بیه اولون اکلای بزه در بنده کل اول اوچنی
مقوم ابده ییز زیر جعاب ایدر لربش کی تهر دکن مقیم اولور بجهمن اولو ساید باد شاهه مختار بوالای صافیه عیق
ظان انیسو ترکی بومضت کروقله بان بومضتدن قنق کلام معام اولو سیدر بنده قنق طرفی کوشنه نظر دکن عدم قنقوش
بسیور دالری خامول خالصا عدد شی ۱۴۴۹

عظمتی مریزانه
رفاه منماو
شدافان
در سدر مکتوم
و زیر عیانان

Esma Sultan*

Zîrâ cevâb ederler imiş ki: Türk'den mukavvim mi olur? Niçün olmaz?



METİN

Bismillâhirrahmânirrahîm

Atûfetlü, mürüvvetlü, re'fetlü, mekremetlü, şerâfetlü, düstûr-ı mükerrerrem vezîr-i âlîşân hazretlerinin mevdûuna ve medâr-ı mecd ü iclâl-i sermedî ile simât-ı huçeste-sıfât-ı vezîrânelerine derkâr-ı umûr-ı mühimmelerini âsûde-hâl ve sadâkat-makâl ve saded-nişîmende dâim ve ebeden gelmek daavâtı bi-hulûsî'l-bâl edâ ve ikmâl kılındığı siyâkında tarafınıza bir kıt'a hükümnâme vürûd mazmûn-ı m [münîfi] çırâk-ı Enderûn ağalarımızdan Muhammed Bey bendemiz vardığı sâat mukavvimlere** verilen seyir üzre elli bin guruş karz-ı hasene borç verüp yine ke'l-evvel mukavvimlik defterine kayd edüp düşen umûr [u] husûsuna mukayyet olasız. Zîrâ bendeniz Muhammed Bey'e olan eyilik bizedir. Yine ke'l-evvel üçüncü mukavvim edesiz. Zîrâ cevâb ederler imiş ki: Türk'den mukavvim mi olur. Niçün olmaz. Sâye-i Pâdişâhda mücerred bu olmalı. Sakın sövgü zannetmesinler ki bu maslahat gerü kala. Ben bu maslahatdan ferâgat gelmem. Ma'lûm olsunlar bi-mennihi teâlâ tarafımızı kûşe-i hâtırdan adem-i ferâmûş buyurmaları me'mûl-i hâlisânemdir.

9 Ş[evval] sene 1240.

Hazret-i Esma Sultân-ı Âlîşân
Hazretleri

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Bismillâhirrahmanirrahim

Yiğit, merhametli, keremli ve şerefli vezir hazretleri;

Sonsuz şeref ve haysiyetin vesilesi olan ve bütün güzel sıfatları üzerinde taşıyan vezaretinize ait devletin önemli işlerinin rahat ve huzur içerisinde bitirilmesi duasıyla. Tarafınıza gönderilen hükümname gereğince; Enderun ağalarımızdan Muhammed Bey size geldiğinde mukavvimlere verildiği gibi 50.000 kuruş faizsiz borç verip yine mukavvim defterine kaydediniz. Ona yapılan iyilik bize yapılmış gibidir. Yine evvelki gibi onu üçüncü mukavvim ediniz. Birileri dermiş ki: "Türk'ten mukavvim mi olur?" Niçün olmaz? Padişah katında böyle olmalı. Sakın sövgü zannetmesinler ki bu iş geri kalmassın. Bilin ki ben bu işten vazgeçmem. Beni hatırlınızdan çıkarmamanız emelindeyim. 28 Mart 1825.

Esma Sultan

BOA, HAT, 665/32327-E
28 Mart 1825

*Esma Sultan namına Türkmenoğlu Hacı Mehmed Tatar tarafından hazırlanmış sahtekarlık mahsulü bir belgedir. Belge üzerindeki Besmele altınla çekilmiş olup hüsn-i hat ürünüdür.

**Mukavvim her yıl törenle Mekke'ye giden hac kafilisinde bir görevli unvanı.



دولتو عطفولو شیرکرم فخرین
مهمنا سزیم نازار اولوب هادی تنقار فریزی عاتقلا امور شیرین اکریم مستدام بیور آیین
تقریریم وجه بوم دیوان همایون قلی کتبه لردن حسین هادی افرین من مز جریح حصه من
اولوب غایت مستعید اولوق من سبیلله مهم اولوب سی کتبه لردن اولوغی مطلوب علیه مدر
صوب عصمتا به مراعت به آرمایه ابله امور مهم کتبه سی زمره الحاق بیورلسی مطلوبی
اسما سلطان

Esma Sultan'ın iltimas mektubu.

Esma Sultan*

Has bendelerimden olan Hüseyin Hadi Efendi'nin Mühimme Odası kâtipliğine getirilmesi matlubumdur.



METİN

Bihi

Devletlü atûfetlü müşîr-i mükerrerrem hazretleri-
ne

Mahsûsan selâm senâlar olunup Hüdâ-yı mü-
teâl hazretleri âfiyetle umûr-ı müşîrânelerinizde müs-
tedâm buyura. Âmîn.

Tahrîr-i aliyyem vechi bu ki: Dîvân-ı Hümayûn
Kalemi ketebelerinden Hüseyin Hadi Efendi bende-
miz çerâğ-ı hâssamdan olup gâyet müsta'id olmak
mülâbesesiyle Mühimme Odası ketebelerinden ol-
maklığı matlûb-ı aliyyemdir. Savb-ı ismetâneme
mürâ'at biraz mâhiye ile umûr-ı mühimme ketebesi
zümresine ilhâk buyrulması matlûbumdur.

Esma Sultân

m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Devletli, merhametli, müşîr hazretlerine

Hususi selam ve dua ile Allah sağlıklı bir şe-
kilde müşîrlik görevini yürütmenizi nasip eylesin.
Âmin.

Size yazma sebebim, Divan-ı Hümayun Kale-
mi ketebesi ve has bendelerimden olan Hüseyin Hadi
Efendi'nin gayet kabiliyetli olması dolayısıyla Mü-
himme Odası kâtipliğine getirilmesi matlubumdur.
Onun uygun bir maaşla Mühimme kâtipliğine atan-
ması isteğimdir.

Esma Sultan

BOA, HAT, 1653/29
1829-1830*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



عادتو فضيلتو امام افندي
هفوز ديه سوم انما اولونكم دانغ عديم تعلقاتك اسحق اغا بن من عهه كرم اولون
مصاحب منزلده اوچون بر حصه سي مخلون اغا موفاليه اوزرينه يديوز غروشه
تمهيد اولنسي مظلوم عصمتانه مدر
اسماعيل

Esma Sultan'ın imam efendiye mektubu.

Esma Sultan*

İshak Ağa üzerine yedi yüz guruşa temhîr olunması matlûb-ı ismetânemdir.



METİN

Bihi

Saâdetlü fazîletlü İmâm Efendi

Huzûrlarına selâm inhâ olunur ki: Dâire-i aliyem taallukâtımdan İshak Ağa bendemize uhdenizde olan musâhib menzilinün üçde bir hissesi mahlûlünden ağa-yı mûmâileyh üzerine yedi yüz guruşa temhîr olunması matlûb-ı ismetânemdir.

Esma Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli, faziletli İmam Efendi

Kendilerine selam olunur. Dairem halkından olan İshak Ağa'ya, Saray musahiplerine verilen yerlerden boşta olan üçte bir hissenin yedi yüz kuruşa verilmesini talep ederim.

Esma Sultan

اسماء

BOA, HAT, 1653/31
1834-1835*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.

عادتو عفتو اذی حضرت
مخصوصاً سونم ناز اولوب هدیه امان اولرس مرهونه ناز نین هانم محلول هانم سونم
مهربان هانم تمهید اولمسی مطلوب انیس ایدم زیاده ایاه بیجا هانم مطلوب ایام مدک
بر هراب ذم هانم اولقدار ایاید الیم بر طاقم تعیین آتی صرف ایام نیم هم هم
دکل دیو مطلوب انجور بدو حصص اوراق مخبریه مرهونه ناز نین هانم محلول هانم
تبر دارک الحاج مخیره بیک عزت معجب اید هانم مذکور تمهید بیوریه وقفی
بور جو ایمن دیو تحریک اولمش ای اصل هانم نیک نیکونه هرابانی اولدنی مقدم
وقفه فقریه منفعه لازمند

طریق اولان بخود غرض ایام
بیک غرض اولمچون در

Esmâ Sultan*

Vakıfda fukâraya da menfaat lâzımındandır.



METİN

Bihi

Saâdetlü atûfetlü Efendi hazretleri

Mahsûsan selâm senâlar olunup Hüdâ'ya emânet olasız. Merhûme Nazenin Hanım'ın mahlûl hânesi içün Mehpare Hanım'a temhîr olunmasını matlûb etmiş idim. Ziyâde pahâyâ çıkacağından matlûb edemedi. Bir harâbzede hâneyi ol kadar pahâ ile alayım bir takım ta'mîrine akçe sarf edeyim benim harcım değil deyü matlûb etmiyor. Bu husûsda ihrâkda muhterik merhamete şâyeste dâire-i aliyyemin hâlen teberdârı el-Hac Muhammed'e bin gurus muaccele ile hâne-i mezkûru temhîr buyurasız. Vakfı borçlu imiş deyü tahrîr olunmuş idi. Asl-ı hânenin ne gûne harâbâtı olduğu ma'lûm. Vakıfda fukarâyâ da menfaat lâzımındandır.

Esmâ Sultân

m

Tarafınızda olan üç yüz gurus
ile ma'an bin gurus olacaktır.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli, merhametli efendi hazretleri

Hususi selam ve dualar ile Allah'a emanet olunuz. Merhume Nazenin Hanım'dan boşalan hanenin, Mehpare Hanım'a verilmesini istemiş idim. Bedeli fazla çıkacağından istemedi. Harap bir haneyi o kadar paraya niye alayım ve tamirine para sarf edeyim, benim harcım değil diye talep etmiyor. Bu hususta yangında evi yanmış olan merhamete muhtaç dairem halkından Baltacı Hacı Muhammed'e bin kuruş peşin para ile haneyi veresiniz. Vakfı borçlu diye yazılmış idi. Hanenin tamire muhtaç olduğu biliniyor. Fakirlerle yardım edilmesi vakfın gereklerindendir.

Esmâ Sultan

Tarafınızda olan üç yüz kuruş
ile birlikte bin kuruş olacaktır.

اسماء

BOA, HAT, 1653/32
1834-1835*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



(1252)

Musa

سادلو مکرماتو افندى حضرتى

مخصوصاً خلعتان ستم سال اولوب دهمه حلقى خدمت قائم اولن تحب عثمانيه
بب بودر که دیونه هایدون قلعی مره نوبانندن هادک افندى نیکارک مت مرید
دینور مره اوله سنده استخدا اولنرق هیلجی کتاب هنر و معرفت اینتو
وبوندن اقدم عریض عاجزه سینه خوجه لک رتبه رفیعہ سی توبیه واهان
بیولش اولو ملا سینه بودنور سور هایدون ملکانه شرفوتو عنه منی بعض
بنیکان صدقستان رتبه رینه کور بر قطعه نشان نیشان عنایت واهان
بیولش اولد نقندن و محو الیه نیکارک حد زنده درایتکار بنیکان اولوب
نور و جبره عولف علیہ جناب شاهانه یه سزور و طرف عثمانيه دفعی تعلو
تایر سی اولد نقی ظاهر و بدیدر بولند نقندن محو الیه نیکارک ناس
اولد قلعی خوجه لک رتبه هیلجی سینه شایان بر قطعه نشان فروغ افشان
اهان واعلا اولنرق اولو جبره خاطر نیکارک تجلب الیه لک سیاقنه حکم علیم
تحرب و تسیرینه ابتداء قلش اولمقد معلوم شغلک اولد قلعی بر وجه محو
کیفیتک اجری اقتضای مطلوب علیہ مدد و دیوار اولن

عسکو
اسم سلطان
عسکو

Esma Sultan*

Hâtırumızı tatyîb eylemeleri siyâkında hükm-i aliyyem tahrîr ve tesyîrine ibtidâr kılınmış olmağla...



METİN

Bihi

Saâdetlü mekremetlü efendi hazretlerine

Mahsûsan hulûsâne selâm senâlar olunup hemîşe hıfz-ı Hüdâ'da kâim olasız. Tahrîr-i ismetâneme sebep budur ki: Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi Mühimme-nüvîsânından Hadi Efendi bendeleri müddet-i medîdeden beru Mühimme Odası'nda istihdâm olunarak haylice iktisâb-ı hüner ve ma'rifet etmiş ve bundan akdem uhde-i âcizanesine hâcelik rütbe-i refîası tevcih ve ihsân buyrulmuş olmak mülâbesesiyle bu def'a sûr-ı hümâyûn-ı mülûkâne şeref-vukûuna mebnî bazı bendegân-ı sadâkat nişâna rütbelerine göre birer kıt'a nişân-ı zîşân inâyet ve ihsân buyrulmakda olduğundan ve mûmâileyh bendeleri hadd-i zâtında dirâyetkâr bendegândan olup her vechile avâtıf-ı aliyye-i cenâb-ı şahâneye sezâvâr ve taraf-ı ismetâneme dahi taalluk-ı tâmmesi olduğu zâhir ve bedîdâr bulunduğundan mûmâileyh bendelerinin nâil oldukları hâcelik rütbe-i celîlesine şâyân bir kıt'a nişân-ı fûruğ-efşân ihsân ve i'tâ olunarak ol vechle hâtırumızı tatyîb eylemeleri siyâkında hükm-i aliyyem tahrîr ve tesyîrine ibtidâr kılınmış olmağla ma'lûm-ı şerîfleri oldukda ber-vech-i muharrer keyfiyetin icrâ-yı iktizâsı matlûb-ı aliyyemdir. Hemvâre Hüdâ'ya vedâa olasız.

İsmetlü Esma Sultân Hazretleri

BOA, HAT, 1653/35
1836-1837*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli, keremli efendi hazretlerine

Hususi selam ve dua ile Allah sizi muhafaza etsin. Size yazma sebebim; Divan-ı Hümayun Kalemi Mühimme kâtiplerinden Hadi Efendi uzun müddetten beri Mühimme Odası'ndaki başarılı çalışmasından dolayı kendisine "hacelik" rütbesi verilmiştir. Hane-dan düğünü münasebetiyle Padişah tarafından bazı kullarına rütbelerine göre nişanlar ihsan edilmiştir. Hadi Efendi de kabiliyetli ve çalışkan biri olduğundan kendisine de hacelik rütbesine uygun bir nişan verilmesini isterim. İsteğimizi yerine getirmeniz ve bizleri memnun etmeniz için bu emir yazılarak gönderilmiştir. Emir size ulaştığında gereğinin yapılması isteğimdir. Allah'a emanet olunuz.

Esma Sultan Hazretleri

Esma Sultan
Hâcîkâr
Efendi

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.

بانشاه
الشا

عادتو مکرمتو مروتو
حضرتلریله نادى عادت
در دعوات صایفات و غرر تسلیمات و ایفات اتخاف و اهد سبیلہ بر سخی خاطر خاطر لری عادت
مرعی و مودى قلند قد نضکره بر وجهه ما لکانه محمد مزد اولک ساقو جزیره سنک سقای فقرا
اس و راحتلری و دست تطاولدن بری اولملری مطلوب جز اولمقله دقیمه نخر بر و فرستاده نای
عادت نصیر لری قلند دان شاه الله تعالی لری شرف الوصول محاط علم عامل لری بیور لری بر وجه محمد
جزیره مرقومه نلک سقای فقرا سنک اس و راحت و کلا حایت و صبا نلری خصوصه صرف همت
سینه لری در کار و ادزاتی بیورملری مأمولدر باقی همیشه ابام عیان و اقبال فزون باد
عادتو
اسراف
جهتو

Esma Sultan*

Sakız Adası sükkânı fukarâsının emn ü râhat ve kemâl-i himâyet ve siyânetleri husûsunda sarf-ı himmet-i seniyyeleri derkâr ve erzân buyurmaları me'mûldür.



METİN

Saâdetlü mekremetlü mürüvvetlü Paşa-yı celî-lü's-şân hazretlerinin nâdî-i saâdet-iştimâllerine

Dürer-i da'avât-ı sâfiyât ve gurer-i teslîmât-ı vâfiyât ithâf ve ihdâsıyla pürsiş-i hâtır-ı âtırları alâ vâhidî't-ta'zîm mer'î ve müeddâ kılındıktan sonra ber-vech-i mâlikâne uhdemizde olan Sakız ceziresinin sükkânı fukarâsının emn ü râhatları ve dest-i tetâvülde berî olmaları matlûbumuz olmağla rakîme tahrîr ve firistâde-i nâdî-i saâdet-masîrleri kılınmıştır. İnşâallâhu teâlâ ledâ şerefî'l-vusûl muhât-ı ilm-i âlîleri buyruldukda ber vech-i muharrer cezîre-i merkûmenin sükkânı fukarâsının emn ü râhat ve kemâl-i himâyet u siyânetleri husûsunda sarf-ı himmet-i seniyyeleri derkâr ve erzânî buyurmaları me'mûldür. Bâkî hemîşe eyyâm-ı saâdet ve ikbâl-i füzûn bâd.

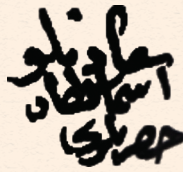
Saâdetlü Esma Sultân Hazretleri

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Saadetli, keremli ve yiğit Paşa hazretlerinin huzurlarına

Safiyane olarak yapılan dua incileri ve selamların en makbulünün ithafı ile hal ve hatırları sorulduktan sonra; Bize bağlı olan Sakız adası fakirlerinin rahatları, zalimlerin zulmünden emin olmaları talebimiz olduğundan bu mektup yazılarak tarafınıza gönderilmiştir. İnşallah size ulaştığında adanın fukaralarının emniyetleri ve korunmaları için gerekli gayreti gösterirsiniz. Mutluluk ve huzurunuzun sonsuza kadar sürmesi dileğiyle.

Esma Sultan Hazretleri



BOA, HAT, 1653/37
1839-1840*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır. Kendi el yazısına pek benzemediğinden katip hattı olması muhtemeldir.





Re'fet Dördüncü Kadın

Üçüncü Selim'in Dördüncü Kadını'dır. 22 Ekim 1867 de vefat ederek Mihrişah Valide Sultan türbesine defnedildi. Üçüncü Selim öldürüldüğünde yanındaydı. Beşiktaş'ta yalısı vardı. Selimiye'de mektep inşa ettirmiştir.



قادرین مشارالیه حضرتلرینک درون نمسکن محرو اولان خصلتیکی باراده عیبه یکنور
بکری برینشی دوز قاسمندن اعتبار ابله فرجانه عامر دن ادله و لهر شنه
بدله اندامی اولون بکری عفتی مشارالیه طرفه و بر ملک اوزره نظرافه ربط
اولون بکری عفتی و خبری کلکله سنه : مرقوم نلک بدله اندامی اولون بکری
عفتی دوندلو خدایو صدر اعظم اقدیر حضرتلرینک امر و اراده لرینه تمام
قادرین مشارالیه طرفه نلیم اولنغله قلندون صورتی نلیم اولنغی اوزره
مقبوضی مشعر شوممور تحویل و لیش اولغون وجه مشرور اوزره ختم
قید ابله فرجانه : عامر : بر قطعه صورت اعطای اقبضا ایلدی معلوم
ببودنرقن امر و قریان قیظو عادتو سطریم حریفینکدر

صوبه دار
صوبه دار

باعث حروف اولورکه
ضربخانه : عامره دن ضبط و اداره اوستغه اوزدن با حفظ
شوکتفزون و با ملکنام : هابیون قنطرة اولدیغی قره خردیه
واقع اوزنج زیر و طو حون چفتلکدر بیلک اشیو بیلک اکیوز بیلک
بر سنه محو ایلد اتمی اولو بیلک خردی ضربخانه :
عامره دن اخذ ایلدیکی مشعر قلندون صورت اعطای بیچون
اشیو محوور تحویل و برتری

در دخی قدس
حد اوید کار اسوه
مرصوم و معلوم
سطحاه مدحاه
طافه مدحاه



صوبه دار
صوبه دار

Sultan Üçüncü Selim'in Dördüncü Kadını Re'fet'in Darphane'den aldığı paraya dair tahvil.

Re'fet Dördüncü Kadın

Devlet bürokrasisinde Padişah hanımı da olsa ayrıcalık yapılmadan işlemler usulüne uygun yürütülürdü.

METİN

Bihi

Muktezâsı

Kadın-ı müşârunileyhâ hazretlerinin derûn-ı temessükde muharrer olan çiftliği ba-irâde-i aliyye iki yüz yirmi bir senesi rûz-ı Kasım'ından i'tibâr ile Darbhâne-i Âmire'den idâre ve beher sene bedel-i iltizâmı olan beş bin guruşu müşârunileyhâ tarafına verilmek üzere nizâma rabt olunup bir kıt'a ilmuhaberi gelmekle sene-i merkûmenin bedel-i iltizâmı olan beş bin guruşu devletlü inâyetlü Sadrâzam efendimiz hazretlerinin emr u irâdeleriyle tamâmen kadın-ı müşârunileyhâ tarafına teslîm olunmağla kaleminden sûreti tanzîm olunmak üzere makbûzunu müş'ir işbu memhûr tahvîli verilmiş olmağın vech-i meşrûh üzere kalemine kayd ile Darbhâne-i Âmire'ye bir kıt'a sûret i'tâsı iktizâ eylediği ma'lûm-ı devletleri buyruldukda emr u fermân devletlü saâdetlü Sultânım hazretlerininindir.

Mûcebince kayd olunup sûret verile

Bâis-i hurûf oldur ki

Darbhâne-i Âmire'den zabt ve idâre olunmak üzere bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn ve bâ mülk-nâme-i hümayûn mutasarrıfe olduğum Karaferye'de vâki Uzunca-i Zir ve Tohun çiftliklerimin işbu bin iki yüz yirmi bir senesine mahsûben bedel-i iltizâmı olan beş bin guruşu Darbhâne-i âmireden ahz eylediğimi müş'ir kaleminden sûret i'tâsı için işbu memhûr tahvîl verildi.

Bende
Dördüncü Kadın
Hüdâvendigâr-ı esbak
Merhûm ve mağfûrun-leh
Sultân Selim Hân
Tâbe Serâhu

[Mühür]

[Sarây-ı Cedîd'de Devletlü Dördüncü Re'fet

Kadın Hazretleri]

Sûret Dade 26 [Rece]B sene [122]3

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Gereği

Dördüncü kadın hazretlerinin belgede yazılı olan çiftliği 1221 senesi Kasım ayından beri Darphane tarafından idare edileceği ve her sene iltizam bedeli olan paranın Dördüncü kadın hazretlerine verileceği bir nizama bağlanmıştır. 1223 senesinin iltizam bedeli de Sadrazam'ın emriyle Dördüncü kadın hazretlerine teslim olunmuştur. Çiftliğin bağlı olduğu kaleminden suretinin hazırlanması için tahvil verilmiş olup kaleme kaydedilmesi ve suretinin verilmesi için gereken emir Sadrazam efendimize aittir.

Gereği gibi kaydolunup suretinin verilmesi

Belgenin yazılmasına sebep budur ki

Darphane-i Amire'den zabt ve idare olunmak üzere hatt-ı hümayun ile tasarrufumda bulunan Karaferye'deki Uzunca-i Zir ve Tohun çiftliklerimin 1221 senesine mahsuben iltizam bedeli olan beş bin kuruşu Darphane-i Amire'den aldığımı bildiren suretin kaleminden yazılarak gönderilmesi için bu mühürlü tahvil verildi.

Sultan Üçüncü Selim'in
Dördüncü Kadını
Re'fet

Suret verildi. 17 Eylül 1808



دولتو اوغلویم پاشا حضرتین
خلوصه مدوم دعائو اولوب مبارک طهر علیه سریه افتار ایلرم جناب حق سنی امور حبیبیم
موفق بیروب مستبد جلیل هدرند هجسته قائم بیروسه امیه جوب عاجزیم و جوی درکم دیره عاجزیم
ایچوه نرویی اولوب بالمبابو کرسوه جانبند کتوردلک اوزر بولناه اوه رئی چکنر جارب نیک بو طرفه
جلی خنجه کرسوه طرفه بودفه دیگر برنفر اومض اریال قله جفنده مؤفد زده علیه لری بیوریلوراس
زک اولناه اوه رئی جارب نیک بو طرفه کتورلمه کسه طرفه مدخله دمحافت اولمجه و برانه اول دساره
کلمت اوزر همام کوند یلاه اومض ایل اریال اولغی هسونه دیر ارجاب ابدیه عله برنقطعه تحریکات
سید و کالتدیه لری فطریه طرفه عاجزیم اسبال بیورلسی و لبه دطف و مری لری اوغلویم

جنابکاه ملاه سلم اندونه
دولتو دوردنجی قادین

Re'fet Dördüncü Kadın*

Cenâb-ı Hak sizi umûr-ı hayriyyeye muvaffak buyurup mesned-i celîl-i sadâretde hemîşe kâim buyursun. Âmin.



METİN

Bihî

Devletlü Oğlum Paşa hazretlerine

Hulûsâne selâm duâlar olunup mübârek hâtır-ı aliyyelerin istifsâr eylerim. Cenâb-ı Hak sizi umûr-ı hayriyyeye muvaffak buyurup mesned-i celîl-i sadâretde hemîşe kâim buyursun. Âmin. Cevâb-ı âcizânem vechidir ki: Dâire-i âcizânem içün lüzûmu olup bi'l-mübâyaa Giresun cânibine getürdûlmek üzere bulunan on re's Çerkez câriyenin bu tarafa celbi zımında Giresun tarafına bu def'a diğerk bir nefer âdemimiz irsâl kılınacağından muvâfık-ı irâde-i aliyyeleri buyrulur ise zikrolunan on re's câriyenin bu tarafa getürülmesine kimesne tarafından müdâhale ve mümânaat olunmamak ve bir an evvel Dersaadet'e gelmek üzere heman gönderilen âdemimiz ile irsâl olunması husûsuna dâir icâb eden mahalle bir kıt'a tahrîrât-ı sâmiye-i vekâlet-penâhîleri tastîriyle taraf-ı âcizâne-me isbâl buyrulması vâbeste-i lûtf u mürüvvetleridir oğlum.

Cennet-mekân Sultân Selim Efendimizin

Devletlü Dördüncü Kadınları

جنحکار سلطان سلیم قنصره
دولتدور دوردی قادوس

BOA, HAT, 1653/25
1824-1825*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Devletli oğlum paşa hazretlerine (Sadrazam)

Halisane selam ve dualar ederek mübarek hatırınızı sorarım. Cenab-ı Hak sizi hayırlı işlerinizde muvaffak eylesin ve Sadaret'te baki kılsın. Âmin. Dairemin ihtiyacı olup, Giresun'a satılmak üzere getirilen on adet Çerkez cariyesinin bu tarafa getirilmesi için adamımız gönderilecektir. Uygun görürseniz, bahsedilen on cariyesinin Dersaadet'e getirilmesine kimsenin müdahale etmemesi hususunda bir emrin yazılarak cariye alması üzere gidecek adamımızla gönderilmek üzere tarafıma yollanması isteğimdir.

Sultan Üçüncü Selim'in
Dördüncü Kadını



123

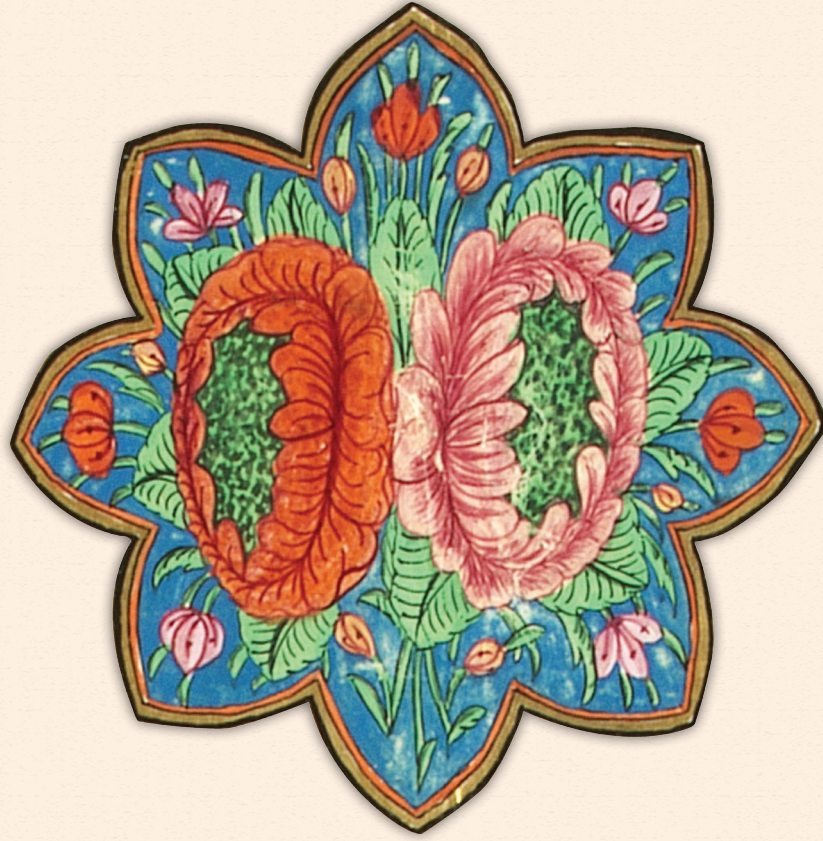


*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Nakşidil Valide Sultan

Sultan Birinci Abdülhamid Han'ın kadınlarından olup, oğlu Sultan İkinci Mahmud Han'ın cülûsunda Valide Sultan oldu. 1232 Şevval'inin ortalarında (1817 Ağustos'unun sonu) vefat etti. Fatih'te hususi türbesinde defnedildi.



ا
ساربانو مکملو سورانو پاشای جیلاندر دربارک
همیشه قرب سادت و عافیت و درجه زکات و محبت اولی الامر صوبه عین زده برکات اولو صود و عبودیت مسیو زری داری و مین کعبا نون بخت یاز
و انکار کنی محوی فرساک و ایما و نظامه عریفه کن و ایکی سیدک الله هدیه کن واصل اولوب عریفه رسول مذکوره ای وضو راع موفور جلب
ملکانه به عرض و تقدیم اولورده همه وزیران کرده محفل توجبات کرامت ایات حضرت تاجدارانه ای استجواب انجمن اولوبی و هدیه مبنوه
مذکوره کنن قریبه حین قبول خدمتی افاده ای خدمت حضرت استبد حکم عیدین تحبیر و جانب سلامتدینیه بعث و سبب انجمن اولوبی و هدیه مبنوه
لای الاصول طای وزیران کرده همه نعلین برقرار ارضه ضابطه دخی هجرت رضای میامه ارتضای حضرت فلاحی به مراقبه فرات مبرور
ابرازیه صرف مقدت و طغنی دعای خیریه ترکاره ملاوت ایکنز مولود

حاجه
نکسیدیل
والیده
سلطان

İsmi bilinmeyen bir paşanın mektubuna cevaben Nakşidil Valide Sultan'ın mektubu.

Nakşidil Valide Sultan

*Elli kiselik altun hediyeniz vâsıl olup arıza-i mersûle-i mezkûreleri huzûr-ı merâhim-mevfûr-ı cenâb-ı
Mülûkâneye arz ve takdîm olunarak...*



METİN

Bihi

Saâdetlü mekremetlü meveddetlü Paşa-yı celî-
lû'l-kadr hazretleri

Hemîşe karîn-i saâdet ve âfiyet ve rehîn-i
zindegânî ve sıhhat olası. Âmin. Savb-ı aliyyemizde
ber kemâl olan sıdk u ubûdiyet-i müşîrânelerini hâvî
ve bazı keyfiyyâtdan bahisle niyâz ve iltimâsınızı
muhtevî firistâde ve ib'âs olunan arızanız ve
elli kiselik altun hediyeniz vâsıl olup arıza-i
mersûle-i mezkûreleri huzûr-ı merâhim-mevfûr-ı
cenâb-ı Mülûkâneye arz u takdîm olunarak hakk-ı
vezîrânenizde mehâsin-i teveccühât-ı kerâmet-âyât-ı
hazret-i Tâcdârâneleri isticlâb olunmuş olduğu ve
hediyeye-i meb'ûse-i mezkûrenizin karîn-i hayyiz-i
kabûl kılındığı ifâdesi zımnında hâssaten işbu hükm-i
aliyyemiz tahrîr ve cânib-i saâdetlerine ba's u tesyîr
olunmuşdur. İnşaallâhu teâlâ lede'l vusûl taraf-ı
vezîrânenize hüsn-i teveccühümüz ber-karâr olmağla
cenâbınız dahi her hâlde rızâ-yı meyâmîn-irtizâ-yı
hazret-i Zillullâhî'ye muvâfık hidemât-ı mebrûre
ibrâzına sarf-ı makderet ve tarafımıza duâ-yı hayr ile
tezkâra müdâvemet eylemeniz me'mûldür.

An-Cânib-i Hazret-i
Vâlide Sultân
Aliyyetü's-şân
hâlâ

BOA, HAT, 1653/20
28 Ağustos 1817*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli, keremli Paşa hazretleri

Her zaman mutluluk, afiyet ve sıhhatte olası. Âmin. Yüce katımızda bilinen dostluk ve kulluğunu ve bazı bilgileri ihtiva eden göndermiş olduğunuz arzuhaliniz ile elli keselik altın hediyeniz bize ulaşmış ve yüce Padişahımıza takdim edilmiştir. Hünkârımızın vezirliğiniz hakkındaki güzel düşünceleri ve hediyenizin kabul edilmesi ile ilgili işbu hükmümüz yazılıp tarafınıza gönderilmiştir. İnşallah size ulaştığında vezirliğiniz hakkındaki düşüncelerimizin devam etmesi ve sizin hizmetlerinizin Allah'ın gölgesi olan Padişahın rızasına uygun olarak sürmesi ve hayır dua ile yadedilmemiz temennimizdir.

Şanı Yüce
Valide Sultan Hazretleri
tarafından

Valide Sultan



*Belge tarihsizdir. Nakşidil Valide Sultan'ın vefat tarihi olan 1232.L.15 - 28 Ağustos 1817 tahmini tarihe esas alınmıştır. Mektubun altındaki imza makamında "an-cânib-i hazret-i Vâlide Sultan aliyyetü's-şân" yazılı olup tam arkasında "Mader-i Şâh-ı Cihân-ı Mahmûd Hân / Nakşî Sultana meded kıl Müsteân/ 1223" kazılı bir mühür vardır.



ه

ساداتو ملکنو مودتو باسای صلیب القدر حضرتی
هزاره قریب توفیه باری ودهیه تابیو بروردکاری اولاری وکایتہ انزا عیدم بودکہ بنم سادتمم یاسای صلیب القدر حضرتی عہدہ عیدم اولوس
فراض صیدم رمدہ اسبکناہ مع ہوز اولوس خص سینہ ملک بدل انزانی افچہ سمدہ قدر کلوی جنایہ کارنرت طرفتزدہ کلہ جاک ایکی مصارف انز
ایکیمہ بکونزدہ انجمنک روزی لافندہ وقت موعودہ برقعیدہ جلیغ خدیوہ تمنا جند روز طرفت اصل وشیعہ مبارک ایکنز مطلوب
سنیم ابرو بیانیہ خفہ استعصم عیدم بخیرینہ باری واریک نادہ سعادتباریری خانم سدر اہل انہای معلوم سعادتیری
اوروق برضوال محمد حکیمہ عکازی مولد

در اولادہ
سلطان
عکاز

Nakşidil Valide Sultan*

Masârifâtımız için bu günlerde akçenin lüzumu olmağla vakt-i mev'ûde bırakmayup meblağ-ı mezkûru tamâmen çend rûz zarfında irsâl...



METİN Bihi

Saâdetlü mekremetlü meveddetlü paşa-yı celî-lü'l-kadr hazretleri

Hemâre karîn-i tevîk-i Bârî ve rehîn-i te'yîd-i perverd-gâri olmaları deavâtıyla inhâ-i aliyyem budur ki: Benim saâdet-mendim paşa-yı celîlül-kadr hazretleri uhde-i aliyyemde olan Havâss-ı celîlelerimden Esbkeşân maa Bozulus hâss-ı seniyyemin bedel-i iltizâmı akçesi şimdiye kadar gelmedi. Cenâb-ı saâdetinizin tarafınızdan gelecek imiş. Masârifâtımız için bu günlerde akçenin lüzumu olmağla vakt-i mev'ûde bırakmayup meblağ-ı mezkûru tamâmen çend rûz zarfında irsâl ve teslîme mübâderet eylemeniz matlûb-ı seniyyem idüğü beyânıyla hâssaten işbu hükm-i aliyyemiz tahrîrine bâdî ve irsâl-i nâdî-i saâdet-mebâdîleri kılınmıştır. İnşâallâhu teâlâ ma'lûm-ı saâdetleri oldukda ber-minvâl-i muharrer harekete himmetleri me'mûldur.

Devletlü
Vâlîde
Sultân Aliyyetü's-şân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ Besmele Rumuzu

Saadetli, keremli ve muhabbetli paşa hazretleri

Allah'ın rızasına uygun olmaları duasıyla, benim sizden isteğim budur ki: Bana ait olan Esbkeşân ile Bozulus haslarının iltizam bedeli akçesi şimdiye kadar gelmedi. Akçe sizin tarafınızdan gönderilecekmiş. Bu günlerde masraflarımız için akçeye ihtiyaç olduğundan, birkaç gün zarfında akçeyi gönderip teslimine gayret etmeniz beyânıyla iş bu emrimiz yazılıp tarafınıza gönderilmiştir. İnşâallah elinize ulaştığında gereğini yerine getirirsiniz.

Şanı Yüce
Devletli Valide Sultan

رواؤلده
سولطان
عده



BOA, HAT, 1653/34
28 Ağustos 1817*

*Belge tarihsizdir. Nakşidil Valide Sultan'ın vefat tarihi olan 1232.L.15 - 28 Ağustos 1817 tahmini tarihe esas alınmıştır. Mektubun altındaki imza makamında "an-cânib-i hazret-i Vâlîde Sultan aliyyetü's-şân" yazılı olup tam arkasında "Mader-i Şâh-ı Cihân-ı Mahmûd Hân / Nakşî Sultana meded kıl Müsteân/ 1223" kazılı bir mühür vardır.



Hibetullah Sultan

Sultan Birinci Abdülhamid Han'ın kızıdır. Babasının ölümünden bir ay önce 8 Cemaziyülâhir 1203 (6 Mart 1789) de doğdu. Alâeddin Paşa'ya nikâhlandı. 22 Şaban 1257 (9 Ekim 1841) de vefat eyledi. Kardeşi Sultan İkinci Mahmud Han türbesine defnedildi. Evlendikten az sonra eşi Alâeddin Paşa bazen görev bazen sürgün yoluyla Anadolu'da bulunduğundan dolayı 27 yıl eşinden ayrı kalmıştır. Samih Fethi'nin Hibetullah Sultan ve Zevci isimli kitabında el yazısı örneği yayınlanan ilk Sultan'dır.



2

۵۴

Hibetullah Sultan*

Fazlasıyla borca da girdiğimden çektiğim sıkıntı tarif olunmaz ve inanılmaz. Bu anlattıklarımın tamamı kendi kusurum ve kara talihimin gereğidir.

METİN

Bihi

Bu mâtde için Hanım hazretlerin dahi tacîz etdim ve taraf-ı şerîfinize kendülerinden kâğıd aldım ma'lûm-ı şerîf buyrulur. Medâr-ı maâşımdan bu makûle ta'cîzim zannederim ki ind-i âlîinizde teseyyüb olunmaz ve müsâade-i aliyye buyrulur me'mûlündeyim. İnşâallâh me'mûlümünden a'lâ himmet buyrulur.

Devletlü saâdetlü atûfetlü Serdâr-ı ekrem Paşa-yı celîlü'l-unvân hazretleri

Selâtîn-i izâm hazerâtına tahsis buyrulan havâs ve mukâtaât selâtîn-i sâirenin masâriflerine vefâ eylediğinden başka etrâf ve taallukâtına in'âm ve ihsânları mebzûl idüğü sizin ma'lûmunuz olan mevâddan olup ancak benim vâlidemden kalup ve tahsis buyrulan îrâdın yüz bin guruşa bâliğ olmadığından Ayasofya civârında ihrâka dahi dûcâriyyetle ber-muktezâ-yı vakt ü hâl zarûret derkâr ve matbahım masârifine îrâdımın adem-i vefâsı derkâr ve ber-takrîb düyûn-ı kesîreye dahi ibtilâ olarak rûzmerre çekdiğim mihen u meşakkat ta'rîf olunmaz ve i'timâd gelmez cümlesi kendü kusûrum ve iktizâ-yı baht-ı siyâhımdır. Böyle tâkat ve tahammûlden hâriç hamyâzeler ile uğraşmada iken şimdi îrâdımın birine dahi külliyyen perîşânlık geleyor. Selâtîn-i sâire bu kadar îrâdlarını idâre ediyorlar biz az îrâdı idâre etmede âcize olmak bahtımın kemâl mertebe fenâlığındandır. Anların vaktiyle dünyânın bol vaktinde gûna-gûn nizâm ve şurûta rabtolmuş, bizimkiler hâli üzre kalmış. Tanrıverdi mukâtaası Yanya'da Ağrafe mukâtaası îrâdımdır, bir akçe aldığım yokdur. Şimdi İpsala'da vâki Koca Ali ve Kemerli ve Karaköy karyeleri ortakçılık sûretiyle vâlidemden intikâlen uhdemizde olup bu dahi böyle olacaktır. Hikmeti bu ki: Bunları vâlidem merhûme îrâd yaptıkda yolsuz olmuş. Bu def'a on sekiz senelik bakâya tekâlîf istiyorlar. Bu reâyâ ortakçıdır, verirler ise ortakçı olmazlar, tarafımdan verilse hâl böyle, devlet matlûbundan geçer mi, geçmez. Oradan ferman olmuş deyü bu tarafda müsâade etmezler. Bu kadar şey için şevketlü karındaşımı ta'cîz etmem.

*Hibetullah Sultan'ın çok güzel kare mührü basılıdır.



GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Bu husus için Hanım hazretlerini dahi rahatsız ettim ve tarafınıza verilmek üzere kendilerinden kâğıt aldığım malumunuzdur. Maaşımdan dolayı bu şekilde rahatsızlık vermem zannederim ki sizin katınızda da uygun görülmez. Bu konuda İnşallah ümidimden daha iyi himmet buyurular.

Devletli saadetli merhametli Serdar-ı ekrem Paşa-yı celîlü'l-unvan hazretleri

Büyük sultanlara tahsis edilen haslar ve mukataalar diğer sultanların masraflarına kâfi geldiğinden başka etraf ve bağlılarına ihsanları bol olduğu sizin malumunuz olan hususlardandır. Ancak benim validemden (Fatma Şebsafa Dördüncü Kadın) kalan ve tahsis edilen irat yüz bin kuruşa ulaşmamaktadır. Ayasofya civarındaki yangında da zarurete düştüğüm ve gelirimın mutfak masraflarıma yetmediği açıktır. Fazlasıyla borca da girdiğimden çektiğim sıkıntı tarif olunmaz ve inanılmaz. Bu anlattıklarımın tamamı kendi kusurum ve kara talihimin gereğidir. Böyle gücümü aşan boş işler ile uğraşmada iken şimdi gelir kaynaklarımdan birine dahi tamamıyla perişanlık geliyor. Diğer sultanlar bu kadar gelirlerini idare ediyorlar biz ise az geliri idare etmede aciziz. Bu da talihimin gayet kötülüğündendir. Onlarıki dünyanın bol vaktinde türlü türlü kanun ve kurala bağlanmış, bizimkiler olduğu gibi kalmış. Tanrıverdi mukataası ile Yanya'da Ağrafe Mukataası gelir kaynaklarımdan olduğu halde bir akçe aldığım yoktur. Şimdi İpsala'da bulunan ve validemden bize intikal eden Koca Ali, Kemerli ve Karaköy köylerinin gelirleri de böyle olacaktır. Hikmeti bu ki: Bunları validem merhume gelir kaynağı yaptığında yolsuz usulsüz olmuş. Bu defa on sekiz senelik ödenmeyen vergiyi istiyorlar. Bu reaya ortakçıdır, verirler ise ortakçı olmazlar, tarafımdan verilse benim durumum belli. Devlet alacağından vazgeçer mi geçmez. Oradan ferman olmuş diye bu tarafta müsaade etmezler. Bu kadar şey için şevketli kardeşimi (İkinci Mahmud) rahatsız etmem. Gelirin muhafazası da gerekli

به ماده انجون خانم حضرت بی بی قلیچ بی بی مدد و صافی تر نیکو کند و لرزه
کاغذ ادم معلوم شریف بیود و لور مداد معاشی پمدن بر مقوله
تعبیرم ~~مستقیم~~ ظن اید و کله عند عالیکزده قبیب اول نماز و مساعده
علیه بیود لور ما مولدیم ان شاء الله ما مولد ان اعلا لهما بیود لور

Sultan Birinci Abdülhamid'in kızı Hibetullah Sultan'ın serdar-ı
ekrem ve seraskere ricasını havi mektubundan ayrıntı. Mektubun
üzerindeki bu derkenar Hibetullah Sultan'ın kendi el yazısıdır.

METİN

Îrâdın muhafazası dahi lâzimedden olmağla bu husûs-
da taraf-ı âlîlerini ta'cîze cesâret etdim. Hâtırına riâ-
yetle bu on sekiz senelik bakâyanın afvına müsâade-i
aliyyenizde şübhe yokdur amma hakkımda bir lütf
olsun ki ömrüm oldukça memnûn olayım ve hayr
duâ edeyim. Bu karyelerin hisse-i tekâlîfleri İpsa-
la'dan görülür. Bir akçe vermesünler demek olmaz
ancak senede bir kerre tekâlîf bedeli reâyâ-yı kazâyâ
iki bin gurus imdâdiye virsün mâadâ bir şey verme-
sün ve Mevkûfât Kalemi'nden bu karyelerin hisseleri
böyle maktû olduğu ecilden kazâdan tenzîl olunsun.
Böyle bir kavî nizâm ve şurûta rabt olur ise işte bu
îrâda müceddeden mâlik olurum. Himmet-i Serdâr-ı
ekremîye bir şey hâil olmaz. Murad olduğu hâlde her
şey olur. Şu îrâda müceddeden mâlik kılmak yahut
vakt u hâl iktizâsıyla meşgûliyyete mebnî adem-i
himmet-i Âsafâneleri olur ise dahi şân-ı âlîleri olma-
dığına kemâl mertebe i'timâdım var. Gerek hâtırımı-
za riâyeten ve gerek pederim cennet-mekân hazret-
lerinin türâbına hürmeten, ricâmız karîn-i müsâade-i
seniyye buyrulmasıçün zât-ı âlîlerini bu vechile ta'cî-
zim rikâb-ı hümayûna takdîm olunmak sûretleri icâb
eder olduğu hâlde husûs-ı mezkûrun karîn-i husûl
olmasından rehîn-i terk ü te'hîr buyrulamaklığı dahi
hakkımda bir nevi eltâf-ı seniyyelerinden olduğu ve
husûs-ı mezkûr hasran ve kasran zât-ı kerîmânelerin-
den mes'ûlüm olduğu ma'lûm-ı devletleri buyrulduk-
da, reâyâların perîşâniyyetden vikâyeten ve benim
vâridât-ı mukarreremin noksân terettübünden sıyâne-
ten, Edirne Bostancıbaşı tarafından on sekiz sene-
lik matlûbâtın afvıyla İpsala kazâsından tarh olunan
tekâlîf vesâirenin Mevkûfât vesâir aklâmdan tenzîl ve
kaydına şerh verilerek Bostancıbaşı'ya hitâben afv-
ları husûsuna dâir bir kıt'a müekked emr-i âli ısdârı
menût-ı re'y-i âlîleri idüğü hâlen maiyyet-i Serdâr-ı
ekremîlerinde olan saâdetlü Defterdâr efendi kulları-
nın kâffe-i husûsâtıma vukûf-ı kâmile olmağla, is-
tîfsâra meyl ü rağbet buyrulur ise şu ta'cîzin nâ-be-câ
olmadığı efendi-yi mûmâileyh kullarının ifâdâtından
dahi ma'lûm buyrulur. Her hâlde Rabbimin birliğine
emânet olalar. Âmîn. Fi gurre-i Ramazân [1]227

[Mühür]

[İsmetlü Hibetullah Sultân kerime-i
Sultân Abdülhamid Han]

BOA, HAT, 1653/21
8 Eylül 1812

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

olduğundan bu hususta size rahatsızlık vermeye cesa-
ret ettim. Hatırım için, bu on sekiz senelik ödenmemiş
verginin affına izin vereceğinize şüphe yoktur. Amma
hakkımda bir lütuf olsun ki ömrüm oldukça memnun
olayım ve hayır dua edeyim. Bu köylerin vergi hisse-
leri İpsala'dan görülür. Bir akçe vermesinler demek
olmaz ancak senede bir kere vergi bedeli olarak kaza
halkı, iki bin gurus imdadiye vergisi versin başka bir
şey vermesin ve Mevkufat Kalemi'nden bu köylerin
hisseleri kazadan tenzil olunsun. Böyle bir sağlam
kanun ve şarta bağlanır ise işte bu gelir kaynağıma
yeniden malik olurum. Serdar-ı ekremiye bir şey en-
gel olmaz. Muradı olduğu takdirde her şey olur. Şu
gelire beni yeniden malik kılamaz yahut vaktin icabı
meşguliyetinizden dolayı yardım edemez iseniz de
bunun şahsınızdan kaynaklanmayacağına güvenim
tamdır. Gerek hatırım ve gerek pederimin toprağı-
na hürmeten, bu ricamıza yüksek müsaadelerinizin
buyurulması için zat-ı âlîlerini rahatsız ettim. Padi-
şahımıza takdim olunması gerektiği halde bu kanun
ve nizam hususu elde edilemezse bile onsekiz yıllık
verginin terk ve tehir edilmesi dahi hakkımda bir nevi
lütufları olacaktır. Bu konuda kısa ve öz olarak sizden
istediğim olan konu kaza halkının perişanlıktan ve be-
nim gelirlerimin azalmaktan korunmasıdır. Edirne
Bostancıbaşı'nın istediği on sekiz senelik verginin
affıyla İpsala kazasından tahsil edilen vergilerin Mev-
kufat vesair Maliye dairelerinden tenzil ve kaydına
şerh verilerek Bostancıbaşı'ya hitaben afları hususuna
dair bir kıta tekidli hüküm yazılması tarafınıza bağlı-
dır. Halen maiyetinizde olan Defterdar efendi kulları
bu anlattığım hususlara vakıf olmakla, tarafınızdan
soruşturulursa şu konuda verdiğim rahatsızlığın yer-
siz olmadığı Defterdar tarafından da ifade edilecektir.
Her halde Rabbimin birliğine emanet olalar. Âmin.

1 Ramazan 1227

[Mühür]

[Sultan Abdülhamid Han'ın kızı
Hibetullah Sultan]



هـ
سرطان
م

Hibetullah Sultan*

Ümmü Gülsüm Hanım'ın medâr-ı maâşî ancak bu çiftliğe münhasıra olup dâiresini idârede hezâr mihen ü meşakkat çektiği nümâyân olduğu ecilden iltimâsına bâdî olmuştur.

METİN

Bihi

Semâhatlü atûfetlü re'fetlü Nâzır-ı Mukâtaât-ı
hümâyûn efendi-i mekârim-şiyem hazretleri

Hemâre Hüdâ için kâffe-i umûrlarında tevfikât-ı aliyyesin rehber ve reh-nümûn eyleye. Bâis-i nemîkam budur ki: Ricâl-i Devlet-i aliyyeden Çelebi Efendi merhûmun kerîme-i muhteremesi Ümmü Gülsüm Hanım'ın Aydın Sancağı'nda vâki İnegöl zeâmeti dâhilinde kâin ber-vech-i mülkiyet mutasarrıf olduğu Ahmed Ağa çiftliği ta'bîr olunur ma'lûmu'l-hudûd ve sonradan ilhâk olunan tarlalar ile bir kıt'a çiftliğini öteden berü İnegöl zeâmetini der-uhde eden voyvodalara ihâle olunmakdan nâşî onar bin guruşa ilzâm oluna gelüp iş bu kırk beş ve kırk altı ve kırk yedi senesi bedel-i iltizâmı voyvodalar uhdelerinde pes-mânde kalup sinîn-i sâbıkalarından bedel-i iltizâmını dûn teklîflerine binâ[en] mûmâileyhâ hanım kabûl etmeyüp medâr-ı maâşî ancak bu çiftliğe münhasıra olup dâiresini idârede hezâr mihen ü meşakkat çektiği nümâyân olduğu ecilden iltimâsına bâdî olmuştur. Hâlbuki sâlifü'l-beyân çiftliğin bedel-i iltizâmı olan onar bin guruş merhûm Süleyman Paşa'nın sarrafı Artin bâzergânın defterinde mastûr ve mukayyed iken Ümmü Gülsüm Hanım'ın üç senelik bedel-i iltizâmı otuz bin guruş voyvodalar uhdelerinde kalması bir vechile lââyık ve sezâ olmayup böyle gadr-i külliye rızâ-yı Hüdâ ve rızâ-yı hazret-i Cihân-ârâ olmadığı hüveydâ olup mûmâileyhâ hanım hazretleri her vechile vâcibü't-tekrîm ve şâyân-ı âtifet olup ve iltimâsına mebnî çiftlik-i merkûmun mültezimleri uhdelerinde kalan otuz bin guruşu tahsîl ve sinîn-i sâbıkları üzre onar bin guruşa çiftlik-i mezbûrun bedel-i iltizâmına hüsn-i himmet ve sarf-ı makderetleri hâssaten nezd-i atûfîlerinden matlûb ve me'mûl olunur, vesselâm.

Hibetullah Sultân

m

BOA, HAT, 1653/30
1831-1832*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Cömert, merhametli Mukataa Nazırı Efendi

Bütün işlerinde Allah'ın rızasını gözeterek davranman dileğiyle. Devlet ricalinden merhum Çelebi Efendi'nin kızı Ümmü Gülsüm Hanım'ın Aydın sancağındaki İnegöl zeâmeti dâhilinde mutasarrıf olduğu Ahmed Ağa çiftliğine sonradan ilhak edilen tarla ve çiftliği, İnegöl zeâmetini ellerinde bulunduran voyvodalara on bin kuruşa ihale edilmiştir. Voyvodalar kırk beş, kırk altı ve kırk yedi senesi iltizam bedellerini ödemeyerek daha az bedel ödemeyi teklif etmişler ise de Ümmü Gülsüm Hanım, çiftliğinden başka geliri olmadığını, masraflarının ancak bu şekilde karşılanabileceğini söyleyerek bunu kabul etmemiş ve benden bu işi çözmemi istemiştir. Çiftlik Süleyman Paşa'nın sarrafı Artin'in defterinde on bin kuruş olarak kayıtlı iken üç senelik bedeli olan otuz bin kuruşun voyvodalarda kalması uygun değildir. Böyle bir zulme Allah rıza göstermez. Voyvodaların vermediği otuz bin kuruşun tahsil edilerek hak sahibine verilmesi hususunda gerekli hassasiyeti göstermenizi isterim.

Hibetullah Sultan

هيبت الله
سلطان

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.

۴

سعادتاو سوطوقلو رافلو ناظر اوقاف هایون افندی ستودیشیم حضرتلری
هماره خدای پیمون کافرا مودرنه توفیقات علیه سینی رهبرو همون ایلله باعث نیکه م بودر کر
استان علیه ده نعمتینه قرین علی بابا تر به سی صوقا غنیه کائ نصف خانه به تصرف اولون مکان
شاکرافندی بلور لغوت اولوب مدکور نصف خانه محلول وجانبه وقف شریفه عاند اولدینی معلوم اولمیش
حامل موبایم تبرداره تیلما بنیال غروش معجله وقف شریفه ایچون طرفین ارسا در طرف وقف ایچون افند
اولنوب نصف خانه مذکور کی دارم چراغلردن چشم فلک خانم ابنه حواله اوزرینه تنظیم اولمیش
حسن همدلی و صرف قدرتلی خاتمه نزد عطفیلدن مطلوب و مامول اولنور

سید / ۱۷
هیب الله
سید
م

Hibetullah Sultan*

Nuruosmaniye'deki hanenin dâirem çerâğlarından Çeşmifelek Hanım ibnet-i Abdullah üzerine yapılması...



METİN

Bihi

Saâdetlü atûfetlü re'fetlü Nâzır-ı Evkâf-ı Hümâyûn Efendi-i sûtûde-şiyem hazretleri; Hemâre Hüdâ için kâffe-i umûrlarında tevfikât-ı aliyyesin rehber ve reh-nümûn eyleye. Bâis-i nemîkam budur ki: Âsitâne-i aliyyede Osmaniye kurbunda Ali Baba Türbesi sokağında kâin nısf-ı hâneye mutasarrıf olan Hakkâk Şakir Efendi bi-lâ veled fevt olup mezkûr nısf-ı hâne mahlûl ve cânib-i vakf-ı şerîfe âid olduğu ma'lûm olmağın hâmil-i cevâbım teberdâra teslîmen beş bin gurus muaccele vakf-ı şerîf için tarafınıza irsâldir. Taraf-ı vakf için ahzolanup nısf-ı hâne-i mezkûreyi dâirem çerâğlarından Çeşmifelek Hanım ibnet-i Abdullah üzerine tanzîm olunmasına hüsn-i himmetleri ve sarf-ı makderetleri hâssaten nezd-i atûfîlerinden matlûb ve me'mûl olunur.

Hibetullah Sultân
m

هبت‌الله
سلطان

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli, atufetli Evkaf-ı Hümayun Nazırı Efendi; Her zaman bütün işlerinde Allah'ın rızasını rehber eylesin. İstanbul'da Nuruosmaniye yakınlarında Ali Baba Türbesi sokağında bulunan haneye yarım hisse ile mutasarrıf olan Hakkâk Şakir Efendi mirasçısı olmaksızın vefat etmiştir. Vakfa ait olan bu hanenin peşinatı olan 5.000 kuruş baltacı ile tarafınıza gönderilmiştir. Bu parayı vakıf için alıp zikredilen hane hissesini daire çıraklarından Abdullah kızı Çeşmifelek Hanım'ın üzerine tanzim edilmesi temenni edilir.

Hibetullah Sultan

BOA, HAT, 1653/33
1834-1835*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



سعادتمنو افندو خدایه
سدم اولور هر فنکزه اوده کسلک التون ادر کز کسلک اوقه اچمه بدزله
بک غرونی ربیعیه بدزله اچمه یوز التون باشقیه یلده التونی ایل
ماهر در بر قایه دقعا بدیلسندنا هر فنکزه یولشندم یوزلده بیدرم لکن
باشقا هر فنده دی بردورلو بدزلیور جانم افندو حاجام ایچمه
التونه یلده التونه بدزله دورشکرت البت خدایه پجانه هرش بکرمائی
دکل مورداده اولند قده

سعادتم
م

Hibetullah Sultan*

Cânım efendi hâtırım için Macar altun da Yıldız altun da bozdursanız. Elbet Darbhâne'ye her şey geçer, mâni değil murâd olundukda.



METİN

Saâdetlü efendi hazretlerine

Selâm olunur. Tarafınıza on kiselik altun ir-sâldir. Sekiz kiseliği ak akçe bozulacak bin guru-şu Rub'îye bozulacak yüz altmış altı altun başkaca Yıldız altunu ile Macardır. Birkaç def'a böylesinden tarafınıza yollamışdım bozulmadı. Bilirim lâkin baş-ka tarafda dahi bir dürlü bozulmuyor. Cânım efendi hâtırım için Macar altun da Yıldız altun da bozdur[a] sınız. Elbet Darbhâne'ye her şey geçer, mâni değil murâde [murâd] olundukda.

Hibetullah Sultân
m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Saadetli efendi hazretlerine

Selam olunur. Tarafınıza on keselik altın gön-derilmiştir. Sekiz kese ak akçe bozulacak, bin kuruşu ise Rub'îye bozulacak. Yüz altmış altı altın, Yıldız altını ile Macar altını olacaktır. Bir kaç defa bu şe-kilde tarafınıza yollamıştım, bozulmadı. Bilirim lakin başka tarafda dahi bir türlü bozulmuyor. Canım efen-di, hatırım için Macar altını da, Yıldız altını da boz-durasınız. Elbette istendiğinde Darphane'de her şey geçer, mani değildir.

Hibetullah Sultan

هبة الله
سلطان

BOA, HAT, 1653/36
1839-1840*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.





Hatice Sultan

Sultan Üçüncü Mustafa Han'ın kızı, Üçüncü Selim'in kız kardeşidir. 7 Muharrem 1180 (15 Haziran 1766) de doğdu. 1198 (1784) de Seyyid Ahmed Paşa'ya nişanlandı. 1201 (1787) de evlendi. 27 Şevval 1237 (17 Temmuz 1821) de vefat etmiştir. Eyüp'de Mihrişah Valide Sultan türbesine defnedildi.



۵

سعادتمند عطاقلو وزیر مکرم حضرت
هماره مستدام عرو عافیت و رهبره نوافیات جناب ربه العزت اوله لرامین
صالنه مقاطعه من دایر بودفعه ایال قنانه مکتوبلدی وصاله ده کلاوت
کاغذ منقولوم و معزوملدی معلوم ایشدر صالنه دیویم عفت بکدست
شکایت اولوبه مرقوملدی عزلی و مقاطعه منلدی رعایایه احواله نی استعفا
ایمیشر ظلمه قطعاً رضامز بودر و بوده رفعم کندی جریغز اولغله
بز تربیه ایدر ایدر یعنی عزلبه لوزم دکل ایدر ایغی تخیر کین بناء عزیر
ایدرم کن مقاطعه منلدی رعایایه احواله اولغی جندن مناسب اولغله
رعایایه احواله اولغی حاجت یوقدر برادر لر زرد معتمد آردمز اولغله
منه نقالی یکدی شبحونه صالنه دیویم اولغی اوزره برادر مز ارا
اوله صبی معلوم سعادتمند اولغله ایچو ساعدار ایغی

حاجه

Hatice Sultan*

Salina Voyvodası İzzet Bey'i kendi çerâğımız olmağla biz terbiye ederdik. Yani azli de lâzım değil idi. Ancak tahrîrinize binâen azledirim.



METİN

Bihi

Saâdetlü atûfetlü vezir-i mükerrerrem hazretleri

Hemâre müstedâm-ı ömr ü âfiyet ve rehîn-i tevfiât-ı cenâb-ı Rabbü'l-izzet olalar. Âmin.

Salina mukâtaamıza dâir bu def'a irsâl kılınan mektupları ve Salina'dan gelen kağıtlar manzurum ve mefhûmları ma'lûmum olmuştur. Salina Voyvodası İzzet Bey'den şikâyet olup merkûmun azlini ve mukâtaanın reâyâyâ ihâlesini istid'a eylemişler. Zulme kat'an rızamız yoktur. Voyvoda-i merkûm kendi çerâğımız olmağla biz terbiye eder idik. Yani azli de lâzım değil idi. Ancak tahrîrinize binâen azledirim. Lâkin mukâtaamızın reâyâyâ ihâle olunması çendân münasib olmamağla reâyâyâ ihâle olunmasına hâcet yoktur. Teberdârlarımızdan mu'temed âdemimiz olmağla bi-mennihî-teâlâ yirmi yedi senesi için Salina'ya voyvoda olmak üzere teberdârımız irsâl olunacağı ma'lûm-ı saâdetiniz olmak için iş'âr olundu.

Hatice Sultân
m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Saadetli vezir hazretleri

Her zaman ömür ve afiyette ve Allah'ın rızasına uygunlukta sabit olasın. Âmin.

Salina mukataamızla ilgili gönderilen mektuplar ve Salina'dan gelen cevâblarla ilgili bilgim olmuştur. Salina Voyvodası İzzet Bey'i şikâyet ederek azlini ve mukataanın halka ihalesini istemişsiniz. Zulme asla rızamız yoktur. Voyvoda kendi çerâğımız olduğundan biz terbiye ederdik, azline gerek yoktu. Ancak yazınız üzerine azledirim fakat mukataanın reayaya ihale olunması uygun olmaz. İnşallah 27 senesi için güvenilir baltacılarımızdan birinin Salina'ya voyvoda olarak gönderileceğini bildiririz.

Hatice Sultan

BOA, HAT, 1653/22
1812-1813*

*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.





Nezaket Kadın

Bu hanım hakkında kesin bilgiye şimdilik ulaşılammıştır. Bu yazının sahibinin Hibetullah Sultan'ın azatlı cariyesi olup 1275 Şevval'inde (Mart 1859) vefat eden Nezaket Kadın olması muhtemeldir (İ.MVL 414/18099). Ayrıca bu yıllarda yaşadığı tespit edilen iki Nezaket Hanım daha vardır. Çeşitli nazırlıklarda bulunup en son görevi Defter Eminliği'nde vefat eden İrfanzade Arif Efendi'nin cariyesi bir Nezaket Hanım (HAT 756/35781) ile Mevkufatçı Tahir Efendi zevcesi Nezaket Hanım (İ.DH 398/26394) da kayıtlara geçmiştir.



بر طوق نازنا فزونی سلام ابر
بیک دعوت اقدار اوله فزونی سلام ابر
جواب ابدی فزونی سلام ابر
ایر امنیه خانم سلام ابر
دولت خانم فزونی سلام ابر
خانم کوراه ایرشیم خانم سلام ابر
خانم ایدم ایضا سلام ابر
سلام ابر دعا ناز ابر

خودت یکنمودن باقی همتا شجاعت لانتظیر مرحمت باقی
قصودن خانم فزونی حضرت ملک نادر سعادتمند
مذیر تعظیم و تکریم برده در وعواف حالصاق و غرر
تسلیم و اقیاف بر سلام حد برده و قیاسده
افزون دعا اوله اوله مبارک کولون ناز و عزیزدن
طبیعی مزاج شریک و طبع لطیف سواد اوله نوبتم سلام
نه عالمه بنور کفایت ابرمدر اما سیزدن اتمد غم شیر صاد اولش
کلمه نهم بوطره فکله کما برده در لوطره حق حالی بوقدر
سیری بیان بیاعت کور سر اوحنی دکله کرم ابروب بر
چاره بین بوکینه اول طرفه حقیرم امنیه خانم سلام نثار اوله
مبارک مزاج لطیف سواد اوله نوب برادر اکرم محمد عزیز
افندیه سلام و عار اوله مبارک حاطش نیک سواد اوله
خواجهم فادین والد کرم سلام ابر

س
برک
فادین

Nezaket Kadın'ın, hanımefendi olarak hitap ettiği birine yazdığı mektubu.

Nezaket Kadın*

Gülden nazik ve anberden latîf mizac-ı şerîfiniz ve tab‘-ı latîfiniz sual olunur.



METİN

Bu taraftan kadınefendi selâm eder. Bizi da‘vet etmeden ol tarafa gitmem deyü cevâb eyledi. Aziz Mehmed Efendi'ye selâm eder. Emine Hanım'a selâm eder. Hâtırınız devletlü hanımefendi selâm eder. Hâtırınız suâl eder. Şebsabah Kadın selâm eder. İsmail Bey, Necib Bey selâm eder. Duânız niyâz eder.

İzzetde yektâ mürüvvetde bî-hemtâ şecâatde lâ-nazîr merhametde bî-kusûr olan hanımefendi hazretlerinin nâdî-i saâdetlerine mezîd-i ta‘zîm ve tekrîm birle dürrer-i daavât-ı hâlisât ve gurer-i teslîmât-ı vâfiyât birle selâm, hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn duâlar olunup ol mübârek gülden nâzik ve anberden latîf mizâc-ı şerîfiniz ve tab‘-ı latîfiniz suâl olunur. Benim Sultânım ne âlemdesiz keyfiniz eyü müdür. Amma sizden umduğumuz şeyler sâdır olmuş. Gülsüm Nenem bu tarafa geldikde bir dürlü duracak hâli yoktur. Sizi bir an bir sâat görmese olacak değil. Kerem edüp bir çâresin bulasız. Ol tarafda hemşîrem Emine Hanım'a selâm senâlar olunup mübârek mizâc-ı latîfleri suâl olunur. Birâder-i ekremim Mehmed Aziz Efendi'ye selâm duâlar olunup mübârek hâtır-ı şerîfleri suâl olunur. Hâcem Kadın vâlidesi selâm eder.

Bende
Nezaket Kadın

س
پادشاه
خانم

BOA, HAT,1653/28
1824-1825*

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Bu taraftan kadınefendi selam eder. Bizi da-
vet etmeden o tarafa gitmem diye cevâb verdi. Aziz
Mehmed Efendi'ye selam eder. Emine Hanım'a selam
eder. Devletli Hanımefendi selam eder, hatırınızı sual
eder. Şebsabah Kadın selam eder. İsmail Bey ve Ne-
cip Bey selam eder. Duanızı niyaz eder.

Kıymette eşsiz, insaniyetlikte benzersiz, cesa-
rette eşsiz, merhamette kusursuz olan hanımefendi-
miz saadetlerine çokça hürmetle. Halisane olarak ya-
pılan dua incileri ve selamların en makbulü ile gülden
nazik, anberden yumuşak haliniz sual olunur. Benim
sultanım nasılsınız, keyfiniz iyi midir? Fakat sizden
umduğumuzu yapmışsınız. Gülsüm Ninem bu tarafa
geldiğinde sizi bir an ve bir saat görmese yerinde du-
ramaz. Kerem edip bir çaresini bulun. O tarafta kız
kardeşim Emine Hanım'a selam ve dualar ile hali sual
olunur. Büyük biraderim Mehmed Aziz Efendi'ye se-
lam ve dualarla hatırları sorulur. Hâcem Kadın vali-
desi selam eder.

Nezaket Kadın

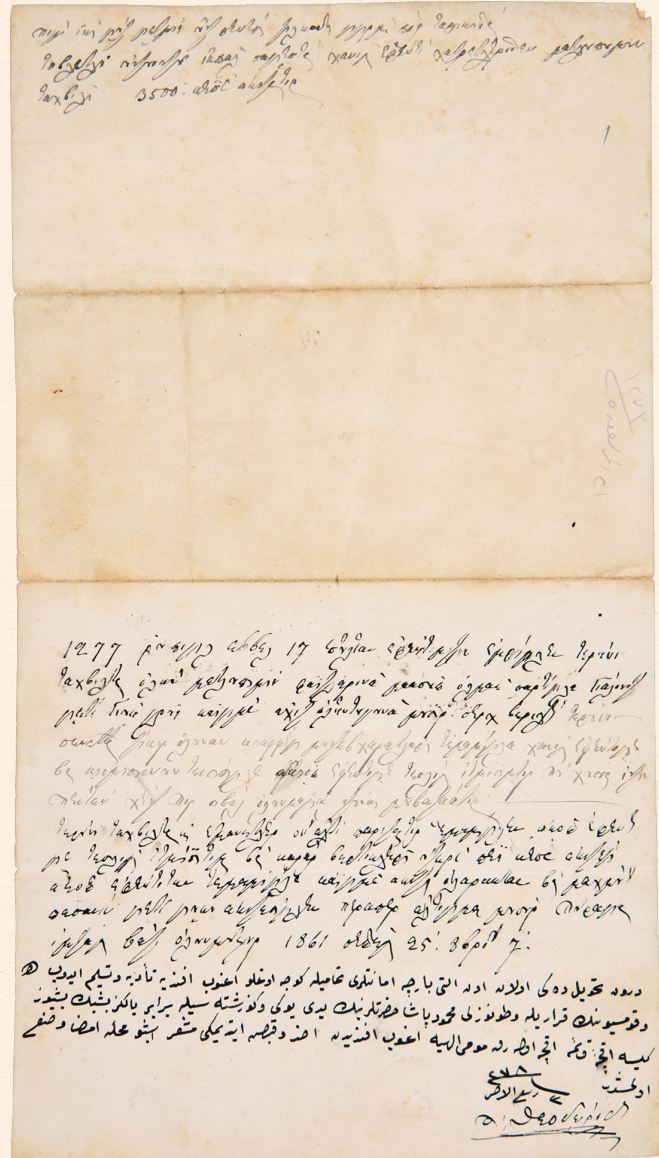
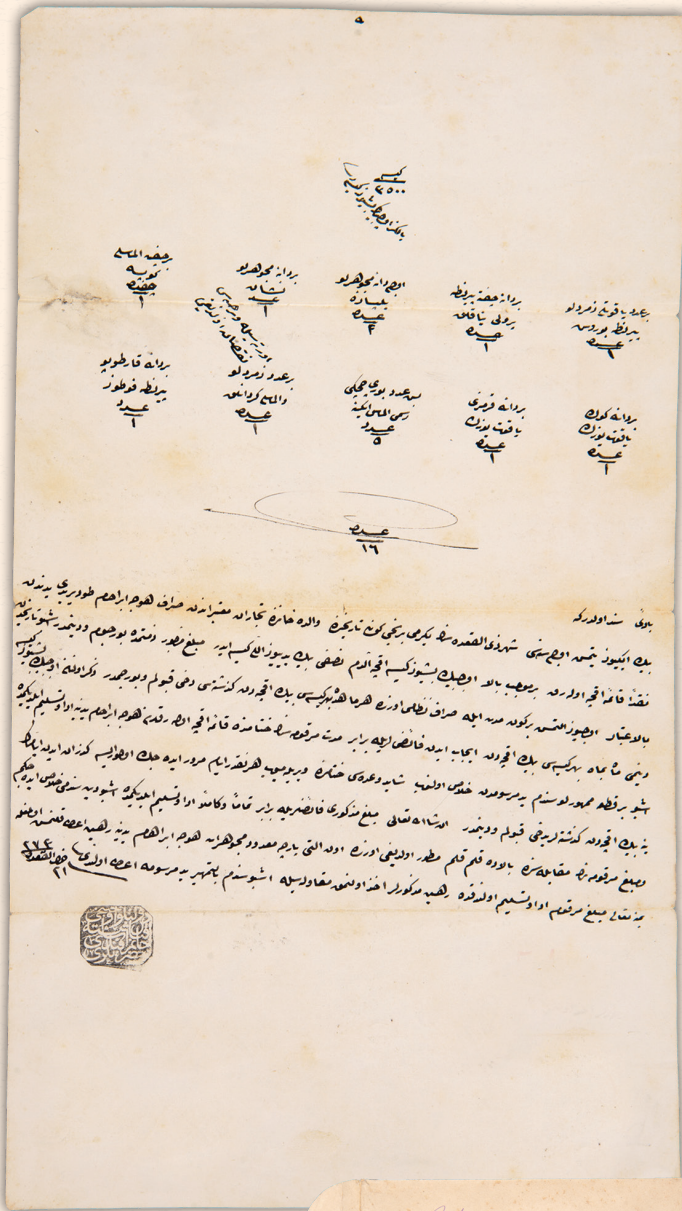
*Belge tarihsizdir. Tasnif heyeti tarafından yapılan tahmini tarih esas alınmıştır.



Şayeste Üçüncü İkbâl

Sultan Abdülmecid'in Üçüncü İkbali, Naile Sultan'ın annesidir. Sultan Abdülmecid'in en son ölen zevcesidir. 11 Şubat 1912'de vefat ederek Yahya Efendi Dergâhı'ndaki Şehzadeler türbesine defnedildi.





Sultan Abdülmecid'in Üçüncü İkbali Şayeste Hanım'ın borç senedi.

Şayeste Üçüncü İkbâl

Bâlâda kalem kalem mastûr olduğu üzre onaltı parça ma'dûd mücevherât Höce Abraham yedine rehîn i'tâ kılınmış olmağla.

METİN

3500 Kise
Yalnız üçbin beşyüz kisedir.

Bir aded yakutlu zümrüdlü pırlanta buroş 1 aded	Bir dâne çifte pırlanta perolu yanaklık 1 aded	Üç dâne mücevherli yelpâze 3 aded	Bir dâne mücevherli nişân 1 aded	Bir çift elmaslı küpe 1 aded
Bir dâne gök yakut yüzük 1 aded	Bir dâne kırmızı yakut yüzük 1 aded	Beş aded boru çiçeği resmi elmas iğne 5 aded	Ortasıyla ve bir habbesi noksan olduğu Bir aded zümrüdlü ve elmaslı gerdanlık 1 aded	Bir dâne kartopu pırlanta kutuz 1 aded

[Toplam] 16 aded

Bâdî-yi sened oldur ki

Bin ikiyüz yetmiş üç senesi şehr-i Zilka'de'sinin yirmi birinci günü târîhinde Vâlide Hânı'nda tüccârân-ı mu'teberânından Sarrâf Höce Abraham Todiridi yedinden nakden kâime olarak ber-müceb-i bâlâ üç bin beş yüz kise akçe aldım nısfı bin yedi yüz elli kise ider. Meblağ-ı mezbûr zimmetimde borcum ve deynimdir. İşbu târîhden bi'l-i'tibâr üç yüz altmış bir gün müddet ile sarrâf nizâmı üzre her mâhda beher kisesi bin akçeden güzeştisi dahi kabûlüm ve borcumdur. Zikrolunan üç bin beş yüz kise deynimi mâh be-mâh beher kisesi bin akçeden îcâb iden fâizleriyle berâber müddet-i merkûmesinin hitâmında kâime akçe olarakdan Höce Abraham yedine edâ ve teslîm eylediğimde işbu bir kıt'a mühürlü senedim yed-i mersûmdan halâs olunup şâyed va'desi hitâmında virilemeyüp her ne kadar eyyâm mürûr idecek olur ise güzêrân iden eyyâmın yine bin akçeden güzeşteleri dahi kabûlüm ve deynimdir. İnşâallâhü teâlâ meblağ-ı mezkûru fâizleriyle berâber tamâmen ve kâmilten edâ ve teslîm eylediğimde işbu deyn senedimi halâs ideceğim ve meblağ-ı merkûmenin mukâbelesinde bâlâda kalem kalem mastûr olduğu üzre on altı parça ma'dûd mücevherât Höce Abraham yedine rehîn i'tâ kılınmış olmağla bi-men-nihi teâlâ meblağ-ı merkûm edâ ve teslîm olundukda rehîn-i mezkûrlar ahz olunmak mukâvelesiyle işbu senedim bi't-temhîr yed-i mersûma i'tâ olundu. Fî 21 Zilka'de sene [1]273

[Mühür]

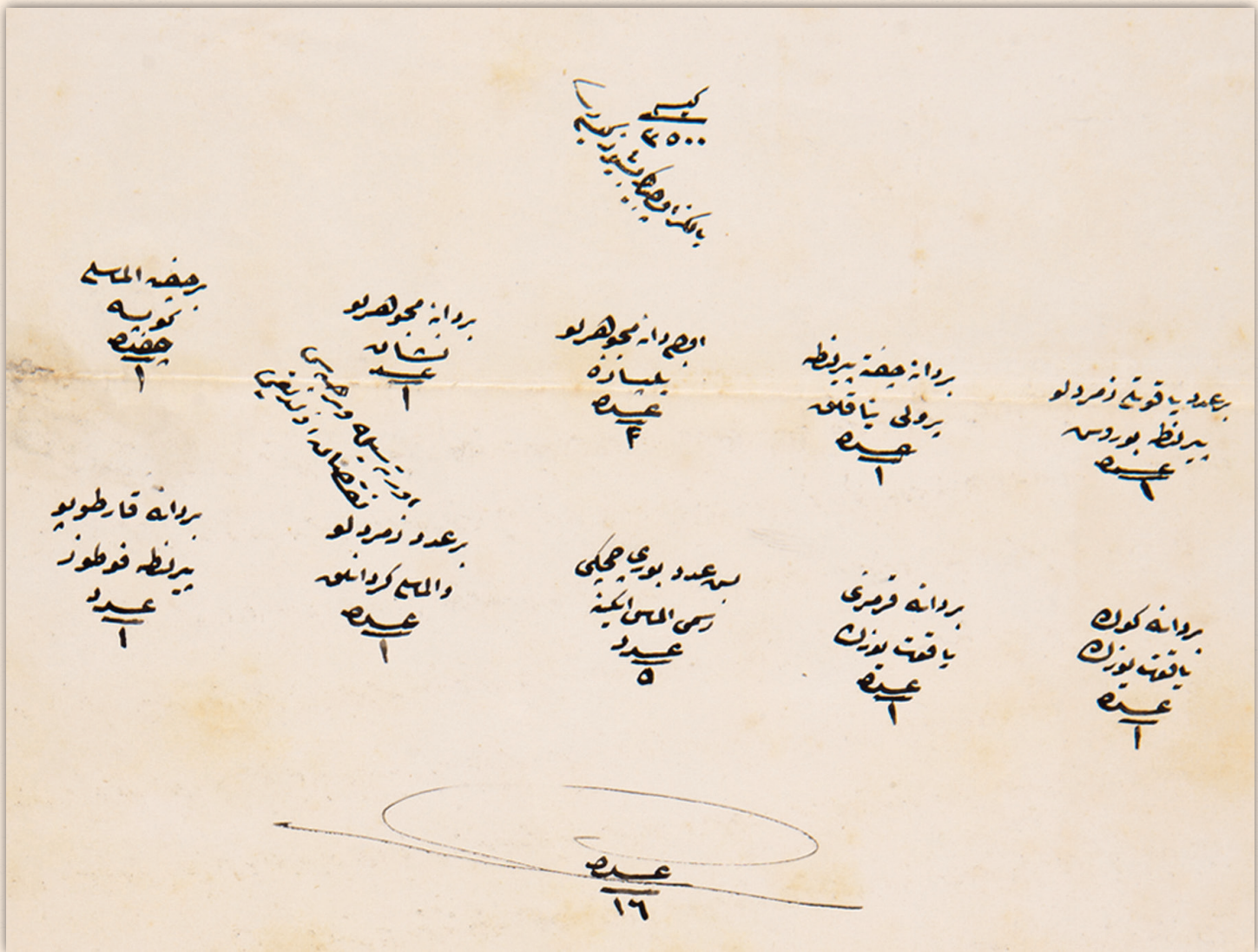
[Devletlü Üçüncü İkbâl Şayeste Hanım Efendi Hazretleri]

[Arka Yüzü]

Derûn-ı tahvîldeki olan on altı parça emânetleri tamâmıyla Köçeoğlu Agop Efendi'ye te'diye ve teslîm idüp ve komisyonun karârıyla ve Tonoğlu Mahmud Paşa hazretlerinin yedi yük ve güzeştisiyle berâber yalnız beş bin beş yüz kise akçe-i kâime akçe olarak mûmâ ileyh Agop Efendi'den ahz u kabz ettiğimi müş'ir işbu mahalle imzâ vaz olunmuşdur. Fî 3 Rebûlâhîr sene [1]278

[İmzâ]

Y.EE 54/163
13 Temmuz 1857



Sultan Abdülmecid'in Üçüncü İkbali Şayeste Hanım'ın borç senedi.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

3500 Kise
Yalnız üçbin beşyüz kesedir.

Bir aded yakutlu zümrüdlü pırlanta broş 1 adet	Bir dâne çifte pırlanta perolu yanaklık 1 adet	Üç dâne mücevherli yelpâze 3 adet	Bir dâne mücevherli nişşân 1 adet	Bir çift elmaslı küpe 1 adet
Bir dâne gök yakut yüzük 1 adet	Bir dâne kırmızı yakut yüzük 1 adet	Beş aded boru çiçeği resmi elmas iğne 5 adet	Ortasıyla ve bir habbesi noksan olduğu Bir aded zümrüdlü ve elmaslı gerdanlık 1 adet	Bir dâne kartopu pırlanta kutuz 1 adet

[Toplam] 16 adet

Senedin düzenlenme sebebi budur ki

21 Zilkade 1273 [13 Temmuz 1857] târihinde Vâlide Hânı'nın itibarlı tüccarlarından Sarrâf Höce Abraham Todiridi'den nakit kâime olarak 3500 kese akçe aldım yarısı 1750 kese eder. Bu para borcumdur. İşbu târihden itibaren 361 gün süre ve sarrâf nizâmı üzere her kese için ayda 1000 akçe faizi dahi kabûlüm ve borcumdur. Zikrolunan 3500 kese borcumu aydan aya her kesesi 1000 akçeden oluşan fâizleriyle berâber sözedilen sürenin sonunda kâime akçe olaraktan Höce Abraham'a ödediğimde işbu bir adet mühürlü senedim adı geçen sarraftan alınacaktır. Şâyet vadesi sonunda ödenemeyip her ne kadar gün geçer ise bu günlerin de yine 1000 akçeden faizleri dahi kabûlüm ve borcumdur. İnşallah bu meblağı fâizleriyle berâber tamâmen ödeyip teslim eylediğimde işbu borç senedimi kurtaracağım. Bu borç karşılığında yukarıda kalem kalem yazıldığı üzere 16 parça sayılı mücevherât Höce Abraham'a rehîn bırakılmış olmakla Allah'ın izniyle borcumu ödediğimde rehîn mücevherlerimi almak şartıyla işbu senedim mühürlenerek Sarraf Abraham'a verildi. 21 Zilkade 1273 [13 Temmuz 1857]

[Mühür]

[Devletlü Üçüncü İkbâl Şâyeste Hanım Efendi Hazretleri]

[Arka Yüzü]

Senette yazılı olan 16 parça emânetleri tamâmiyle Köçeoğlu Agop Efendi'ye teslim edip ve komisyonun kararıyla Tonozlu Mahmud Paşa hazretlerinin 7 yük ve faiziyle berâber yalnız 5500 kese akçeyi kâime akçe olarak Agop Efendi'den aldığımı bildirir işbu mahalle imzâ konulmuştur. 3 Rebûlâhir 1278 [8 Ekim 1861]

[İmzâ]



Y.EE 54/163
13 Temmuz 1857



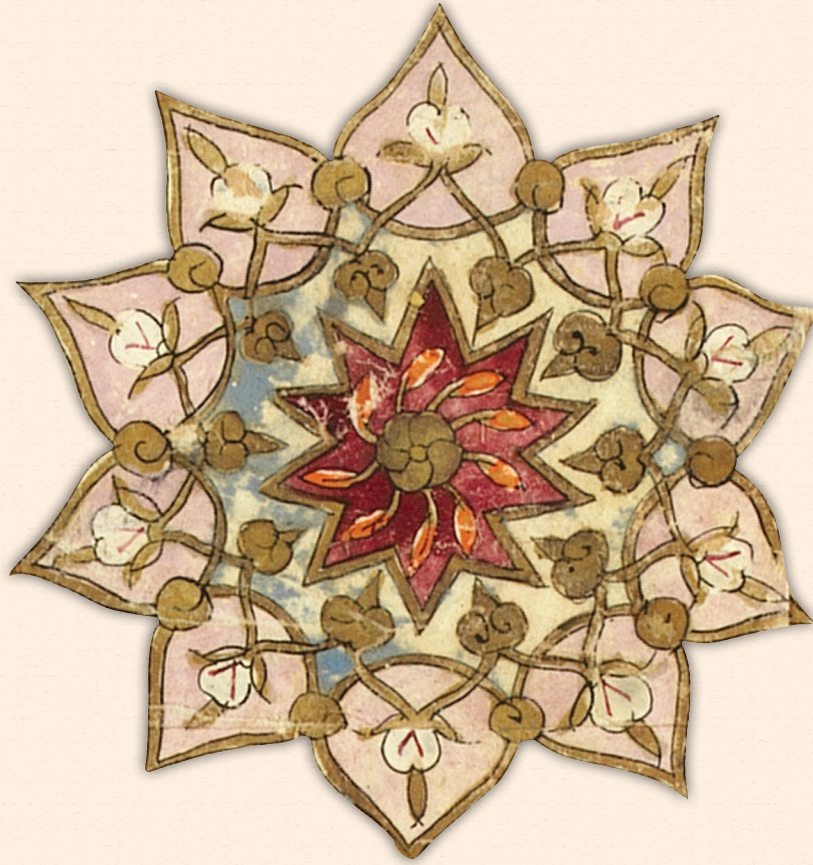
155





Şevkiefsar Kadın

Sultan Abdülmecid Han'ın İkinci Kadını olup 24 Muharrem 1307 (20 Eylül 1889) de vefat etti. Yeni Cami'ye defnedildi. Sultan Beşinci Murad ile Aliyye Sultan'ın annesidir. Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde etkisi oldukça fazladır.



۹

ایکوز سکه طغوز نه سی جمدی اولدولک اوله قیجی یازارانی کوز سعاد
فرستار نوغرافی افندییه قضا ایکوز عدد بزی عثمنا اخذ ایدیکجی مشق ایونسنه
۱۶۷۱ جمدی اولدولک ۱۶۷۱ و ۱۶۷۲



Şevkiefsar Kadın*

"Necabetlü Mehmed Murad Efendi hazretlerinin valideleri devletlü Şevkiefsar Kadın Efendi Hazretleri
1278"



METİN

Bihi

İş bu bin iki yüz seksen dokuz senesi Cumâdelûlâ'nın on altıncı Pazar ertesi günü saâdetlü Hristaki Zoğrafos Efendi'den karzan iki yüz aded lira-yı Osmânî ahz eylediğimi müş'ir iş bu sened i'tâ kılındı. Fi 16 Cumâdelûlâ [12]89 ve fi 10 Temmuz [1]288

[Mühür]

[Necâbetlü Mehmed Murad Efendi hazretlerinin
vâlideleri devletlü Şevkiefsar Kadın Efendi
Hazretleri 1278]

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

İş bu 1289 senesi Cemaziyülevvel'inin 16. Pazartesi günü Hristaki Zografos Efendi'den borç olarak iki yüz adet Osmanlı lirası aldığımı belirtir iş bu senet verildi. 16 Cemaziyevvel 1289 ve 10 Temmuz 1288

[Mühür]

[Şehzade Mehmed Murad Efendi'nin vâlideleri
Şevkiefsar Kadın Efendi Hazretleri 1278]



BOA, Y.EE, 22/65
22 Temmuz 1872

*Mühründe kazılı ismi ve belgelerdeki imzası olarak Şevkiefsar adını kullanmasına rağmen sebebi bilinmeyen bir şekilde kaynaklara Şevk-Efza ismiyle geçmiştir. Belgelere sadık kalmak için Şevkiefsar ismi tercih edilmiştir.



Şevkiefsar Kadın'ın muhatabı tespit edilemeyen birine "Valideniz" imzası ile gönderdiği mektup.

Şevkiefsar Kadın*

Zavallı biz, ağzımız kapalı, bir şeyden haberimiz yok.

METİN

Bihi

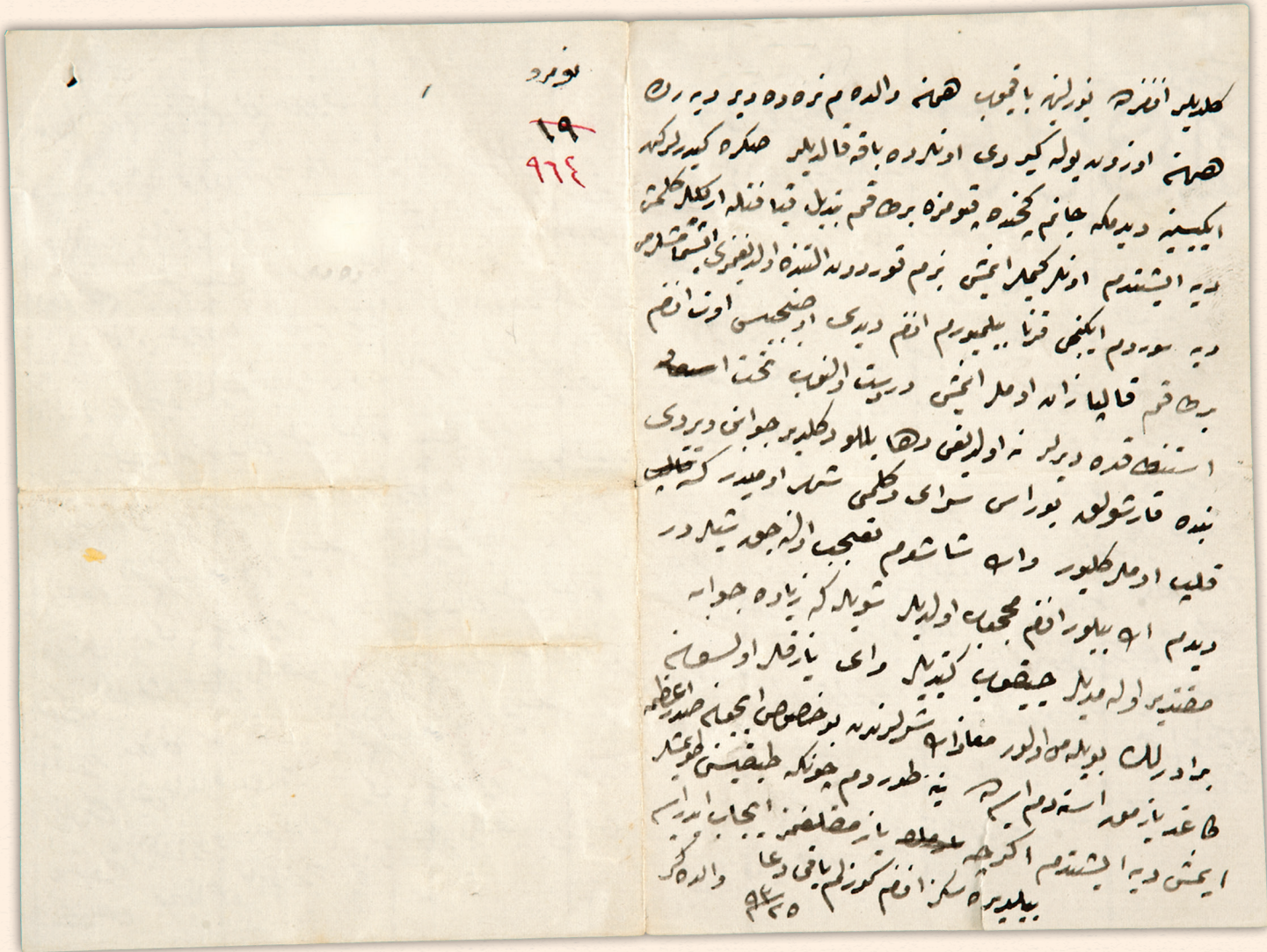
Sevdiğim gözüm ciğerim Efendim hazretleri
İstifsâra Ağa kullarını göndermişsiniz. Teşekkür etdim. Bi-hamdillâhi teâlâ bildiginiz vech üzre âfiyetdeyiz ve zât-ı devletlerinin âfiyet haberlerinden dahi memnûnum. Ey efendim şaşmazmısınız bundan birkaç gün evvel kapumuza bir takım carlılar gelmişler tutup zabtiyeye götürmüşler. Gûyâ Efendimizi ve Selahaddin Efendi'yi Rusya'ya kaçırcaqlarmış da me'mûrlar tutmuşlar. Allâh akıl versün. Sultân Murad'ın millete devlete ne ihâneti vardır ki hasmı olan Rusya'ya kaçsun. Vallâh buna kahkaha ile gülmelidir, ol kadar. Hem kendileri bu desîseyi yapmışlar ve hem de bizim üzerimize atmışlar. Bari yaptılar yapacak, yolunda yapa idiler. Ne fayda. Bu desîseyi herkes anlamışlar, utansınlar. Allâh onları daha cihâna rezil etsün. Zavallı biz, ağzımız kapalı, bir şeyden haberimiz yok. Gine derdimizle. Bunların da işi kalmamış da böyle fesâdlıkla uğraşıyorlar. Ortalığa baksun daha eyüdü. Evlâdım ne yapmıştır ki kaçsun. Kapıların miftâhı me'mûrlarda ve etrafımız kordon olduğu cihân işitmiş de bu carlılar duymamışlar mı? Böyle serbestî kapuya gelüp biz içeriye gireceğiz demişler. Gün ortası böyle şey olur mu? Zabtiye miralayı hiç gelmeyüp o gün kapunun önünde oturup heman carlılar geldiği anda yasaktır deyüp ba'dehü eline ve ayağına bakup ve yüzünü açıp bakdıktan sonra hiç bir şey demeyüp arabaya bindirüp Mâbeyn'e götürmüş. Bu ne rezâletdir ki kendü işine bakmayup müfsidlikde geziyor. Vallâh pek büyük ayıptır. Doğrunun muîni Allâh'dır. Bizim böyle şeylerden haberimiz yokdur. Dilerim Allâh'dan her ne ki bize fenâlık tertîb ediyorlar ise kendü başlarına getürsün. Artık bu dünyâda bizim başımıza gelmeyen kalmadı. Cümlesi Cenâb-ı Hakk'ın cilvesidir. Allâh şerlerinden bizi ve sizi muhâfaza buyursun da sabrın da ihsân eylesün. Âmîn. Doğrusu tahammül olunacak

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Sevdiğim gözüm ciğerim efendim hazretleri
Halimi hatırımı sormağa Ağa kullarını göndermişsiniz. Teşekkür ettim. Allahu tealaya hamd olsun. Bildiginiz gibi sıhhatteyiz ve sizin son haberlerinizden de memnunum. Ey efendim şaşmaz mısınız bundan birkaç gün evvel kapımıza bir takım çarşafılardan gelmişler tutup zabtiyeye götürmüşler. Güya efendimizi ve Selahaddin Efendi'yi Rusya'ya kaçırcaqlarmış da memurlar tutmuşlar. Allah akıl versin. Sultan Murad'ın millete devlete ne ihaneti vardır ki hasmı olan Rusya'ya kaçsın. Vallahi buna kahkaha ile gülmelidir, o kadar. Hem kendileri bu hileyi yapmışlar ve hem de bizim üzerimize atmışlar. Bari yaptılar yapacaklar, yolunda yapsaydılar. Ne fayda, bu hileyi herkes anlamış, utansınlar. Allah onları dünyaya rezil etsin. Zavallı biz, ağzımız kapalı, bir şeyden haberimiz yok. Yine derdimizleyiz. Bunların işi kalmamış da böyle fesatlıkla uğraşıyorlar. Ortalığa baksın daha iyidir. Evladım ne yapmıştır ki kaçsın. Kapıların anahtarı memurlarda ve etrafımızın kordon altında olduğunu cihan işitmiş de bu çarşafılardan duymamışlar mı? Böyle serbestçe kapıya gelip "Biz içeriye gireceğiz" demişler. Gün ortası böyle şey olur mu? Zaptiye miralayı hiç gelmeyip o gün kapının önünde oturup hemen çarşafılardan geldiği anda "Yasaktır" deyip sonra eline ve ayağına bakıp ve yüzünü açıp baktıktan sonra hiç bir şey demeyip arabaya bindirip Mabeyn'e götürmüş. Bu ne rezalettir ki kendi işine bakmayip müfsitlikte geziyor. Vallahi pek büyük ayıptır. Doğrunun yardımcısı Allah'tır. Bizim böyle şeylerden haberimiz yoktur. Dilerim Allah'tan her ne ki bize fenalık tertip ediyorlar ise kendi başlarına getirsin. Artık bu dünyada bizim başımıza gelmeyen kalmadı. Cümlesi Cenab-ı Hakk'ın cilvesidir. Allah şerlerinden bizi ve sizi muhafaza buyursun da sabrını da ihsan eylesin. Âmin. Doğrusu tahammül olunacak şey

*Mühründe kazılı ismi ve belgelerdeki imzası olarak Şevkiefsar adını kullanmasına rağmen sebebi bilinmeyen bir şekilde kaynaklara Şevk-Efza ismiyle geçmiştir. Belgelere sadık kalmak için Şevkiefsar ismi tercih edilmiştir.



Şevkiefsar Kadın'ın muhatabı tespit edilemeyen birine "Valideniz"
imzası ile gönderdiği mektubun devamı.

METİN

şeyler değildir. Allah Allah Allah. Ol kadar böyle bir hasta nereye kaçar ve hem eyü olsun niçün kaçacaktır. Cuma günü ikinci ve üçüncü kurenâsı istifsâra geldiler. Efendimiz de yüzlerine bakmayup heman Vâlidem nerededir diyerek heman Uzunyol'a girdi, onlar da bakakaldılar. Sonra giderlerken ikisine dedim ki: Cânım geçende kapumuza bir takım tebdîl-i kıyâfetle erkekler gelmiş diye işitdim. Onlar kimler imiş. Bizim kordon altında olduğumuzu işitmemişler mi diye sordum. İkinci kurenâ bilmiyorum efendim dedi. Üçüncüsü evet efendim, bir takım kalpazan adamlar imiş, derdest olunup taht-ı istintâkdadırlar. Ne olduğu daha belli değildir cevâbını verdi. Ben de karşılık burası sarây değil mi şehir evi midir ki kalp adamlar geliyor. Vallâh şaşdım. Taaccüb olunacak şeylerdir dedim. Allâh bilür efendim mahcûb oldular. Şöyle ki: Ziyâde cevâba muktedir olamadılar, çıkup gitdiler. Vay yazıklar olsun. Birâderlik böyle mi olur? Maazallâh şerlerinden bu husûs için Sadrâzama kâğıd yazmak istedim ise de yine durdum. Çünkü tıpkısını duymuşlar imiş diye işitdim. Eğerçi yazmaklığımız îcâb ederse bildiresiniz efendim güzelim. Bâkî duâ.

25 [Muharrem] sene [12]93

Vâlideniz

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

değildir. Allah Allah Allah. O kadar böyle hasta nereye kaçar ve iyi olsa da niçin kaçacaktır. Cuma günü ikinci ve üçüncü kurenâsı soruşturmağa geldiler. Efendimiz de yüzlerine bakmayıp hemen "Validem nerededir?" diyerek Uzunyol'a girdi, onlar da bakakaldılar. Sonra giderlerken ikisine dedim ki: "Canım, geçenlerde kapımıza bir takım tebdil-i kıyafetle erkekler gelmiş diye işittim. Onlar kimler imiş. Bizim kordon altında olduğumuzu işitmemişler mi?" diye sordum. İkinci kurenâ "Bilmiyorum efendim" dedi. Üçüncüsü "Evet efendim, bir takım kalpazan adamlar imiş, yakalandılar ve sorgu altındadırlar. Ne olduğu daha belli değildir" cevabını verdi. Ben de karşılık "Burası saray değil mi? Şehir evi midir ki kalp adamlar geliyor. Vallahi şaştım. Şaşılabacak şeylerdir" dedim. Allah bilir efendim mahcup oldular. Şöyle ki: Ziyade cevaba güç yetiremediler, çıkıp gittiler. Vay yazıklar olsun. Biraderlik böyle mi olur? Maazallah şerlerinden bu husus için sadrazama kâğıt yazmak istedim ise de yine durdum. Çünkü tıpkısını duymuşlar imiş diye işittim. Eğerçi yazmaklığımız icap ederse bildiresiniz efendim güzelim. Baki dua.

21 Şubat 1876

Valideniz



ه

هنگامی که بر من سطر عتیقه نشانه حضرت
نزد شایسته و محترم افضیه بر کمال اولاد محبت و موافقت سطر بنیدار ابرازید مدافعه از روزی بولند خدمت من
ایک جویده تکرار عید لری کمال منویند الهم و حال را دسی معلوم خصوصاً بر اولاد بورای تشریف جویده منند
بر تقدیر بر درجه منوید و سرور اولادیک تعریف توصیف مقدر اولاد میز کج قلمو اولاد جمیع کونز عتباتی قرار
تشریف عید لری منظر اولوز کلبه عتبات بر جوه عتبات اولاده بعد از جامع شریف السطوح عرب خدمت شد بد در سر
اولاد بوطرفه کلمه به جاک اولادین حاکم فرداسی جمیع این کونز به محلی مذکور عرب خدمت اولاد جلدی عتبات حاکم س
میج که کوینور فقط اولادین کونز ده تا خبر اولادین بعضی شبیه به دعوت ایدور بون دار تقصید مدافعت
عتبات لری تقصید انجمنه اولادین بوقدر کم انصاف نبیره اولاده استواقادان مشروحه کلام یاز دار عتبات ندیده
بر کمال اولاد حرم و محبت صمیمی تا کیده و سید ایمن ز قندی او باب و دطف زار علمیه جناب سطر بنیدار
مراد اولاد و درج
امیر سوختی
دار

Şevkiefsar Kadın*

Burayı teşrîf buyurmak emelinde bulunduklarına bir derecede memnûn ve mesrûr oldum ki ta'rif ve tavsîfe muktedir olamayız.



METİN

Bihi

Devletlü ismetlü kerîmem Sultân-ı aliyye-tü's-şân hazretleri

Nezd-i senâverîye ve mahdûmum efendiye ber-kemâl olan muhabbet ve meveddet-i aliyye-i Sultânîlerinin ibrazıyla mülâkat arzûsunda bulunduklarını şâmil irsâl buyrulan tezkire-i aliyyelerini kemâl-i memnûniyetle aldım ve meâl-i dil-ârâsı ma'lûm-ı hulûs-veriyyeleri oldu. Burayı teşrîf buyurmak emelinde bulunduklarına bir derecede memnûn ve mesrûr oldum ki ta'rif ve tavsîfe muktedir olamayız. Gece kalmak üzre Cuma günü saat beş karârlarında teşrîf-i aliyyelerine muntazır oluruz. Rükûb-ı ismetânelerî-çün saat üçde Beylerbeyi Câmî-i şerîfi İskelesi'nde araba hâzırdır. Şâyet deniz sertçe olup bu tarafa gele-meyecek olduğu hâlde ferdâsı Cuma ertesi günü yine mahall-i mezkûrda araba hâzır olacaktır. Seyâhat mâddesi sahîh gibi görünüyor. Fakat on beş gün daha te'hîr olunması bazı şüpheyi da'vet ediyor. Buna dâir tafsîlâtı mülâkât-ı ismetânelerine ta'lik etmiş olduğumuzdan bu kadarla iktifâya mecbûr olduk. İş bu ifâdât-ı meşrûhanın beyânı zât-ı aliyyetü's-şânlarına ber-kemâl olan hürmet ve muhabbet-i samîmemi te'kide vesîle ittihâz kılındı. Ol bâbda lütf, zât-ı aliyye-i cenâb-ı Sultânîlerininindir.

Murad Efendinin Vâlideleri İkinci Şevkiefsar Kadın

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Devletli ismetli kızım şanı yüce Sultan hazretleri

Bana olan övgülerinize ve oğlum efendiye olan mükemmel muhabbet ve sevginizi göstererek, görüş-me arzusunda bulunduğunuzu içeren göndermiş olduğunuz mektubu memnuniyetle aldım ve gönül açan manası malumum oldu. Burayı şereflelendirmek emelinde bulunduklarına bir derecede memnun oldum ve sevindim ki tarife güç yetiremem. Gece kalmak üzere Cuma günü saat beş sularında teşrifinizi bekliyoruz. Sizi getirecek araba saat üçte Beylerbeyi Cami-i şerifi İskelesi'nde hazır olacaktır. Şayet deniz sertçe olup bu tarafa gelemeyecek olduğunuz takdirde ertesi Cumartesi günü yine aynı yerde araba hazır olacaktır. Seyahat konusu doğru gibi görünüyor. Fakat on beş gün daha tehir olunması bazı şüpheyi davet ediyor. Buna dair tafsilatı yüzyüze görüşmemize bırakmış olduğumuzdan bu kadarla yetinmeye mecbur kaldık. İş bu açık ifadelerimin beyanı şanı yüce şahsiyetinize en üst seviyede olan hürmet ve samimi sevgilerimi teki-de vesile kılındı. Ol babda lütuf zat-ı aliyyenizindir.

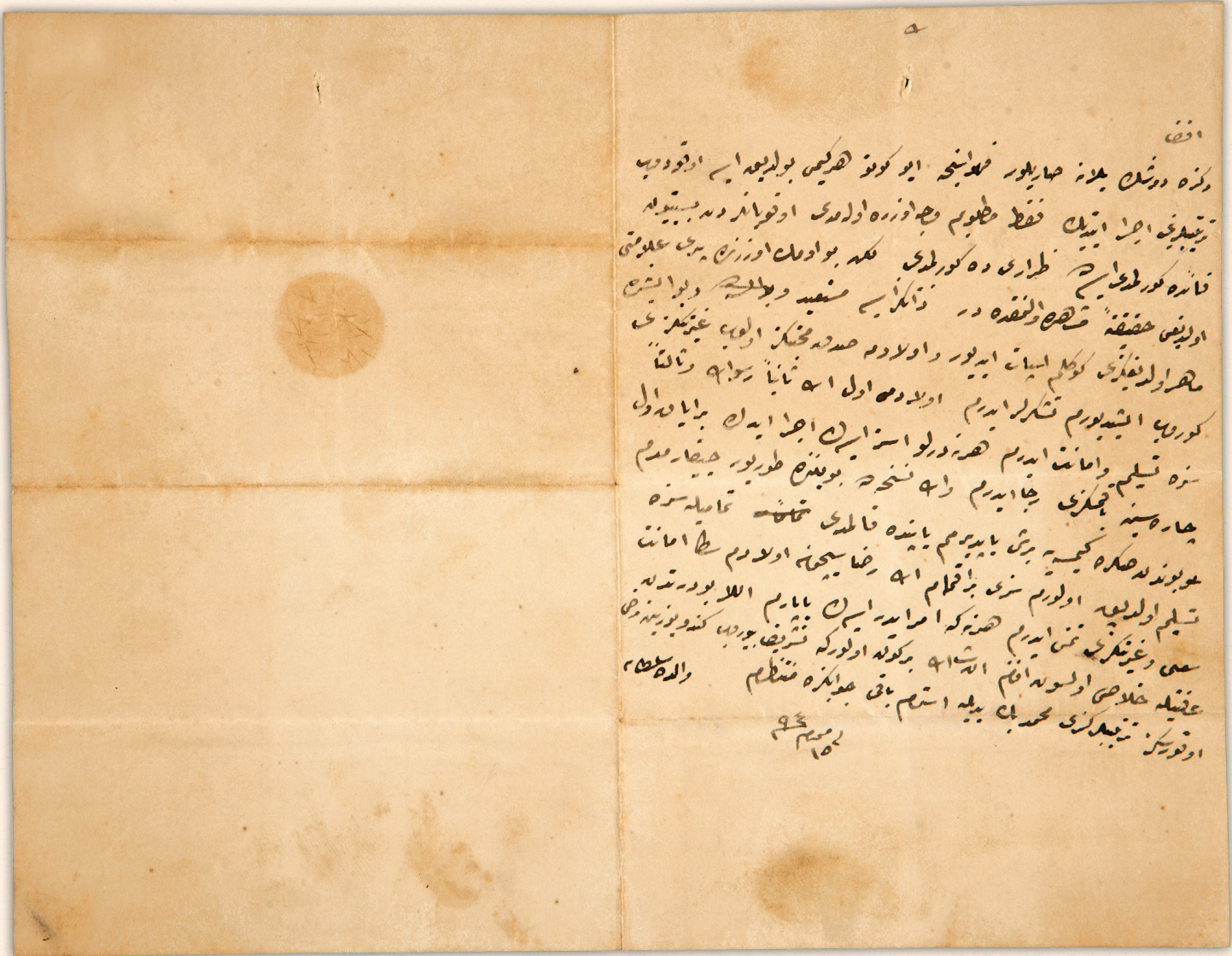
Murad Efendi'nin Valideleri İkinci Şevkiefsar Kadın

مراد افندی
ایکینجی شہزادہ
کادی

BOA, Y.EE, 22/71
29 Mayıs 1876

*Şevkiefsar Kadın'ın kızı Aliyye Sultan küçük yaşta vefat etmiştir. Saraydaki diğer hanımsultanlara da "kerimem" hitabıyla seslenmesi tabiidir. Murad Efendi'nin şehzadeliğindeki son günü tahmini tarih olarak alınmıştır.





Beşinci Murad'ın validesi Şevkiye Valide Sultan'ın Hamallar
Kethüdası Emin Efendi'ye mektubu.

Şevkiefsar Kadın*

Denize düşen yılanı sarılır.



METİN

Bihi

Efendi

Denize düşen yılanı sarılır fehvâsınca eyü kötü her kimi bulduk ise okudup tertiblerini icrâ etdik. Fakat matlûbüm vechi üzre olamadı. Okuyanlardan büsbütün fâide görülmedi ise de zarârı da görülmedi. Lâkin bu adamın üzerinde peri alâmeti olduğu hakikaten müşâhade olunmaktadır. Zâtınız ise müstaid ve bu işte mâhir olduğunuzu gönlüm isbât ediyor ve evlâdına sıdk [u] muhabbetiniz olup gayretinizi görüp işidiyorum. Teşekkürler ederim. Evlâdımı evvel Allâh sâniyen Resûlullâh ve sâlisen size teslîm ve emânet ederim. Her ne dürlü ister isen icrâ edin. Bir ayak evvel çâresine bakmanızı ricâ ederim. Vallâhi nüsha da boynunda duruyor, çıkarmadım. Bundan sonra kimseye bir şey yaptırılmam. Yapan da kalmadı, tamâmiyle size teslîm olduk. Ölürlüm sizi bırakmam. Allâh rızâsı için evlâdım sana emânet, sa'y u gayretinizi temennî ederim. Her ne ki emreder isen yaparım. İllâ bu dertden âfiyetle halâs olsun efendim. İnşâallâh bir gün olur ki teşrîf buyurup kendi yüzüne dahi okursunuz. Tertiblerinizi Mehmed Bey yediyle isterim. Bâkî cevâbınıza muntazırım.

Fi 15 Muharrem [12]94
Vâlîde Sultân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Efendi (Hamallar Kethüdası Hafız Emin Efendi)

"Denize düşen yılanı sarılır" sözü gereğince iyi kötü her kimi bulduk ise okutup, okuyucu hocaların dediklerini de yaptık. Fakat istediğim şekilde olamadı. Okuyanlardan büsbütün fayda görülmedi ise de zarârı da görülmedi. Lakin bu adamın üzerinde peri alâmeti olduğu hakikaten müşâhade olunmaktadır. Zâtınızın ise yetenekli ve işte mahir olduğunuzu gönlüm ispat ediyor ve evlâdına muhabbetinizin samimiyetini ve gayretinizi görüp işitiyorum. Teşekkürler ederim. Evlâdımı evvel Allah ikinci Resulullah ve üçüncü olarak size teslim ve emanet ederim. Her ne türlü ister isen icra edin. Bir ayak evvel çâresine bakmanızı rica ederim. Vallahi muska da boynunda duruyor; çıkarmadım. Bundan sonra kimseye bir şey yaptırmam. Yapan da kalmadı, tamamiyle size teslim olduk. Ölürlüm sizi bırakmam. Allah rızası için evlâdım sana emanet. Çalışmanızı ve gayretinizi temenni ederim. Her ne ki emreder isen yaparım. İllâ bu dertten afiyetle kurtulsun efendim. İnşâallah bir gün olur ki teşrif buyurup kendi yüzüne dahi okursunuz. Hazırlanan duaları Mehmed Bey eliyle isterim. Baki cevabınızı bekliyorum.

30 Ocak 1877
Valide Sultan

BOA, Y.EE, 22/82**
30 Ocak 1877

*Y.EE 22/82 numaralı belge grubunun diğer belgelerinde "Hamallar Kethüdası Hafız Emin Efendi'ye gönderilen mektuplar" olarak kayıtlıdır.

**Bu belge İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI tarafından yayınlanmıştır. "Sultan V. Murad'ın Tedavisine ve Ölümüne Ait Rapor ve Mektuplar", *Belleten*, c.X, s. 38, sf. 317-367, Ankara 1946.





Seniha Sultan

Sultan Abdülmecid'in kızıdır. 1851 doğumlu olup 1931'de vefat etmiştir. Şam'da Sultan Selim Camii'nde medfundur. Mahmud Celaleddin Paşa'nın eşi ve Prens Sabahaddin'in annesidir.



جانبه صفت به اقسامه اند قطره جبار و مورد و جوشن هیدیه عافیه راهه جویوه خاکه حاضره و جانب مدله ریه و عقال جبارانه
جباریه با شفا محذرات ایندیده اوله قوی کوشی لکزه لیل ایندیده کینه و دین افق جبارانه قفص راهه جویوه قوی جوشراپان اوله ریه
کزیله جبار درجده اوله زمین مدله اوله لکزه شاره خاکه هیدیه جباریه ریه و عقال ابر نصیب سر حوضه شش هیدیه مجوبه کله باقی و فایه شکتو
قدتر بارش عایله اند قطره کله (ص) سحر حله

Sultan Abdülmecid'in kızı Seniha Sultan'ın Sultan İkinci Abdülhamid'e arızası.

Seniha Sultan

İkâmet-i câriyâneme tahsîs ve ihsân buyrulan Kuruçeşme Sarayı'nın Harem Dâiresi'ne gezilmeyecek derecede havâlesi olduğu...



METİN

Bihi

Cenâb-ı Hak velînîmet-i bi-imtinân Efendimiz hazretlerinin mübârek ve mes'ûd vücûd-ı Şehinşâhîlerine âfiyetler ihsân buyursun. Hâk-pâ-yı hâcet-revâyı cenâb-ı Mülûkânelerine arzuhâl-i câriyânemdir. Hayreddin Paşa bendeleri müceddeden inşâ ettirmekte oldukları köşkü henüz ta'tîl etdirmediklerinden ve bunun ikâmet-i câriyâneme tahsîs ve ihsân buyrulan Kuruçeşme Sarayı'nın Harem Dâiresi'ne gezilmeyecek derecede havâlesi olduğu meydânda bulunduğundan tekrâr hâk-pâ yı hümâyûn-ı cenâb-ı şehriyârîlerine arzuhâl ile tasdî-i ser-i hazret-i Şehinşâhîlerine mecbûriyet gelmiştir. Bâkî fermân şevketlü kudretlü Pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerininindir.

Fi 27 Şaban [12]97

Seniha Câriyeleri

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

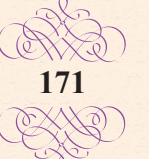
Besmele Rumuzu

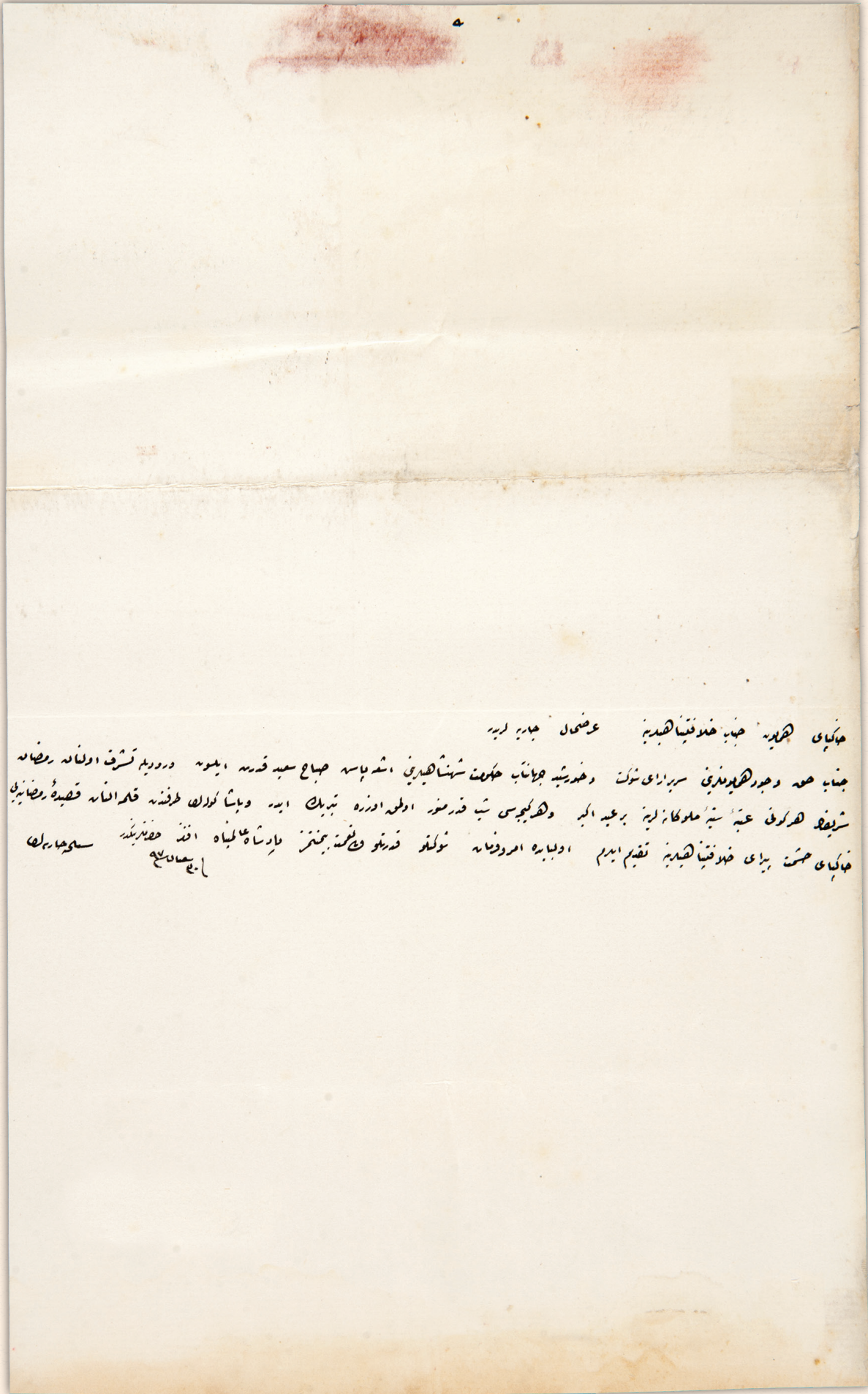
Cenab-ı Hak, minnet etmeyen velinimetim efendim Padişahımız hazretlerinin mübarek vücudlarına sağlık, sıhhat ihsan buyursun. Padişahımızın ihtiyaçlarımızı gören ayağının tozuna bu cariyelerinin arzuhalidir. Hayreddin Paşa kullarının bina ettirmekte oldukları köşkün inşaatını hala durdurmadıkları ve yüksekliğinin ikametime tahsis olunan Kuruçeşme Sarayı'nın Harem Dairesi'ne gezilemeyecek derecede nazır olduğu ve mahremiyetini ihlal ettiği ortada bulunduğundan, yeniden Padişahımızın başını ağrıtmaya mecbur kalınmıştır. Baki ferman Padişahımız efendimizindir.

4 Ağustos 1880

Seniha Câriyeleri

BOA, Y.EE, 147/23
4 Ağustos 1880





Sultan İkinci Abdülhamid'e gönderilen "Seniha" imzalı tebrik arizası.



Seniha Sultan*

Gelişiyile şereflenilen Ramazan-ı Şerifin her günü Padişahımızın eşiğine bir büyük bayram ve her gecesi Kadir gecesi olmak niyazıyla tebrik ederim.



METİN

Bihi

Hâk-pâ-yı hümayûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhîle-
rine arzuhâl-i câriyeleridir.

Cenâb-ı Hak vücûd-ı hümayûnlarını serîr-ârâ-
yı şevket ve Hurşid-i cihântâb-ı hükûmet-i Şehin-
şâhîlerini eşi'a-pâş-ı sabâh-ı said-kudret eylesün.
Vürûduyla teşerrüf olunan Ramazân-ı şerîfin her
günü atabe-i seniyye-i Mülûkânelerine bir ıyd-i ek-
ber ve her gecesi şeb-i Kadr-i münevver olmak üzre
tebrîk eder ve paşa köleleri tarafından kaleme alınan
Kasîde-i Ramazâniyye'yi hâk-pâ-yı haşmet-pîrâ-yı
hilâfet-penâhîlerine takdîm eylerim. Ol bâbda emr u
fermân şevketlü kudretlü velînîmet-i bî-minnetimiz
Pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerindir.

Fi 30 Şaban [12]97

Seniha Câriyeleri

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Hilafetin dayanağı Padişahımızın ayağının to-
zuna cariyelerinin arzuhalidir.

Cenab-ı Hak Padişahımızın tahtı süsleyen vü-
cutlarını, dünyayı bir güneş gibi aydınlatan hüküm-
darlığını, sabahı aydınlatan ışıklar gibi kudretini yük-
sek eylesin. Gelişiyile şereflenilen Ramazan-ı Şerifin
her günü Padişahımızın eşiğine bir büyük bayram ve
her gecesi Kadir gecesi olmak niyazıyla tebrik ede-
rim. Paşa köleleri (Seniha Sultan'ın kocası Damat
Mahmud Celaleddin Paşa olmalıdır) tarafından ka-
leme alınan Kaside-i Ramazaniyye'yi Hilafetin da-
yanağı olan Padişahımızın ayağının tozuna takdim
eylerim.

6 Ağustos 1880

Seniha Cariyeleri

BOA, Y.EE, 147/22
6 Ağustos 1880*

*Mektuba Şaban 30 olarak tarih atılmış ancak 29 üzerinden tarih çevrilmiştir.





Adile Sultan

(23 Mayıs 1826 İstanbul - 12 Şubat 1899 İstanbul)
II. Mahmud'un kızı, Sadrazam Mehmed Ali Paşa'nın eşi. Annesi Zernigâr Kadın'dır. Osmanlı hanedanının kadın bireyleri arasında divanı olan tek şairedir. Tanzimat ve Meşrutiyet yenilikleri boyunca İstanbul saray çevrelerinin ünlüleri arasında yer almış, kadınların haremden dışa açılışlarına, sosyal yaşama katılmalarına öncülük ve örneklik etmiştir. Hayır, kültür işleriyle ve siyasetle ilgilenmiştir. Ağabeyi Abdülmecid (1839-1861), küçük kardeşi Abdülaziz (1861-1876) ve yeğeni İkinci Abdülhamid (1876-1909) dönemlerinde siyasal ve kamusal kimi kararların oluşumunda etkili olmuştur.



نوکده مه پادشاه کریمه دلیون بیگم بادشاه عالمه افندی حضرت پادشاه
جناب هم حبیب اکری حرمینه دلیون توکسان افندی حضرت پادشاه سربسطن شاهانه لایه کمال
انسانه اوزرا عیالیه مراد بیو رسوله ایا سیه شاهانه کوزه جریغ بیو پادشاه جابر
کریمه دلیون جریغ معانی لای اولی دیگر بجای علی مدینه شریفه بونک امکه دلیون
فروضه جابر کوزه احسانه غایب بیو رسوله ایا عیالیه تقدیمه جابر ایلیم ایلیم
لطف کریم توکسانه دلیون بیگم افندی حضرت پادشاه

عاده

داخلیه
حاکمیه حضرت خیرنقبه
دلیون عاهره
67408
I. DH 838/67408
1

Sultan İkinci Mahmud'un kızı Adile Sultan'ın İkinci Abdülhamid'e
gönderdiği arzuhalı.

Adile Sultan

Câriyenize ihsân-ı inâyet buyurulmasını hicâb ile arzuhâl takdîme cesâret eyledim.



METİN

Bihi

Şevketlü, Mehâbetlü, Ker[â]metlü, Veliyy-i ni-
met-i bî-minnetimiz Pâdişâh-ı âlem-penâh Efendimiz
Hazretlerinin

Cenâb-ı Hakk Habîb-i Ekrem-i hürmetine Zât-ı
Şevket-simât Efendimiz hazretlerini serîr-i saltanat-ı
Şâhânelerinde kemâl-i inbisât üzre ömr ü ikbâllerin
müzdâd buyursun. Âmîn. Sâye-i Şâhânenizde çer[a]ğ
buyurulan câriyeniz Hacı Dilber-edâ'nın çerağ ma'aş
mahlûl olup diğer bî-çâre alîl Medîne-i Şerîf'de bulu-
nan emekdârımız Hacı Firdevs[?] câriyenize ihsân-ı
inâyet buyurulmasını hicâb ile arzuhâl takdîme cesâ-
ret eyledim. Her hâlde lutf u kerem Şevketlü Kudretlü
Veliyy-i nimet-i bî-minnetimiz Efendimiz Hazretleri-
nindir

Âdile

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Cenab-ı Hakk sevgili Peygamberi hürmeti-
ne Padişahımızı saltanatında mutlu ve neşeli olarak
ömrü uzun eylesin. Âmin

Sayenizde emekli edilen cariye Hacı Dil-
ber-eda'nın emekli maaşı boşta kalıp, Medine'de bu-
lunan diğer çaresiz emektarımız Hacı Firdevs cariye-
nize bu maaşın tahsis edilmesi talebimi havi arzuhali
utanarak takdim etmeye cesaret eyledim. Her durum-
da iyilik ve ikram Padişahımızındır.

Âdile

عارف

BOA, İ.DH, 838/67408
1880.11.08*

*Adile Sultan'ın mektubu tarihsiz olup, belge grubunda mevcut iradenin tarihi esas alınmıştır.
Mektubun zarfı da mevcuttur ve üzeri Adile Sultan tarafından yazılmıştır.





Pertevniyal Valide Sultan

Sultan Abdülaziz'in annesi, Sultan İkinci Mahmud Han'ın Beşinci Kadınıdır. Zilhicce 1277 (Haziran 1861) de Sultan Abdülaziz Han'ın cülûs-ı hümayunlarında Valide Sultan olmuşlardır. 27 Rebiülevvel 1300 (5 şubat 1883) de vefat etti. Yaşı 70'i geçkin sâliha, âbide, şanı yüce bir sultan idi. Aksaray'da Katib Camii'ni genişleterek iki minareli olarak kendi adlarına yaptırdılar. Kütüphane, çeşme, mektep ile orasını ihya edip şahıslarına mahsus karşısında inşa ettikleri türbeye defnedilmiştir. Pertevnihal olan ismi saray telaffuzunda “Pertevniyal”e dönüşmüştür.



سیدہ پرتویال
کتابخانہ
۱۸۰

مدظانہ مراد کمال لطف و کرمندہ اولاد و خدمتہ شہزادہ بی بی یکتا سربہ سور دیکھری وقت مروندہ اوزر
اولاد و بیاتہ بولغانہ اشیا بوقدر اولدینی حالک اوجی آی اولدہ مجوسی قالم دیو اشیا اید اولدہ ابدلیم فاجہ
و باشم اوزلرک بویازشالدر اوجی بادشہ سببک نائل اولدینم مالده بوقدر اشیا اید اوجی جبار لایعہ
کورجہ مروندہ بوردیلر کسہ حقک خدیوہ بشقہ سووینک ایتماوم سببک بوقدر فایزہ فتحہ اولیم اش
عقہ بوندی آصوب کوندر بی رحمت اید باد ایلوندر دینہ عیدہ آلوب حقک اوللا مروندہ و عیندینہ
ش شوب عیندیندینم سرکند شیم اوزر و تارنج اولد جوعہ شیم اید اولار و نہ صرف نظر اولنکی ایتہ
اد و قوعہ خدیوہ انکیزک لکری ایتدیندینر نکرانہ حاجت کورہم قانمی دیبارہ قاتیدر بومروندریج
بکا ایتدیلر الحکم الله
محارہ
ریوسال

Pertevniyal Valide Sultan'ın bir kutu içerisinde çıkan tezkiresi ve kutunun kilidine tutturulan pusula.

Pertevniyal Valide Sultan*

Allah aşkına bunları açıp görenler beni rahmet ile yâd eylesünler ve benden ibret alıp hakkımda olan mürüvvet ve merhametlerine şaşup mütehayyir olsunlar.



METİN

Bihi

Sultân Murad'ın kemâl-i lutf-ü kereminden olarak fermân-ı Şahâneleriyle beni Yeni Saray'a sürdükleri vakit mürüvvetlerinden üzerimde olan ve yanımda bulunan eşyâ bu kadar olduğu hâlde üç ay orada mahbûs kaldım. Ve bu eşyâ ile idâre eyledim. Ferâce ve yaşmağım olan da bu beyâz şâldır. Üç Pâdişâh sâyesinde nâil olduğum maldan bu kadar eşyâ ile üç câriye lâıyk görüp mürüvvet buyurdular. Kimsenin hakkında hayırdan başka sû-i niyyet etmedim. Sâyelerinde bu hakâretlere müstahak oldum. Allâh aşkına bunları açıp görenler beni rahmet ile yâd eylesünler ve benden ibret alıp hakkımda olan mürüvvet ve merhametlerine şaşup mütehayyir olsunlar. Benim sergüzeştim pek uzun târîh olacak şey ise de oralardan sarf-ı nazar olundu. Elbette o vukûât-ı hüzn-engîzi herkes işitmiştir. Tekrârına hâcet göremem. Kanımı deryâlara katdılar. Bu mürüvvetleri de bana etdiler. el-Hükmü Allâh. [el-Hükmü Lillâh]

Bende
Biçâre
Pertevniyal

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

Sultan Murad'ın en üst seviyedeki ikramı olarak ferman-ı şahaneleriyle beni Yeni Saray'a sürdükleri vakit, üzerimde olan ve yanımda bulunan eşya bu kadar olduğu halde, üç ay orada mahpus kaldım ve bu eşya ile idare eyledim. Ferace ve yaşmağım olan da bu beyaz şaldır. Üç padişah sayesinde nail olduğum maldan bu kadar eşya ile üç cariye layık görüp mertlik buyurdular. Kimsenin hakkında hayırdan başka kötü niyet beslemedim. Sayelerinde bu hakaretlere müstahak oldum. Allah aşkına bunları açıp görenler beni rahmet ile yâd eylesinler ve benden ibret alıp hakkımda olan yiğitlik ve merhametlerine şaşırıp hayrete düşsünler. Benim başımdan geçenler pek uzun tarih olacak şey ise de oralardan sarf-ı nazar olundu. Elbette o hüznü verici olayları herkes işitmiştir. Tekrarına gerek göremem. Kanımı deryalara kattılar. Bu mertlikleri de bana ettiler. Hüküm Allah'ındır.

Bende
Biçare
Pertevniyal

سارای
ریوسال

*Belge tarihsizdir. Pertevniyal Valide'nin vefat tarihi esas alınmıştır. Bu mektup Pertevniyal Vâlide Sultân'ın vefatından sonra odasında yapılan muhalefât sayımında tesbât edilen bir kilitli çekmecedan çıkmış olup, Sultân İkinci Abdülhamid tarafından oluşturulan komisyonun incelemesi neticesinde Yıldız Evrakı'na intikâl etmiştir. Çekmecenin kilidi üzerine Pertevniyal mührü ile yapıştırılan pusulada Vâlide Sultân'ın el yazısıyla 'Saraydan çıkardığım eşyâdır. Kimse açmasın, Allâh'a emânet' ibâreleri mevcuttur. Bu çekmece ve bahsedilen şâl bugün mevcût olmamakla birlikte, "Sergüzeştname" ve sonuna yazılan komisyon mazbatasını Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde araştırmacılara açıktır. Topkapı Sarayı TS.MA.d 1016 numaralı 1295.C.18 tarihli "esbak Valide Sultan Pertevniyal'in hazinesinden çıkıp komisyon-ı mahsus marifetiyle tespit edilip hazine-i hümayunda hıfz olunan eşyasının müfredat defteri" Pertevniyal'in dediklerini doğrulamaktadır.



Pertevniyal Valide Sultan'ın "Sergüzeştname" adı verilen tarihçesi.

METİN

Bihi

Bin iki yüz doksan üç senesi

Rebiülevvel'in yedinci Salı günü sabah uyukusunda saat sekizde harîk var diyerek devletlü ismetlü Vâlide Sultân Efendimizi uyukudan kaldırdılar pencereden nazar edüp hayır bu harîk değildir Arslanımı hal' etdiler Murad Efendi cülûs etdi el Hükmullah Cenâb-ı Hakk'ın emri böyleymiş diyerek şevketlü Cennet- mekân Firdevs âşiyân Efendimiz uyukudan kaldırdı ne oldu diyerek suâl buyurdu Vâlide Sultân Efendimiz ne olacak efendim takdîr-i Hüda yerini bulsa gerekdir diyor Vâlidem bu beni kim itdi bana beni Sultân Selim'e mi döndürdüler ben kimseye ne itdüm Vâlide Sultân Efendimiz Avni Paşa Efendi efendim dedi ise Vâlidem yalnız Avni Paşa itmedi ya hoşunduk* Koca Rüşdü Paşa hoşunduk* Ahmed Paşa'dır Vâlide Efendimiz durunuz Efendim anlayalım ne haber dedikde Cennet-mekân Efendimiz Vâlidem ne duracağım efendim ben bu felâketi otuz kırk defa düşümde gördüm bundan sonra Cebrâil Aleyhisselâm gökten inse devleti kabûl etmem artık makbûlüm değildir el Hükmullah Cenâb-ı Hakk'ın takdîri böyleymiş elbisesini geyüp hâzırlandı sonra kadîm Cennet-mekân Efendimizin taâmünü [teavünü ?] olan kayığa ırkâben oradan dahi ârayış hayvanlı bir arabaya bindirüp etrâf-ı erbaâsını tüfenkli ve baltalı asker ile ihâta iderek götürülür iken ibretle nazar idüp Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine tefekkür iderdi askerler ise tüfenklerini baş aşağı tutalar idi bu hâl ile Topkapu Sarayı'na Tahta Kapusu'ndan duhûl Hünkâr Sofası'na çıkarup buyurunuz dediler Hünkâr Sofası'nın hâli ise fersûde bir iki sandalyeden mürekkeb idi hâsılı orada mahbûs itdiler önüne çorba gönderdiler yanında mevcûd bulunan kalfa kaşıksız Efendimizin önüne nasıl götürelim diyerek kaşık matlûb eylediler bir kırık tahta kaşığı verdiler irâde böyledir diyerek Cennet-mekân Efendimiz getirünüz ziyânı yokdur mukadderât 1 ilâhiyedendir deyüp bir mikdâr çorbayı içdi abdest almak murâd itdi na'lin taleb eyledi emir yokdur diyerek virmediler abdesthâneye payzân payzân girdi taraf-ı etrâfı kilidli kuru tahtanın üzerinde aç susuz üç gün üç gice bıraktılar açlığı şöyle dursun yağmurdan ıslanmış olan elbisesini çıkarmak için bir gicelik matlûb olundu irâde yokdur deyüp virmediler o ıslak elbiseleri üzerinde kurudu üç günden sonra Sultân Murad'a bu tebriknâmeyi gönderdi.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Besmele Rumuzu

7 Rebiulevvel 1293 [7 Cemaziyülevvel 1293 olmalıdır] Salı günü sabah saat sekizde yangın var diyerek Vâlide Sultan Efendimizi uyukudan kaldırdılar. Pencereden bakıp hayır bu yangın değildir. Arslanımı tahttan indirip Murad Efendi'yi tahta çıkardılar. Hüküm Allah'ındır. Cenâb-ı Hakk'ın emri böyleymiş dedi. Sultan Abdülaziz Han uyandırıldığında ne oldu diye sordu. Vâlide Sultan Efendimiz ne olacak efendim takdîr-i Hüda yerini bulsa gerektir diyor. Vâlidem bunu bana kim etti, beni Sultan Selim'e mi döndürdüler ben kimseye ne ettim diye soran Sultan Aziz'e Vâlide Sultan Efendimiz Avni Paşa Efendi efendim dedi. Sultan Aziz ise Vâlidem yalnız Avni Paşa etmedi kindar Koca Rüşdü Paşa ve kindar Ahmed Paşa'dır. Vâlide Efendimiz durunuz Efendim anlayalım ne haber dediğinde Sultan Aziz Vâlidem, ne duracağım efendim, ben bu felâketi otuz kırk defa düşümde gördüm. Bundan sonra Cebrail Aleyhisselam gökten inse devleti kabul etmem, artık makbulüm değildir. Hüküm Allah'ındır. Cenâb-ı Hakk'ın takdiri böyleymiş der. Elbisesini giyiniip hazırlandıktan sonra kadim Cennet mekân Efendimizin taâmünü [teavünü ?] olan kayığa binip oradan dahi süslü hayvanlı bir arabaya bindirilip dört tarafı tüfekli ve baltalı asker ile kuşatılmış halde götürülürken ibretle bakıp Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine tefekkür ederdi. Askerler ise tüfeklerini baş aşağı tutarlardı. Bu hâl ile Topkapı Sarayı'na Tahta Kapısı'ndan girdi ve Hünkâr Sofası'na çıkarıp buyurunuz dediler. Hünkâr Sofası'nın hali ise eski, yıpranmış bir iki sandalyeden ibaret idi. Orada hapsettiler, önüne çorba gönderdiler. Yanında bulunan kalfa Efendimizin önüne kaşıksız nasıl götürelim diyerek kaşık istedi Bir kırık tahta kaşık verdiler irâde böyledir diyerek. Sultan Aziz getiriniz ziyanı yoktur Allah'ın takdirindendir deyip bir miktar çorbayı içti. Abdest almak için nâlin talep etti emir yoktur diyerek vermediler. Abdesthaneye yalınayak olarak girdi. Her tarafı kilitli vaziyette, kuru tahtanın üzerinde üç gün üç gece aç susuz bıraktılar. Açlığı şöyle dursun, yağmurdan ıslanmış olan elbisesini çıkarmak için bir gecelik istedi irâde yoktur deyip vermediler. O ıslak elbiseleri üzerinde kurudu.

Üç günden sonra Sultan Murad'a bu tebriknâmeyi gönderdi

*Türkçe sözlüklerde bulunmayan bu kelimenin, "Türkçe'den Boşnakça'ya Geçen Kelimeler" arasında "kindar, intikamcı" manasına kullanıldığı görülmektedir. SKALJIC, Abdulah, *Turcizmi u Srpskohrvatskom-Hrvatskosrpskom Jeziku, Sarajevo 1973.*

[illegible]

METİN

Sultân Murad-ı Hâmis'e tebriknâme i Sultân Abdülaziz Han'dır

Evvelen Cenâb-ı Allah ba'dehû atebe-i şevketlerine sığınurum cülûs-ı hümayûnlarını tebrik eyler hidmet-i milletde mesâî etmiş isem de hoşnûdu hâsıl idemediğimi ve Zât-ı Şâhaneleri'nin hoşnûdî-i milleti müstelzim olacak hayırlı işlere muvaffakiyeti temennî iderim devletin i'tilâsı şânına ve muhâfazasına vesîle-i müstakille olabilecek âlât ve esbâbı Cenâb-ı Mülûkâneleri'ne âmâde etmiş olduğumu ferâmûş buyurmazlar ümidindeyim ve kendü elim ile silâhlandırdığım asker beni bu hâle getürdüğünü dahi nazar buyurmalarını tavsiyeye ibtidâr iderek mürüvvet ve insâniyet sıkılmışlara yardım etmek meziyetini gösterdiğinden bulunduğum tengnâ-yı ızdırâbdan halâs ile bir mekân-ı mahsûs için inâyet-i Şehriyârîlerini rica ederim ve Saltanat-ı Âl-i Osman'ı Abdülmecid Han hazretlerinin hânedânına tebrîk iderim.

Sonra Sultân Murad Fer'îye Sarayı'nı ihsân itdüm diyor şevketlü Cennet mekân Efendimiz ona dahi râzı olup dördüncü günü Fer'îye Sarayı'na avdet buyurdu kapudan içerüye girerken biraz süratlice yürüdü süngülü asker kapunun önünde hâzır olduğu hâlde *yasakdur* deyüp göğsünden itdi nasıl ise böyle dürlü cezâ iderek içerüye aldılar *Vâlidem nerde* deyüp suâl ider *gelir Efendim* derler ise de gözü ile görmeyince emin olamıyor Vâlide Sultân Efendimiz heman karşılayup *Arslanım endişe etmeyesiniz* diyerek yukarıya çıkardılar ve yanındakilerin elinde olan çantayı içerüye virmediler kollarını arkalarına beste iderek Ortaköv'ün karakoluna getürüp bir hafta aç susuz mahbûs etdiler Cennet mekân Efendimiz askerlerin söylediğini pencereden işidüp *aman Vâlideciğim bunlar beni telef idecekler lâkin ah Vâlidem size ne yapayım nâl-i feryâd ile ağlar idi zenne içinde kaldı bir mâbeynci isterim* deyüp askerlere pencereden recâ eyledi sonra Kurba[ğa]lıdere'nin korucularından üç kişi Sultân Murad gönderdi Vâlide Sultân Efendimiz Cennet-mekân Efendimizi havf itmesün diyerek göstermedi yine *bir mâbeynci isterim* diyerek recâ eyledi sonra Allah rızâsı için efendisine sâdıkâne olan Mâbeynci Fahri Bey evlâd-u a'yâlini terk idüp geldi Allah hoşnûd olsun iki gün sonra fersûde isti'mâli gayri kâbil bir iki parça eşyâ gönderdiler mezkûr eşyâlar gelürken *çinde bir şey olmasun* diyerek asker birer birer karıştırdılar Cennet-mekân Efendimiz ibretle

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Sultan Beşinci Murad'a Sultan Abdülaziz Han'ın tebriknâmesidir.

Öncelikle Cenâb-ı Allah'a, sonra padişahın eşğine sığınırım. Tahta çıkışınızı tebrik ederim. Milletin hizmetinde çalışmış isem de memnuniyetlerini elde edemedim. Zât-ı Şahaneleri'nin milletin hoşuna gidecek hayırlı işlerde başarılı olmasını temenni ederim. Devletin şanının yücelmesi ve korunmasına vesile olabilecek donanımı, hükümdarlığınıza hazır bıraktığının unutulmayacağı ümidindeyim. Kendi elim ile silâhlandırdığım askerin beni bu hâle getirdiğini görmelerini de tavsiye ederim. Mertlik ve insanlık, sıkılmışlara yardım etmek meziyetini gösterdiğinden, bulunduğum sıkıntılı durumdan kurtulmam için bir özel mekânı Padişahlığınızın lütfu olarak rica ederim. Osmanoğulları saltanatını Abdülmecid Han hazretlerinin hanedânına tebrîk ederim.

Bu mektup üzerine Sultan Murad, Sultan Abdülaziz'e Feriye Sarayı'nı ihsan ediyor. Sultan Aziz ona dahi razı olup dördüncü günü Feriye Sarayı'na geldi. Kapıdan içeriye girerken biraz süratlice yürüdü, kapının önünde hazır duran süngülü bir asker *yasaktır* deyip göğsünden itti. Nedense böyle türlü eziyet ederek içeriye aldılar *Vâlidem nerde* deyip sorar, *gelir Efendim* derlerse de gözü ile görmeyince emin olamaz. Vâlide Sultan Efendimiz hemen karşılayıp *Arslanım endişe etmeyesiniz* diyerek yukarıya çıkardılar. Yanındakilerin elinde olan çantayı içeriye vermediler, kollarını arkalarına bağlayarak Ortaköy karakoluna götürüp bir hafta aç susuz hapsettiler. Sultan Abdülaziz askerlerin söylediğini pencereden işitip *aman Vâlideciğim bunlar beni telef edecekler lâkin ah Vâlidem size ne yapayım* sözleriyle ağlardı. Kadınlar içinde kaldım bir mâbeynci isterim deyip askerlere pencereden ricâ etti. Sonra Sultan Murad kendisine ait Kurbağalıdere köşkünün korucularından üç kişiyi gönderdi. Vâlide Sultan Efendimiz Sultan Abdülaziz korkmasın diyerek bunları göstermedi. Tekrardan *bir mâbeynci isterim* diyerek ricâ etti. Sonra Allah rızâsı için efendisine sâdık olan Mâbeynci Fahri Bey çoluk çocuğunu terk edip geldi. Allah hoşnûd olsun. İki gün sonra yıpranmış, kullanılması mümkün olmayan bir iki parça eşyâ gönderdiler. Askerler bu eşyaları içinde bir şey olmasın diyerek birer birer karıştırdılar. Sultan Abdülaziz ibretle bunlara bakardı ve karşısında zırhlı gemiler top ağızlarını önüne çevirmiş hazır dururlardı.

[illegible][illegible]

METİN

nazar pencereden iderdi ve karşusunda zırhlı gemiler top ağazlarını önüne çevirmiş hâzır duru[r]lar idi askerler ikide birde *kılınca isteriz* deyüp hücum iderler Cennet-mekân Efendimiz *virmem ben değil Resulullah dahi râzı değildir* diyor İkinci Haznedâra sakla diyerek teslim ideyor Vâlide Sultân Efendimiz askerlerin hücumuna tahammül idemeyerek *aman Arslanımı telef itmesünler* diyor kılınca teslim idiyor Cennet-mekân Efendimiz suâl idiyor *denize atdık cevâbını* viriyorlar ise de *hiç öyle şey olur mu asıl şimdiden sonra tâc taht bana teslim etseler makbûlüm değildir ne olduğunu ben bilirüm* diyüp oturuyor bir mikdâr vakit geçtikden sonra Vâlide Sultân Efendimiz içerüye girüp bakayım derken bir de gördü ki oda kapusu açıktır Cennet-mekân Efendimiz al kanların içinde yatıyor nâl-i feryâd iderek üzerine kapanup ağlar iken Cennetmekân Efendimiz iki eller Vâlide Efendimizin göğsü üzerine koyup zikrullah ediyor nasıl ise bu efgânı askerler işidüp içerüye giriyorlar şevketlü Cennet-mekân Efendimizin ellerini Vâlide Sultân Efendimizin göğsünde[n] çeküp diğer bir odoya [odaya] getürdüler Harbiyeli Nazif nâmında bir oğlan gelüp Vâlide Efendimiz hazretlerinin kulağından küpesini parmağından yüzüğünü çeküp aldı gitti Cennet-mekân Efendimizi bir perdeye sarup Ortakövu karakoluna getürdüler henüz cânı cesedinde iken vükelâsı gelüp *bizi azlet* diyerek nispet virdiler on altı yıllık bir büyük Peygamber vekili Pâdişâha altı gün zarfında itdikleri eziyet ve hakâret altmış sene de olamaz ancak Cenâb-ı Mevlâ hazretleri idenlerin mücâzatını icra itsün zîrâ itdikleri hakâretin cümlesini yazmağa kalem muktedir değildir Vâlide Sultân Efendimiz bî-hoş yatur iken hekimler gelüp muâyene etdiler Vâlide Efendimiz gözlerini açup *aman ben hekim falan istemem arslanım şehîd oldu beni dahi şehîd itsünler* diyerek nâl-i feryâd ider idi bu hâli ile bî-hoş yatur iken def'a asker içerüye hücum iderler Sultân Murad irâde itdi *buyurunuz Beylerbeyi Sarayı'na derler Vâlide Efendimiz hayır benim Yeni Saray'dır oraya gider* der ise de kendilerinin efkârı dahi Yeni Saray imiş desîse ile getürecekler imiş heman Nureddin Efendi'nin kölesi Necib, Vâlide Efendimizin kollarından çeküp ayağı pâyzan olduğu hâlde yaşmaksız ferâcesiz karakol meydânına getürdü *aman yaşmak ferâce isterim* didiye de *irâde yokdur* diyerek virmediler karakol meydânında oradan oraya çeküp cümle vükelâyâ seyrettirdi doğrusu o meydân içinde eziyet hiçbir mezhebin kitâbı kabul itmez arkasından

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Askerler ikide birde *kılınca isteriz* deyip hücum ederler. Sultan Abdülaziz *vermem, ben değil Resulullah dahi râzı değildir* diyor. İkinci Haznedara sakla diyerek teslim ediyor. Vâlide Sultan Efendimiz askerlerin hücumuna tahammül edemeyerek *aman Arslanımı telef etmesinler* diyerek kılınca teslim ediyor. Sultan Abdülaziz sorduğunda *denize attık* cevabını veriyorlar ise de *hiç öyle şey olur mu asıl şimdiden sonra tacı tahtı bana teslim etseler makbulüm değildir ne olduğunu ben bilirim* deyip oturuyor. Biraz vakit geçtikten sonra Vâlide Sultan Efendimiz içeriye girip bakayım derken bir de gördü ki oda kapısı açıktır, Cennet-mekân Efendimiz al kanların içinde yatıyor. Feryatlar içinde üzerine kapanıp ağlarken Cennet-mekân Efendimiz iki ellerini Vâlide Efendimiz'in göğsü üzerine koyup zikrullah ediyor. Nasıl ise bu feryadı askerler işitip içeriye giriyorlar. Şevketlü Cennet-mekân Efendimizin ellerini Vâlide Sultan Efendimizin göğsünden çekip diğer bir odaya götürdüler. Harbiyeli Nazif namında bir oğlan gelip Vâlide Efendimiz'in kulağından küpesini parmağından yüzüğünü çekip aldı gitti. Cennet-mekân Efendimiz'i bir perdeye sarıp Ortaköy karakoluna getirdiler. Henüz cânı cesedinde iken kabinedeki nazırlar gelip *bizi azlet* diyerek alay ettiler. On altı yıllık bir büyük peygamber vekili padişâha altı gün zarfında ettikleri eziyet ve hakaret altmış senede olamaz. Cenâb-ı Mevlâ hazretleri edenlerin cezalarını versin, zira ettikleri hakaretin hepsini yazmaya kalemin gücü yetmez. Vâlide Sultan Efendimiz baygın yatarken hekimler gelip muayene ettiler. Vâlide Efendimiz gözlerini açıp *aman ben hekim falan istemem Arslanım şehit oldu beni de şehit etsinler* diyerek feryat ederdi. Bu hâli ile yatarken askerler tekrar içeriye hücum ederler. Sultan Murad irâde etti, *buyurunuz Beylerbeyi Sarayı'na derler*. Vâlide Efendimiz *hayır benim yerim Yeni Saray'dır oraya giderim* der ise de onların fikrinde de Yeni Saray varmış, hile ile götürceklermiş. Nureddin Efendi'nin kölesi Necib, Vâlide Efendimizin kollarından çekip, yalınayak olduğu halde yaşmaksız ferâcesiz karakol meydanına getirdi. *Aman yaşmak ferâce isterim* dediyse de *irâde yokdur* diyerek vermediler. Karakol meydanında oradan oraya çekip cümle vükelâyâ seyrettirdiler. Doğrusu o meydan içindeki eziyeti hiçbir mezhebin kitabı kabul etmez. Sultan ve şehzadeler büyük Vâlidemizi nereye götürüyorsunuz diyerek arkasından ağlıyorlar. Vâlide Efendimiz *aman kalfalardan birini isterim* diyor

¹ Sultan Üçüncü Selim Han'a ait olan ve Sultan Abdülaziz'in hatıra olarak yanından ayırmadığı kılıçtır.

[illegible]

METİN

sultân ve şehzâde ağlayolar büyük *Vâlidemizi nereye götürüyorsunuz* Vâlide Efendimiz *aman kalfalardan birini isterim* diyor ber takrîb İbrikdâr arkasına gideyor iskelede bir çatana hâzır olduğu hâlde *buyurunuz* diyerek Vâlide Sultân Efendimizin ellerinden çekiyorlar Vâlide Efendimiz ise *kâilim beni denize atınız çatanaya binmem* der idi bunlar böyle bu mücâdelede iken acele Tiryal Hanım'ın konağına Sultân Murad'ın kızlarağası Vâlide Efendimiz bir harem ağasını götürüp *tiz sizi Vâlide Sultân istiyor* dirler Tiryal Hanım her ne kadar emin olmuyor ise de iki kalfa alup konağını ve sandıklarını açık bırakup geleyor bir de gördü ki Vâlide Sultân Efendimiz askerlerin elinde meydânda oradan oraya çekiyorlar Tiryal Hanım *cânım Allah rızası hiç olmaz ise araba ile gönderiniz* didikde Tiryal Hanım'ın arabası hâzır olduğundan bir harem ağası ile bindiriyorlar yine Tiryal *cânım kâfir iseniz îmâna geliniz de bir kalfa bindiriniz yanına* deyü sonra İbrikdâr Usta'yı bindiriyorlar Yeni Saray'a getiriyorlar Tiryal Hanım birkaç orada duruyor sonra kızlarağasının arabasını götürüyorlar *buyurunuz* diyorlar *ben nereye gideceğim* diyerek suâl idiyor Yeni Saray'a diyorlar *hayır ben Yeni Saray'a gitmem kendi konağıma giderim* diyerek bir hayli mücâdele ider ise de *mutlakâ gideceksin* diyorlar *öyle ise kızlar ağası beni buraya getürdü onu isterim* diyor kızlar ağası gelüp ahd idiyor *bir kapıdan kor diğer kapıdan çıkarırım zîrâ Sultân Murad'ın ahdi vardır şâh olduğu zaman Vâlide Sultân ile sizi Yeni Saray'a nakl etmeğe ahdi yerine gelecektir* diyor niçün deyüp suâl Vâlide Sultân ile *ülfet itdüğünüz içündür* der bîçâre Tiryal Hanım kızlar ağasının ahbine i'timâd iderek arabaya binüp Topkapı Sarayı'na gider *şimdi kızlar ağası gelüp getürecek* diyerek üç gün üç gice yaşmaklı oturdu derken kızlar ağası Fer'îye Sarayı'na gelüp *dört kalfa hâzırlansun Vâlide Sultân'a getüreceğim* diyorlar iki büyük iki küçük dört kalfa hâzırlanıyor kalfalara suâl etdiler *arabaya mı binersiniz yohsa çatanaya mı diyerek Efendimize getirünüz de nereye olur ise olsun* diyor çatanaya bindiriyorlar Süleyman Paşa Necip Bey hâzır oldukları hâlde isimlerini suâl ediyorlar *isminizi suâl murâd deftere geçireceğiz merâk etmeyiniz* diyorlar köprüden dahi dört arabaya birer kişi bindirüp Topkapı Sarayı'na getürdüler bir de gördü ki bir odada Vâlide Sultân Efendimiz köşede bî-hoş yatur İbrikdâr Usta karşusunda ağlıyor Tiryal Hanım da diğer bir odada üç gün gice karanlıkda aç susuz bıraktılar altı giceden sonra iki

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İbrikdar arkasından gidiyor, iskelede bir çatana hazır olduğu halde *buyurunuz* diyerek Vâlide Sultan Efendimiz'in ellerinden çekiyorlar. Vâlide Efendimiz ise *razıyım, beni denize atınız çatanaya binmem* der. Bunlar böyle mücadelede iken acele Tiryal Hanım'ın konağına Sultan Murad'ın Kızlar Ağası, Vâlide Efendimiz'in bir harem ağasını götürüp *tiz sizi Vâlide Sultan istiyor* derler. Tiryal Hanım her ne kadar emin olmuyor ise de iki kalfa alıp konağını ve sandıklarını açık bırakıp geliyor. Bir de gördü ki Vâlide Sultan Efendimiz askerlerin elinde, meydanda oradan oraya çekiyorlar. Tiryal Hanım *cânım Allah rızası hiç olmaz ise araba ile gönderiniz* deyince, Tiryal Hanım'ın arabası hazır olduğundan bir harem ağası ile bindiriyorlar. Yine Tiryal Hanım *cânım kâfir iseniz imana geliniz de yanına bir kalfa bindiriniz* dedikten sonra İbrikdar Usta'yı bindirip Yeni Saray'a getiriyorlar. Tiryal Hanım birkaç [zaman] orada duruyor sonra Kızlar Ağası'nın arabasını getiriyorlar. *Buyurunuz* diyorlar *ben nereye gideceğim* diyerek soruyor, Yeni Saray'a diyorlar *hayır ben Yeni Saray'a gitmem kendi konağıma giderim* diyerek bir hayli mücadele eder ise de *mutlaka gideceksin* diyorlar. *Öyle ise Kızlar Ağası beni buraya getirdi onu isterim* diyor. Kızlar Ağası gelip ahdediyor *bir kapıdan kor diğer kapıdan çıkarırım zira Sultan Murad'ın padişah olduğu zaman Vâlide Sultan ile sizi Yeni Saray'a nakl etmeğe ahdi vardır, ahdi yerine gelecektir* diyor niçin diye sorduklarında *Vâlide Sultan ile dostluğunuz olduğu içindir* der. Biçare Tiryal Hanım Kızlar Ağası'nın ahbine itimat ederek arabaya binip Topkapı Sarayı'na gider. *Şimdi Kızlar Ağası gelip götürecektir* diyerek üç gün üç gece yaşmaklı oturdu. Derken Kızlar Ağası Feriye Sarayı'na gelip *dört kalfa hazırlansın Vâlide Sultan'a götüreceğim* diyorlar. İki büyük iki küçük dört kalfa hazırlanıyor. Kalfalara arabaya mı binersiniz yoksa çatanaya mı diye sorduklarında *Efendimize götürünüz de nereye olur ise olsun* diyor çatanaya bindiriyorlar. Süleyman Paşa, Necip Bey hazır oldukları halde isimlerini soruyorlar. *İsminizi sormaktan kastımız deftere geçireceğiz merak etmeyiniz* diyorlar. Köprüden de dört arabaya birer kişi bindirip Topkapı Sarayı'na getirdiler. Bir de gördü ki bir odada Vâlide Sultan Efendimiz köşede baygın yatıyor, İbrikdar Usta karşısında ağlıyor. Tiryal Hanım'ı da diğer bir odada üç gün gece karanlıkta aç susuz bıraktılar. Altı gecedden sonra iki kandil gönderdiler birini Vâlide Sultan Efendimizin odasına, birini Tiryal Hanım'ın odasına koydular.

ناتوانی و کدکه مکرده فرشته غلغله اگر او در آن فغانی کاف البیدر ایمان کلور ای بیضای به صفی ای به ایسوه

METİN

kandil gönderdiler birini Vâlide Sultân Efendimizin odasına birini Tiryal Hanım'ın odasına koydular odada mevcûd olan vahşi hayvanlar ta'rîf olunamaz on günden sonra kızlar ağası gelüp Vâlide Sultân Efendimizin huzûr-ı devletlerine çıkıdı *Zât-ı Şâhâne size selâm gönderdi* diyor Vâlide Efendimiz kemâl-i ta'zîm ile kıyâm idüp selâmını aldı *inşâallah Arslan Şâhum eyüdü der ben bu cân hâinden bilirüm Fer'i-ye Sarayı'nda dâire dōşetiyorum oraya nakletdireceğim dedi* diyor Efendimiz *her ne kadar me'yûs ise de her ne emr iderler ise emirlerine râzıyım* diyor hâlbuki Vâlide Sultân Efendimiz *acep beni ne vakit şehîd idecekler* diyerek muntazır idi Tiryal Hanım'a dahi bu misillü söyleyüp kızlar ağası gideyor tahta havâle kapusunu ağalar açup içeriye girüp kilidleyüp giderler idi birkaç gün sonra kırık kafesler fersûde saksılar birkaç dâne gecelik gönderdiler böylece otuz dokuz gün oturdular otuz dokuzuncu günü kızlar ağası gelüp *buyurunuz Fer'ie Sarayı'na gideceksiniz* diyor kalfaların memnûniyeti ta'rîf olunmaz mahbûs[dan] halâs oluyoruz diyerek arabaya râkiben Fer'ie Sarayı'na gidiyor dört odada Vâlide Efendimiz dört odada Tiryal oturuyor sonra bir harem ağası gelüp pencereleri kapıları yukarıdan aşağıya kadar mıhladı Sultân Mecid'in Şevkasar* Kadın'ı iki harem ağası gönderdi *mutlakâ Vâlide Sultân'ı öldürünüz* diyerek birisi İsmet birisi Emin Ağa idi İsmet Vâlide Sultân Efendimiz karşusunda Ağustos sıcağında sekiz gün sekiz gece *malları çıkar şimdi seni öldürecekim* diyerek eziyet itdi *Şevkasar* Kadın mutlakâ öldür didi lâkin ben öldüremeyecekim mutlakâ sen kendi kendini öldür* diyerek hücum iderdi hâlbuki mal değil yaşmaksız ferâcesiz getürdüler sekizinci günü diğer bir harem ağası gelüp pencereleri açdı biraz ferahlık vir-di evlâdlarının görmesün diyerek dâirelerinin mâbeynine divar çekdiler Efendimiz *evlâdlarımın kokusu misk-i anber gibi burnuma* der ağlar idi sonra Cenâb-ı Hakk'ın lütf-u ihsânıyla Sultân Hamid Efendimiz tahta cülûs itdi ol zaman pencereler kapular küşâd olundu Cenâb-ı Allah tükenmez ömürler ihsân buyursun kapular pencereler açıldığı anda şehzâde ve sultân efendiler Vâlide Sultân Efendimize mülâkî olup onların nâl-i feryâdına gökte melekler yerde ferîştehler ağladı eğer onların efgânını kâfir işidir îmâna gelür idi Cenâb-ı Allah haklarını icrâ itsün.

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Odada mevcut fare, yılan cinsinden hayvanlar tarif olunamaz On günden sonra Kızlar Ağası gelip Vâlide Sultan Efendimizin huzûruna çıktı. *Sultan Murad size selam gönderdi* diyor. Vâlide Efendimiz saygıyla ayağa kalkıp selâmını aldı. *İnşallah Arslan Şahım iyidir* der. Kızlar Ağası, *Sultan Murad ben bu can hâinden bilirim Feriye Sarayı'nda dâire dōşetiyorum oraya naklettireceğim dedi* diyor. Efendimiz her ne kadar ümitsiz ise de *her ne emrederler ise emirlerine razıyım* diyor. Hâlbuki Vâlide Sultan Efendimiz *acaba beni ne vakit şehit edecekler* diyerek beklemekteydi. Tiryal Hanım'a dahi buna benzer konuşup Kızlar Ağası gidiyor. Tahta havale kapısını ağalar açıp içeriye girip kilitleyip giderlerdi. Birkaç gün sonra kırık kafesler, eski saksılar, birkaç tane gecelik gönderdiler. Böylece otuz dokuz gün oturdular. Otuz dokuzuncu günü Kızlar Ağası gelip *buyurunuz Feriye Sarayı'na gideceksiniz* diyor. Kalfaların memnuniyeti tarif olunmaz *hapisten kurtuluyoruz* diyerek arabaya binerek Feriye Sarayı'na gidiyorlar. Dört odada Vâlide Efendimiz dört odada Tiryal Hanım oturuyor. Sonra bir harem ağası gelip, pencereleri kapıları yukarıdan aşağıya kadar çiviledi. Sultan Mecid'in Şevkasar Kadın'ı *mutlaka Vâlide Sultan'ı öldürünüz* diyerek iki harem ağası gönderdi. Birisi İsmet diğeri Emin Ağa idi. İsmet Ağa, Vâlide Sultan Efendimizin karşısında Ağustos sıcağında sekiz gün sekiz gece *malları çıkar şimdi seni öldürecekim* diyerek eziyet etti. *Şevkasar Kadın mutlaka öldür dedi, lâkin ben öldüremeyecekim mutlaka sen kendi kendini öldür* diyerek hücum ederdi. Hâlbuki mal nerede, yaşmaksız ferâcesiz getirdiler. Sekizinci günü diğer bir harem ağası gelip pencereleri açtı, biraz ferahlık verdi. Evlatlarını görmesin diyerek dairelerinin arasına duvar çektiler. Efendimiz *evlatlarımın kokusu misk-i anber gibi burnuma geliyor* der ağlardı. Sonra Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanıyla Sultan Hamid Efendimiz tahta çıktı. O zaman pencereler kapılar açıldı. Cenâb-ı Allah tükenmez ömürler ihsan buyursun. Kapılar pencereler açıldığı anda şehzade ve sultan efendiler Vâlide Sultan Efendimiz'e kavuşup onların feryâdına gökte melekler yerde ferîştehler ağladı. Eğer onların ağlayıp sızlamalarını kâfir işitse imana gelirdi. Cenâb-ı Allah hak ettiklerini versin.

* Sultan Beşinci Murad'ın annesi Şevkiefsar Valide Sultan olup, saray ağzı ile Şevkasar şeklinde yazılmıştır

جنتگاه سینه عبد الغفر خان حضرت ملک والده لری مرحوم ملک وقت مکدره آسانده ساری همایونه جیفاروب های حیاط بر صوفه دروه
وضع و اورزی تمیز اید خاکهای حضرت خلدقشایه عهده و نقیعی وصیت ایمنه اولین بصره ایسا شایه سوره ماعی سینه حضرت
شهبازی اید صفت معاینه و اشیا رفته ایمنه ظهور اید اشو و دیگر ورقه کای قاسف و تارک قرأت و معالیه قلمه و حضرت
و نفعت جنت شهنشاه علان آگاه افروز حضرتی الی قیام اساع کای عاقبت سربرای سوکت و نهانه یورمی و عای مفروض
الاراه تلوت و کلاه او فخره هکله از صف حضرت و الارافند زکر ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

METİN

Yüz yirmi sekiz o biçâre câriye kalfalarının ah-vâli beyândır

Sarayda *şimdi Efendimiz gelicek* deyüp ümîd ederler Sultân Murad kayık ile geldiğini görüp şâd-handan nazar iderler bir de gördüler ki Sultân Murad'dır nâl-feryâd itmeğe başladılar *şimdi evkatiniz degildir Sultân Murad'ın Vâlidesi gelecek aşağı gidin* diyorlar ağlayarak aşağı iniyorlar. İki gün iki gice aç susuz kalıyorlar, kendiler ise *on altı sene böyle bir hayrhâh Pâdişâh'a bu kadar hakâret itdikleri hâlde bize itdikleri zerre kadar* diyüp tesellî bulurlar idi ve eşyalarını bağlayı dolalıkda koydular Sultân Murad'ın harem ağaları eşyalarının üzerine oturdular sonra kalfa *mutlakâ Efendimizi isterüz* diyorlar nâl-feryâd idiyorlar *sükût olasınız yohsa sizün için bu günde asmak kesmek her bir şey vardır* diyor Sultân Murad'ın Vâlidesi *irâde idiyor şimdi buradan çıksınlar* diyerek biçâreler yaşmaklanup nâl-feryâd iderek çıkarlar iken kızlar ağa, zabtiyeler, harem ağa, kalfaların her bir a'zâsını açıp bir şey kaçurmasınlar diyerek baktılar. O biçâre yüz yirmi sekiz kişi kimisini Allah rızâsı için öteki beriki hânesine almış kimisi tramvay ahurunda kalmış, gûyâ bunları Nuri Paşa âzâd itmiş, üç mâh zarfında kısmeti çıkan evlendi, bâkî kalan kapunun açıldığını işittiği anda *Efendimizi isteriz* diyerek içeriye girdiler heman Cenâb-ı Vacibü'l Vücud hazretleri devletlü ismetlü Vâlide Sultân Efendimize tükenmez ömürler ihsân buyurup üzerimizden bir sâat eksik itmesün. Âmin

[KOMİSYON MAZBATASI]

Cennet mekân Sultân Abdülaziz Han hazretlerinin Vâlideleri merhûmenin vak'a yı mükeddere es-nâsında saray-ı hümayûndan çıkarup hâl-i hayâtında bir sandık derûnuna vaz' ve üzerini temhîr ile hâk-i pâ-yi hazret-i hilâfet penâhiye arz-u takdîmini vasiyet etmiş olduğu bazı eşyâ şâyân buyurulan müsâade-i seniyye-i cenâb-ı Şehriyârî ile cümleten muâyene ve eşyâ-yı merkûme içinde zuhûr iden işbu ve diğer varaka kemâl-i teessüf ve teessürle kırâat ve mütâlâa kılınmış ve Cenâb-ı Hakk velîni'met-i bî minnetimiz şehenşâh-ı adâlet iktinâh Efendimiz hazretlerini ilâ kıyâmi's sâa kemâl-i âfiyetle serîr-i ârâ-yı şevket-u şân buyurması duâ-yı mefrûzü'l edâsı tilâvet ve tekrâr olunmuştur her hâlde emr-u fermân hazret-i veliyyü-lemlr Efendimizindir. Fi 27 Ra. sene [1]301 ve fi 14 Kânûn 1 Sâni sene [12]99

Osman, Server, Cevdet, Derviş, Hüseyin
Hüsnü, Mahmud, Osman Zeki, Ali, Kadri

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Yüz yirmi sekiz biçare cariye kalfaların durum-larının açıklanması

Sarayda *şimdi Efendimiz gelicek* deyip ümid ederler. Bir kayık geldiğini görüp mutlu mütebes-sim bakarlar bir de gördüler ki Sultan Murad'dır, feryâd etmeye başladılar. *Şimdi sizin vaktiniz degildir Sultan Murad'ın Vâlidesi gelecek aşağı gidin* diyorlar, onlar da ağlayarak aşağı iniyorlar. İki gün iki gece aç susuz kalıyorlar. Kendileri ise *on altı sene hüküm sürmüş böyle iyiliksever bir padişaha bu ka-dar hakaret ettikleri halde bize ettikleri zerre kadar* deyip teselli bulurlardı. Eşyalarını hazırladılar, Sultan Murad'ın harem ağaları eşyalarının üzerine oturdular. Kalfalar *mutlaka Efendimizi isteriz* diyor-lar feryâd ediyorlar. *Sessiz olasınız yoksa sizin için bu günde asmak kesmek her bir şey vardır* diyorlar. *Sultan Murad'ın Vâlidesi irâde ediyor şimdi buradan çıksınlar* diyerek. Biçareler yaşmaklanıp feryâd ede-rek Harem'den çıkarlarken, Kızlar Ağası, zaptiyeler, harem ağası, kalfaların her bir azasını açıp bir şey ka-çırmassınlar diyerek baktılar. O biçare yüz yirmi sekiz kişinin kimisini Allah rızası için öteki beriki hanesine almış, kimisi tramvay ahırında kalmış. Güya bunları Nuri Paşa azad etmiş. Üç ay içinde kısmeti çıkan ev-lendi, kalanları kapının açıldığını işittiği anda *Efendi-mizi isteriz* diyerek içeriye girdiler. Cenâb-ı Vacibü'l Vücud hazretleri devletlü ismetlü Vâlide Sultan Efen-dimize tükenmez ömürler ihsan buyurup üzerimizden bir saat eksik etmesin. Âmin.

[KOMİSYON MAZBATASI]

Cennet mekân Sultan Abdülaziz Han hazret-lerinin vâlideleri merhûme Pertevniyal Valide Sul-tan'ın, tahttan indirilmesindeki hüznün verici olaylar esnasında Saray-ı Hümayûn'dan çıkarıp hayatta iken bir sandık içine koyduğu ve üzerini mühürleyerek Padişah'a sunulmasını vasiyet etmiş olduğu bazı eşya Hünkârımızın izni ile muayene edildi. Eşya arasında çıkan işbu ve diğer varaka acı ve üzüntü ile okunarak incelenmiş ve Cenâb-ı Hakk velinimetimiz Padişahımız Efendimiz hazretlerini kıyamet saatine kadar hükümrân buyurması için dualar edilmiştir. Her halde emr-u ferman hazret-i veliyyülemlr Efendimizindir. 27 Rebiulevvel 1301 ve 14 Kânûn 1 Sâni 1299 [26 Ocak 1884]

Osman, Server, Cevdet, Derviş, Hüseyin
Hüsnü, Mahmud, Osman Zeki, Ali, Kadri



Fatma Neslişah Sultan

Son Halife Abdülmecid Efendi'nin tek oğlu Şehzade Ömer Faruk Efendi ile Son Padişah VI. Mehmed Vahidüddin'in kızı Rukiyye Sabiha Sultan'ın kızıdır. 31 Mart 1921'de Nişantaşı Sarayı'nda dünyaya geldi. Üç yaşında hanedan üyeleri ile birlikte Türkiye'den çıkarıldı. Kavalalı hanedanından Abdülmünim Beyefendi ile 1940 senesinde Kahire'de evlendi. Abbas Hilmi Beyefendi (1940) ile İkbal Hanım Sultan (1944) isimli iki çocukları oldu. 2 Nisan 2012'de İstanbul'da vefat etti.



شہزادہ دولتو نجاتو عمر فاروق افندی حضرت نیک بیگ اویچ یوزاؤنوز قسوز شہزادہ ہجری شہزادہ اولاد سنک بدی شجی و بیگ اویچ یوزاؤنوز
شہزادہ سبیلہ بیگ در شجی کوئی زودہ لری دولتو عصمتو رفیعہ بیگہ حضرت نیکہ برکیم لری تولد ایدوب فلیم نس شاہ سہ نسیم ایدلر
شہزادہ شایہ حضرت لری طرفہ عرصہ لیا علی قنیمہ اولغہ خانہ سلطنت نیک نام سنک موافقہ صمدی بوجہ معاملہ مقضیہ نیک انفا
ضمدہ اشو وثیقہ تنظیم و طرفہ دہ امضا اولدی ۱۱۰۹ ۱۱۰۹ ۱۱۰۹

مدار عظم وکیل
علی ضیا

ایماندہ
محمد غفرہ

ایماندہ
صالح خلکو

شہزادہ دولتو نجاتو عمر فاروق افندی حضرت نیک اخیر برکیم لری تولد ایدوب فلیم نس شاہ سہ نسیم اولغہ خانہ سلطنت نیک انفا
بوجہ بوبادہ تنظیم ایدوبہ وثیقہ اصول معلومہ نیک انفا ضمدہ لری و کاتینا ایدوبہ ایال اولغہ اولیادہ امر و فرمان حضرت نیک
۱۱۰۹ ۱۱۰۹ ۱۱۰۹ سرکاتبہ حضرت شہزادی
رفت

Şehzade Ömer Faruk Efendi ile Rukiyye Sabiha Sultan'ın kızları Fatma Neslişah Sultan'ın doğum kayıdır.

Fatma Neslişah Sultan*

Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin Rukiyye Sabiha Sultan hazretlerinden bir kerîmeleri tevellüd edüp Fatma Neslişah Sultân tesmiye edildiği.



METİN

Şehzâde devletlü necâbetlü Ömer Faruk Efendi hazretlerinin bin üç yüz otuz dokuz sene-i Hicriyyesi şehr-i Cumâdelûlâ'sının yirmi beşinci ve bin üç yüz otuz yedi sene-i Mâliyesi Şubat'ının dördüncü günü zevceleri devletlü ismetlü Rukiye Sabiha Sultân hazretlerinden bir kerîmeleri tevellüd edüp Fatma Neslişah Sultân tesmiye edildiği şehzâde-i müşârunileyh hazretleri tarafından arz-ı hâk-i pâ-yı âlî kılınmış olmağla Hânedân-ı Saltanat Nizâmnamesi'nin mevâdd-ı mahsûsası mûcebince muâmelât-ı mukteziyenin îfâsı zımnında işbu vesîka tanzîm ve tarafımızdan imzâ olundu.

Fi 21 Receb sene 1339 ve Fi 31 Mart sene 1337.

Sadrâzam Vekili	A'yândan	A'yândan
Ali Rıza	Ahmed İzzet	Salih Hulusi

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin Hicri 1339 senesi Cemaziyülevvelinin yirmi beşinci ve Mali 1307 senesi Şubat ayının dördüncü günü zevcesi Fatma Sabiha Sultan'dan bir kız çocuğu doğmuş, Fatma Neslişah Sultan ismi verilmiş ve şehzade hazretleri tarafından padişahımızın ayağının tozuna arzedilmiş olup, Hanedan-ı Saltanat Nizamnamesi'nin hususi maddeleri gereğince gereken işlemlerin yapılması için iş bu vesika tanzim ve tarafımızdan imzalandı.

31 Mart 1921

Sadrâzam Vekili	A'yândan	A'yândan
Ali Rıza	Ahmed İzzet	Salih Hulusi



*Hanımsultan'ın el yazısı olmamakla birlikte Hanedan Defteri'ne en son kaydedilen hanımsultan olması hasebiyle alınmıştır.

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل في خلقه
موجع العز اولد قدن صدم بخسند منتالمد سندن
موقر ما سوا قلوا ايله شو تلو مون فاحم او غلوم خطه باق سندن
نظم اولور سندن نور سندن فقر فقره حق حقی باق سندن
خامن فتح سندن خمر لنگی رد ما مو عانه المقد سندن
ای سندن مو عانه ال مانغ جوب سندن تهری اول ما ق ایجه عده
نیز اهد اول ما ق وزیر برعد قلو ایله بنز لاقیه سندن
لند و هو لند وحد نیت بار یه ور سندن اول سندن
والله اعلم

İsmi tespit edilemeyen bir valide sultanın sadrazama gönderdiği mektubu.

Bilinmiyor*

Göreyim sizi fakir fukaranın hakkını hakkıyla koruyasınız.



METİN

Saâdetlü sadâkatkârım Sadrâzam hazretleri

Selâmlar ve hayır duâlar arz olundukdan sonram nicesiniz ne âlemdesiniz, inşaallâh çok zamân yüz aklık ile şevketlü düzen-ferâhım Oğlum hazretlerinin huzûrunda nice hizmetde olursunuz. Göreyim sizi fak[î]r u fukarâ hakkı[nı] hakkınca bakasınız. Cânımın ferâhı Oğlum hazretlerinin dâimâ duâsın almakdasınız. Gene sa'y edesiniz duâsın almağa. Cevâbınız tehî-dest olma[ma]k için ıyd-i şerîf ihdâsı olmak üzre bir ad[ed] kutu ile piriz [firûze] takımı firistâd[e] olundu. Vusûlünde Vahdâniyyet-i Bârî'ye vedâia olasınız.

Vâlide Sultân-ı Âlişân

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

Saadetli ve sadakatlim Sadrazam hazretleri

Selam ve dua ettikten sonra nasılsınız, ne durumdasınız? İnşaaallah yüzünüz ak olarak şevketli oğluma çokça hizmetleriniz olur. Göreyim sizi fakir ve fukaranın hakkını hakkıyla koruyasınız. Canımın ferahı oğlumun daima duasını almaktasınız. Yine duasını almaya gayret gösteriniz. Cevabınızı boş göndermemek için bayram hediyesi olarak bir kutu ile firuze takımı gönderildi. Size ulaştığında Allah'a emanet olunuz.

Valide Sultan

والله اعلم

BOA, HAT, 1653/40

TARİHSİZ

*Valide Sultan'ın kimliği tespit edilememiştir. Arşiv tasnif heyetinin verdiği tahmini tarih 1061 senesidir. Bu tarihteki valide sultan ise Hatice Turhan Valide Sultan'dır. A.ŞAMD, 2/43 numaralı belgede tahmini olarak Hatice Turhan Valide'ye ait olduğu tespit edilen yazı bu belgedekine hiç benzememektedir. Hatice Turhan'ın Topkapı Sarayı'ndaki mevcut yazılarına da benzememektedir. Bu sebeplerden dolayı isimsiz ve tarihsiz bırakılması tercih edildi.



غنائتینا و صدقنا و صدراعظم حضور دینیه سلام سنالرا اولنور
کوندریان هدیه دین جمله سندن غایت حظ ایدوب بکی
مقبولله کچشدردی زوالجلال حضرتلر شوکنلو اولغوم ایله
بربرجه سزنده غی طوطوغکز خوری کتوب جمله ایشک
اسان ایله سون جمعا محمد اوتی ایله برابریم رحمت احسان
ایله سون اولدومک سایه سینده جفا دولت مملکت ایله فیرک
عولر احسان ایله سن

مم

Kesin kimliği tespit edilemeyen bir valide sultanın sadrazama gönderdiği cevabî mektubu.

Bilinmiyor*

Rabbim evladımın sayesinde sizlere çok devlet-i saltanat ile hayırlı ömürler ihsan eylesin.



METİN

Înâyetlü sadâkatlü Sadrâzam huzûrlarına selâm senâlar olunur. Gönderilen hediyyeden cümlesinden gâyet haz edüp pek makbûlüme geçmiştir. Rabbî zün-celâl [zülcelâl] hazretleri şevketlü Oğlum ile berâberce sizin dahi tutduğunuzu kolay getirüp cümle işinizi âsân eylesün. Cem'an Muhammed ümmeti ile berâber Rabbim rahatlar ihsân eylesün. Evlâdımın sâyesinde çok devlet-i saltanat ile hayırlı ömürler ihsân eylesin.

m. m. m

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİ

İyilik sahibi, sadakatli Sadrazam'a selam ve dualar olunur;

Göndermiş olduğunuz hediyelerin hepsinden çok memnun oldum ve pek makbule geçmiştir. Rabbim oğlumla beraber tuttuğunuz bütün işlerinizi kolaylaştırsın. Muhammed ümmeti ile beraber sizlere rahatlar ihsan eylesin. Evladımın sayesinde sizlere hayırlı ömürler ihsan eylesin.

BOA, HAT, 1653/38
TARİHSİZ

*Yazının sahibinin kesin kimliği tespit edilememiştir. Mihrişah Valide Sultan'ın el yazısına benzemekle birlikte kesin onundur denilemeyen bir yazıdır. Bir başka valideye de ait olması muhtemeldir.



